

T.C.
TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KOBİ'LERİN FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN
BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA: TOKAT İLİ
ÖRNEĞİ

Hazırlayan
Engin ARSLAN

İşletme Anabilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

Danışman
Doç. Dr. Mihriban COŞKUN ARSLAN

TOKAT / 2021

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Doç. Dr. Mihriban COŞKUN ARSLAN danışmanlığında hazırlamış olduğum “KOBİ’lerin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma: Tokat İli Örneği” adlı Yüksek Lisans tezimin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun, özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi halinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

.../.../...

Engin ARSLAN

İmza

TEŞEKKÜR

Akademik hayata başlangıç noktası olan yüksek lisans eğitimimde ve tez yazım sürecinde desteğini esirgemeyen danışman hocam Doç. Dr. Mihriban COŞKUN ARSLAN' a ve diğer hocalarıma teşekkürlerimi borç bilirim.

Yüksek lisans eğitimim süresince her zaman destek olan, her türlü fedakârlığa katlanan eşime, varlığıyla bana huzur veren çocuklarıma sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

ÖZET

Finansal okuryazarlık finansal araçlar, kavramlar ve işlemler hakkında bilgi sahibi olmayı ve sahip olunan bilginin etkin bir şekilde kullanım süreci olarak tanımlanmaktadır. KOBİ'ler ekonomideki yoğunlukları ve büyük yapılı işletmelerin faaliyetlerini rahat yürütebilmeleri açısından ülke ekonomilerinde önem arz etmektedirler. Gelişmekte olan ülkelerde küresel şirketlerin yetersizliği istihdam yükünü KOBİ'lerin sırtına yüklemektedir. Bu durumda KOBİ'lerin finansal bilgilerinin yükseltilmesi toplumsal bir sorumluluk haline gelmesine yol açmaktadır.

Tez çalışmasının amacı, Tokat ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemektir. Çalışma Tokat ilinde daha önce KOBİ'lerin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemeye yönelik bir çalışma olmaması nedeni ile literatüre katkı sağlayacaktır. Çalışmada KOBİ'lerin finansal okuryazarlık seviyelerinin belirlenmesi için anket yönteminden faydalanılmıştır. Çalışmanın örnekleme kota örnekleme yöntemi ile belirlenen 370 KOBİ yöneticisi oluşturmaktadır.

Yapılan analiz sonuçlarına göre KOBİ'lerin finansal okuryazarlık düzeyi ile eğitim durumu, işletmelerin faaliyet yılları, KOBİ yöneticilerinin yaşları, işletmedeki pozisyonları, borçlanma tercihleri, teşvik kullanım durumları ve finansal okuryazarlık eğitimi alma durumları arasında anlamlı farklılıklar oluşmuştur. Cinsiyet faktöründe kadın erkek dağılımının dengeli olmayışı nedeni ile analiz yapılamamıştır. Eğitim seviyesi yükseldikçe finansal okuryazarlık seviyesinin yükseldiği, daha genç yaştaki KOBİ yöneticilerinin finansal araç ve kavramlara daha hâkim olduğu, teşviklerden faydalanan KOBİ'lerin finansal okuryazarlık seviyelerinin daha yüksek olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Tüm bu durumların dışında genel olarak KOBİ'lerin finansal eğitim seviyelerinin düşüklüğü ve bu duruma paralel olarak finansal okuryazarlık seviyelerinin düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlar ışığında KOBİ'lere çeşitli destek programları ile eğitimler sunulmalıdır. Bu destek programları sonucunda katılımcıların verileri denetlenmeli ve ölçülerek yeni sonuçlara göre programlar güncellenmelidir. KOBİ'lerin istihdama ve ekonomiye katkıları düşünüldüğünde, KOBİ'lerin desteklenmesi ve finansal okuryazarlık konusunda eğitimlere tabi tutulması toplumsal sorumluluk haline gelmektedir.

Anahtar Kelimeler: Finansal Okuryazarlık, Finans, KOBİ, Yönetici

ABSTRACT

Financial literacy is defined as the process of having knowledge about financial instruments, concepts and transactions and using the knowledge effectively. SMEs are important in national economies in terms of their density in the economy and the ability of large-scale enterprises to carry out their activities comfortably. The inadequacy of global companies in developing countries places the burden of employment on SMEs. In this case, increasing the financial information of SMEs causes it to become a social responsibility. The aim of the study is to determine the financial literacy levels of SMEs operating in Tokat. The study will contribute to the literature due to the scarcity of studies on SMEs and the lack of a study to determine the financial literacy levels of SMEs in Tokat. In the study, the survey method was used to determine the literacy levels of SMEs. The universe of the study consists of 9200 SMEs operating in Tokat province. The sample consists of 370 SME managers determined by the quota sampling method.

The aim of the thesis study is to determine the financial literacy levels of SMEs operating in the province of Tokat. The study will contribute to the literature since there has not been a study to determine the financial literacy levels of SMEs in the province of Tokat. In the study, the survey method was used to determine the financial literacy levels of SMEs. The sample of the study consists of 370 SME managers determined by the quota sampling method.

According to the results of the analysis, there were significant differences between the financial literacy level of SMEs and their educational status, the years of operation of the enterprises, the ages of the SME managers, their positions in the enterprise, their borrowing preferences, the use of incentives and the status of receiving financial literacy education. Analysis could not be made due to the unbalanced distribution of men and women in the gender factor. It has been concluded that the level of financial literacy increases as the education level increases, the younger SME managers have more knowledge of financial tools and concepts, and the financial literacy levels of SMEs that benefit from incentives are higher. Apart from all these situations, it has been concluded that the financial education levels of SMEs are generally low and, in parallel with this situation, their financial literacy levels are low. In the light of these results, various support programs and trainings should be offered to

SMEs. As a result of these support programs, the data of the participants should be audited and measured and the programs should be updated according to the new results. Considering the contribution of SMEs to employment and economy, supporting SMEs and providing them with financial literacy training becomes a social responsibility.

Key Words: Financial Literacy, Finance, SME, Administratör

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI.....	i
TEŞEKKÜR	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT.....	iv
İÇİNDEKİLER	vi
TABLolar LİSTESİ	ix
KISALTMALAR	xii
GİRİŞ	1
BÖLÜM 1: KOBİ KAVRAMI VE KOBİLERDE FİNANSMAN PROBLEMİ	3
1.1. KOBİ TANIMI.....	3
1.2. KOBİ'LERİN ÖNEMİ VE ÖZELLİKLERİ	5
1.2.1. KOBİ'lerin Önemi.....	5
1.2.2. KOBİ'lerin Özellikleri.....	6
1.3. KOBİ'LERİN AVANTAJ VE DEZAVANTAJLARI	8
1.3.1. KOBİ'lerin Avantajları.....	8
1.3.2. KOBİ'lerin Dezavantajları	9
1.4. DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KOBİ'LER.....	10
1.4.1. Dünyada KOBİ'ler.....	10
1.4.2. Türkiye'de KOBİ'ler	12
1.5. KOBİ'LERİN KARŞILAŞTIKLARI PROBLEMLER	13
1.6. KOBİ'LERDE FİNANSMAN PROBLEMLERİ.....	14
BÖLÜM 2: FİNANSAL OKURYAZARLIK VE KOBİLER.....	16
2.1. FİNANS VE FİNANSMAN KAVRAMI	16
2.1.1. Finansın Tanımı, Önemi ve Tarihsel Gelişimi	16
2.1.2. Finansmanın Tanımı ve Yöntemleri	20

2.2. FİNANSAL OKURYAZARLIK	22
2.2.1. Finansal Okuryazarlığın Tanımı	22
2.2.2. Finansal Okuryazarlık İle İlgili Kavramlar	25
2.2.2.1. <i>Finansal Bilgi</i>	25
2.2.2.2. <i>Finansal Tutum</i>	26
2.2.2.3. <i>Finansal Davranış</i>	27
2.2.3. Finansal Okuryazarlığın Göstergeleri.....	28
2.2.4. Finansal Okuryazarlığın Önemi ve İhtiyacı	29
2.2.5. Finansal Okuryazarlığın Finansal Sistem ve Ekonomiye Katkıları	30
2.2.6. Finansal Okuryazarlığın Geliştirilmesi.....	32
2.3. KOBİLERDE FİNANSAL OKURYAZARLIK.....	34
2.3.1. Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Finansal Sorunları	35
2.3.2. KOBİ'ler için Finansal Okur Yazarlığın Göstergeleri	35
2.3.3. KOBİ'lerde Finansal Okuryazarlığın Geliştirilmesi	36
BÖLÜM 3: KOBİLERİN FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN	
BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA: TOKAT İLİ ÖRNEĞİ	38
3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ	38
3.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE HİPOTEZLERİ.....	38
3.2.1. Finansal Bilgi Düzeyinin Araştırılmasına Ait Hipotezler	39
3.2.2. Finansal Kavramlar Bilgi Düzeyinin Araştırılmasına Ait Hipotezler	41
3.2.3. Finansal Araçlar Bilgi Düzeyinin Araştırılmasına Ait Hipotezler	42
3.3. LİTERATÜR TARAMASI.....	43
3.3.1. Finansal Okuryazarlık İle İlgili Yapılan Çalışmalar	43
3.3.2. KOBİ'ler Ve Finans Üzerine Çalışmalar	47
3.3.3. KOBİ'lerin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Çalışmalar.....	49

3.4. ARAŞTIRMANIN EVRENİ, ÖRNEKLEMİ VE KISITLARI	50
3.5. BULGULAR	51
3.5.1. Güvenilirlik Analizi	51
3.5.2. Tanımlayıcı İstatistikler	52
3.5.3. Açıklayıcı Faktör Analizi	63
3.5.4. Hipotezlerin Test Edilmesi	67
3.5.4.1. <i>Finansal Bilgi Düzeylerine Yönelik Hipotez Testleri</i>	67
3.5.4.2. <i>Finansal Kavramların Bilinilirlik Düzeylerine Yönelik Hipotez Testleri</i>	86
3.5.4.3. <i>Finansal Araçların Bilinilirlik Düzeylerine Yönelik Hipotez Testleri</i>	94
3.6. HİPOTEZLERİN KABUL/RET DURUMU	103
SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER	106
KAYNAKÇA	113
EK-1 ANKET FORMU	130
EK-2 SÖZLÜK	135
ÖZGEÇMİŞ	139

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: KOBİ'lerin Sınıflandırılması.....	5
Tablo 2:Finansal Okuryazarlıkla İlgili Tanımlar	24
Tablo 3:Örneklem Büyüklüğü	50
Tablo 4:Güvenilirlik Analizi.....	52
Tablo 5:Demografik Veriler	52
Tablo 6:Finansal Okuryazarlık Anketine İlişkin Betimleyici İstatistikler.....	54
Tablo 7:Finansal Kavramların Bilinirliğine Yönelik Betimleyici İstatistikler	57
Tablo 8:Finansal Araçların Bilinirliğine Yönelik Betimleyici İstatistikler	59
Tablo 9:Çoktan Seçmeli Sorulara Yönelik Betimleyici İstatistikler	60
Tablo 10:Verilerin Faktör Analizi İçin Uygunluk Verileri.....	64
Tablo 11:Finansal Okuryazarlık Ölçeğinin Faktör Analizi	65
Tablo 12:Faktör 1- Finansal Tutumlar.....	65
Tablo 13:Faktör 2- Finansal Davranışlar	66
Tablo 14:Faktör 3- Finansal Bilgi.....	66
Tablo 15:Faktör 4- Tasarruf Planlamaları Ve Bilanço Bilgisi.....	66
Tablo 16:Faktör 5- Borçlanma Tercihleri	66
Tablo 17:Faktör 6- Bütçe Planlaması	66
Tablo 18:Faktör 7- Finansal Kurum Ve Hedef Bilgisi	66
Tablo 19:Faktör 8- Yatırım Değerlendirmesi Ve Borçlanma.....	66
Tablo 20: Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Eğitim Durumlarına Göre Değişkenliği ...	67
Tablo 21: Faktörler İle Eğitim Seviyesi Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi	69
Tablo 22: Finansal Okuryazarlık Düzeyinin İşletmenin Faaliyet Yılına Göre Değişkenliği	71
Tablo 23:Faktörler İle İşletmelerin Faaliyet Yılları Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi.....	72
Tablo 24: Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Değişkenliği	74
Tablo 25: Faktörler Katılımcıların Yaş Aralıkları Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi	75
Tablo 26: Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Katılımcıların İşletmedeki Pozisyonlarına Göre Değişkenliği	77

Tablo 27: Faktörler İle Katılımcıların İşletmedeki Pozisyonları Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi.....	79
Tablo 28: Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Katılımcıların Borçlanma Tercihlerine Göre Değişkenliği	80
Tablo 29:Faktörler Katılımcıların Borçlanma Tercihleri Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi.....	82
Tablo 30: Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Teşvik Kullanım Durumuna Göre Değişkenliği	83
Tablo 31: Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Finansal Okuryazarlık Eğitimine Göre Değişkenliği	85
Tablo 32: Finansal Kavramların Bilinilirlik Düzeyinin Eğitim Durumlarına Göre Değişkenliği	86
Tablo 33: Finansal Kavramlar İle Katılımcıların Eğitim Durumları Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi.....	86
Tablo 34: Finansal Kavramların Bilinilirlik Düzeyinin İşletmelerin Faaliyet Yıllarına Göre Değişkenliği	87
Tablo 35: Finansal Kavramlar İle İşletmelerin Faaliyet Yılları Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi.....	88
Tablo 36: Finansal Kavramların Bilinilirlik Düzeyinin Katılımcıların Yaşına Göre Değişkenliği	89
Tablo 37:Finansal Kavramlar İle Katılımcıların Yaşları Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi.....	90
Tablo 38: Finansal Kavramların Bilinilirlik Düzeyinin Katılımcıların İşletmedeki Pozisyonlarına Göre Değişkenliği	91
Tablo 39: Finansal Kavramlar İle Katılımcıların İşletmedeki Pozisyonları Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi.....	91
Tablo 40:Finansal Kavramların Bilinilirlik Düzeyinin Katılımcıların Borçlanma Tercihlerine Göre Değişkenliği	92
Tablo 41:Finansal Kavramlar İle Katılımcıların Borçlanma Tercihleri Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi.....	93
Tablo 42:Finansal Kavramların Bilinilirlik Düzeyinin Borçlanma Tercihlerine Göre Değişkenliği	93

Tablo 43: Finansal Kavramların Bilinilirlik Düzeyinin Finansal Okuryazarlık Eğitimi Almalarına Göre Değişkenliği	94
Tablo 44: Finansal Araçların Bilinilirlik Düzeyinin Eğitim Durumlarına Göre Değişkenliği	94
Tablo 45: Finansal Araçlar İle Katılımcıların Eğitim Durumları Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi.....	95
Tablo 46: Finansal Araçların Bilinilirlik Düzeyinin İşletmelerin Faaliyet Yıllarına Göre Değişkenliği	96
Tablo 47: Finansal Araçlar İle İşletmelerin Faaliyet Yılları Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi.....	97
Tablo 48: Finansal Araçların Bilinilirlik Düzeyinin Katılımcıların Yaş Aralıklarına Göre Değişkenliği	98
Tablo 49: Finansal Araçlar İle Katılımcıların Yaş Aralıkları Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi.....	98
Tablo 50: Finansal Araçların Bilinilirlik Düzeyinin Katılımcıların İşletmedeki Pozisyonlarına Göre Değişkenliği	99
Tablo 51: Finansal Araçlar İle Katılımcıların İşletmedeki Pozisyonları Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi.....	100
Tablo 52: Finansal Araçların Bilinilirlik Düzeyinin Katılımcıların Borçlanma Tercihlerine Göre Değişkenliği	101
Tablo 53: Finansal Kavramlar İle Katılımcıların Borçlanma Tercihleri Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi.....	101
Tablo 54: Finansal Araçların Bilinilirlik Düzeyinin Teşvik Kullanımına Göre Değişkenliği	102
Tablo 55: Finansal Araçların Bilinilirlik Düzeyinin Finansal Okuryazarlık Eğitimi Almalarına Göre Değişkenliği	102
Tablo 56: Finansal Bilgi Düzeyine Dair Hipotezlerin Kabul / Ret Durumları	103
Tablo 57: Finansal Kavramlar Bilgi Düzeyine Dair Hipotezlerin Kabul / Ret Durumları	104
Tablo 58: Finansal Araçlar Bilgi Düzeyine Dair Hipotezlerin Kabul / Ret Durumları	105

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ADVAK	Adnan Menderes Üniversitesi Vakfı
BM	Birleşmiş Milletler
COSME	İşletmelerin ve KOBİ'lerin Rekabet Edebilirliği Programı (Competitiveness of Enterprises and SMEs-COSME)
DASK	Doğal Afet Sigortaları Kurumu
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
FED	Amerika Merkez Bankası (Federal Reserve System)
FODER	Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği
IMF	Uluslararası Para Fonu(International Monetary Fund)
FODER	Finansal Okuryazarlık Derneği
FSA	Finansal Hizmetler Kurumu (Financial Services Authority)
FINREP	Finansal Raporlama (Financial Reporting)
USAID	Amerika Birleşik Devletleri Uluslararası Gelişim Ofisi (United States Agency for International Development)
KOBİ	Küçük Ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
OECD	Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (The Organisation for Economic Co-operation and Development)
PACFL	Başkanın Finansal Okuryazarlık Danışma Konseyi (President's Advisory Council on Financial Literacy)
PISA	Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (Programme For International Student Assesment)
SBA	Small Business Administration
SME	Small And Medium-Sized Enterprises (Küçük Ve Orta Büyüklükteki İşletmeler)
S&P	Standard & Poor's
TCMB	Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası
TDK	Türk Dil Kurumu
TEB	Türk Ekonomi Bankası
TURKONFED	Türk Girişim Ve İş Dünyası Konfederasyonu

UNDP

United Nations Development Programme (BM Kalkınma Programı)

GİRİŞ

Gün geçtikçe finans kavramı ve devamında finansal okuryazarlık kavramı her geçen gün daha da önemli hale gelmektedir. Finansal okuryazarlık konusunda gelişmiş ekonomiler ilköğretim seviyelerinde çalışmalar yaparak çocukluktan bu bilinci aşılamakla gayretindedirler. Gelişmekte olan ve az gelişmiş ekonomilerde ise farkındalık oluşmuş durumda ve çalışmalar yapılmakta ancak yetersiz ve sonuçlarına yönelik eylem planları uygulamasında sorunlar mevcut durumdadır. Özellikle bu ekonomilerin bel kemiği durumunda olan KOBİ'ler konusunda çalışmalar sınırlı kalmaktadır. KOBİ'lerin istihdam ve ekonomilerde teşkil ettikleri payları göz önüne alındığında, finansal okuryazarlık konusunda geliştirilmeleri ve desteklenmeleri toplumun refah seviyesinde ciddi etkiler gösterebilir.

KOBİ'lerin başlıca sorunlarından bir tanesi sermaye yetersizliğidir. Bu sorunu aşabilmek için öncelikle finansal bilgiye ihtiyaçları vardır. Gelişmekte olan ve az gelişmiş ekonomilerin sermaye yetersizliği ve sermaye arzında seçici davranması KOBİ'ler için sorunlar oluşturmaktadır. KOBİ'lerin geleneksel yapıdan ayrılmakta zorlanarak, kurumsallaşma sürecinde geç davranışları da finansal kaynaklara erişimi daha da güç hale getirmektedir. KOBİ'ler, yapı itibarıyla, aile şirketi zihniyetine sahip olduklarından, finansal bilgi eksikliklerinin farkındalığına erişememekte ve herhangi bir finansal danışmanlık hizmetini de kabullenememektedirler. KOBİ yöneticileri, örgütün sürekliliği için öncelikle finansal bilgiye sahip olmalı ve finansal eğitimi yönetici kendisinde, bir sorumluluk gibi hissetmelidir. Nitekim yöneticiler, bir örgütü başarıya taşıyan en yetkili aktör niteliğindedir (Kaya, 2015: 4). Ekonomik gelişmede KOBİ'lerin çok önemli bir araç olduğu, günümüzdeki gelişmelerin sonunda istihdamın önemli bölümünün KOBİ'ler tarafından karşılanan yeni bir dünyanın ortaya çıktığı söylenebilir (Orlat, 2006: 60).

KOBİ'lerin ekonomik krizlerden, konjonktürel dalgalanmalardan ve finansal darboğazlardan büyük işletmelere nispeten daha az etkilenmeleri nedeniyle, iş dünyasının dikkatini çekmiş ve “küçük güzeldir” anlayışıyla yeni bir dönemin açılmasına sebep olmuştur (Öndeş, 1995: 1). Bu yeni dönem finansal gelişmeleri ve dolayısıyla KOBİ'lerde finansal okuryazarlık kavramının incelenmesini de gerekli kılmıştır. Günlük yaşamda karmaşık finansal araçlar kullanarak finansal kararlar almak gereği bulunmaktadır. Kredi kartı kullanım alternatiflerini karşılaştırmaktan, ödeme

yöntemleri arasında tercih geliştirmeye, ne miktarda tasarruf yapılacağından bunun nereye yatırılacağına ve en iyi koşullarda kredinin nereden temin edileceğine kadar pek çok finansal kararı etkin biçimde alabilmek için finansal okuryazar olma ihtiyacı artan biçimde görülmektedir (Lusardi, 2008: 13824).

Bu çalışmanın amacı, Tokat'ta faaliyet gösteren KOBİ'lerin finansal okuryazarlık seviyelerini belirlemek ve analiz sonuçlarına göre önerilerde bulunmaktır. Çalışma üç bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde; KOBİ'lerin tanımlanması, dünya ve Türkiye'deki konumları konuları anlatıldıktan sonra KOBİ'lerin sorunları ve finansman problemlerinden bahsedilmiştir. KOBİ'ler konusuna literatürdeki kaynaklar araştırılarak bilgiler sunulmuştur.

İkinci bölümde finans ve finansman kavramları tanıtılarak, finansın tarihsel gelişiminden bahsedildikten sonra KOBİ'lerde finansal okuryazarlık kavramı anlatılmıştır.

Üçüncü bölümde Tokat ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin finansal okuryazarlık seviyelerini belirlemek için yapılan çalışmanın yöntemi, bulguları, analiz sonuçları ve öneriler yer almaktadır.

Finansal araçların bilinirliğine yönelik hipotezlerin test edilmesinde elde edilen veriler ışığında eğitim seviyesi yükseldikçe finansal araçların bilinirliğinin arttığı tespit edilmiş ve işletmelerin faaliyet yılları yükseldikçe finansal araçların bilinirlik oranının arttığı gözlemlenmektedir. KOBİ'lerin yaşları ile finansal araçların bilinirlik seviyesinin analizine göre KOBİ'lerin yaşları gençleştikçe finansal araç bilgilerinin arttığı tespit edilmiştir. KOBİ'lerin işletmedeki pozisyonları ile finansal araçlar arasında anlamlı farklılığın olup olmadığının analizinde ise ortaklı işletmeler finansal araçlara daha hâkim konumdadır. Finansal araçların bilinirlik düzeyleri ile katılımcıların borçlanma tercihleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığının analizinde borçlanarak yatırım yapmayı tercih edenlerin finansal araçlar bilgi düzeyinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Diğer bir tespit ise teşviklerden faydalanan KOBİ'lerin finansal araçlar konusunda faydalanmayanlara nazaran daha bilgili oldukları gözlemlenmektedir. Finansal okuryazarlık eğitimi alan KOBİ'lerin finansal araçlara eğitimi olmayan KOBİ'lerden daha fazla bilgili oldukları belirlenmiştir.

BÖLÜM 1: KOBİ KAVRAMI VE KOBİLERDE FİNANSMAN PROBLEMİ

KOBİ'lerin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesine yönelik hazırlanan tez çalışmasının birinci bölümünde KOBİ'lere ait genel bilgiler yer almaktadır. Öncelikle KOBİ'nin tanımı verilerek, KOBİ'lerin önemi ve özellikleri, avantaj ve dezavantajları Dünyadaki ve Türkiye'deki yerleri ve son olarak KOBİ'lerin karşılaştıkları problemler hakkında bilgiler sunulmuştur.

1.1.KOBİ TANIMI

Bütün dünya ekonomilerinin temel dinamiği olmalarına rağmen, bugün akademik literatürde KOBİ'ler ile ilgili üzerinde görüş birliği sağlanmış, genel geçerli bir tanım mevcut değildir (Sarıaslan, 1996: 12; Uludağ ve Serin, 1991: 14). KOBİ'lerin içinde bulundukları ülkelerin ekonomik durumları ve sektörel hacimleri birbirinden farklıdır. Hatta aynı ülke içinde sektörler ya da bölgeler arasında bile ciddi farklılıklar meydana gelebilmektedir. Yine aynı ülke hatta aynı bölge ve sektörde bile zamana bağlı ekonomik farklılıklar söz konusu olabilmektedir. Bu nedenle KOBİ'lerin tanımları ülkelere, kurumlara, sektörlerle ve hatta onları inceleyen uzmanlara göre değişebilmekte ve zamana göre de farklılıklar gösterebilmektedir (Karataş, 1991: 25; Storey, 1994: 8; Çetin, 1996: 34; Müftüoğlu, 1997: 25; Uslu ve Demirel, 2002: 174; Uçkun, 2009: 121).

Brezilya, Malezya, Tayland gibi ülkelerde işletmeler sınıflandırılırken sadece çalışan personel sayısı dikkate alınmaktadır. Sri Lanka, Nepal, Bangladeş, Kenya, Endonezya, Nijerya, Gana ve Hindistan'da ise kullanılan ölçüt yalnızca sermaye miktarıdır. Bunla birlikte ABD, Filipinler, Peru, Sudan, Japonya ve Venezüella gibi ülkelerde işletmelerin tasnif edilmesinde işçi sayısı, toplam sermaye ve toplam ciro miktarları birlikte dikkate alınmaktadır (DPT, 2000'den akt.: Can, 2012: 13).

Afrika Kalkınma Bankası; maksimum 50 işçiye sahip olan işletmeleri KOBİ olarak tanımlamıştır. Başkaca nitel veya nicel bir şart aramamıştır (Gibson ve Vaart, 2008'den akt.: Yıldırım alp ve Yenihan, 2014: 231).

Asya Kalkınma Bankası; tarafından kurumsal olarak kabul edilmiş herhangi bir resmi KOBİ tanımı bulunmamaktadır. Banka, ilişki içerisinde yer aldığı ilgili ülkelerle, muhatap olduğu ülkenin ulusal KOBİ tanımlamalarını dikkate almaktadır (Gibson ve Vaart, 2008'den akt.: Yıldırım alp ve Yenihan, 2014: 231).

Avrupa Birliği (AB); Üyeleri açısından bağlayıcı olmamakla birlikte AB'ye üye ülkelerde KOBİ sınıflandırması ilk defa 1966 yılında Brüksel'de gerçekleştirilen bir araştırma yapılmıştır. 6-500 arası çalışanı olan işletmeler KOBİ olarak değerlendirilirken, söz konusu çalışmada üye ülkelere işletmelerin belirli dönemlerdeki ciro miktarlarının da kıstas olarak KOBİ tanımlarına eklenmesi tavsiye edilmiştir (DPT, 1990: 19; Müftüoğlu, 1997: 121-122).

Fransa'da; KOBİ'lerle ilgili genel geçerli resmi bir tanım yapılmamış olup; mevcut hukuki düzenlemelere göre yöneticilerin doğrudan ve şahsen sosyal, hukuki, mali, ahlaki ve teknik zorunluluklar üstlendikleri işletmeler KOBİ olarak kabul edilmektedir (KOSGEB, 2000: 9; Akgemci, 2001: 10).

Birleşmiş Milletler (BM); tarihsel süreçte yapmış olduğu bazı çalışmalarda ve hazırladığı/hazırlattığı raporlarda muhtelif KOBİ tanımlamaları (sınıflandırmaları) yapmıştır. Örneğin Türkiye, İsrail ve Mısır'ı kapsayan 1958 tarihli bir raporunda sanayi işletmelerinde (1-9) kişi çalıştıran iş yerlerini küçük işletmeler olarak tasnif etmiştir (Küçük, 2005: 104; Balıkcıoğlu, 2010: 21). Ayrıca Birleşmiş Milletler Kalkınma Bankası (UNDP - United Nations Development Program) tarafından yapılan çalışmalarda maksimum 200 işçiye sahip olan işletmelerin KOBİ olarak tasnif edildiği de görülmüştür (Gibson ve Vaart, 2008'den akt.: Yıldırım ve Yenihan, 2014: 231)..

Ülkemizde en yaygın ve güncel KOBİ tanımı "250 kişiden az yıllık çalışan istihdam eden ve yıllık net satış hasılatı ya da mali bilançosu 125 milyon lirayı aşmayan ve yönetmelikte mikro işletme, küçük işletme ve orta büyüklükteki işletme olarak sınıflandırılan ekonomik birimler" olarak "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Tanımı, Nitelikleri ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik" ile Resmi Gazete 'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.¹ KOBİ'ler mikro işletme, küçük işletme ve orta büyüklükteki işletme olarak sınıflandırılan ekonomik teşebbüslerdir. Bu sınıflandırma ile ilgili bilgiler Tablo 1' de yer almaktadır.

¹ Değişiklikten önce bir işletmenin KOBİ olarak tanımlanması için, yıllık net satış hasılatı veya mali bilançosu üst sınırının 40 milyon lira olması gerekiyordu.(www.ufuk2020.com)

Tablo 1: KOBİ'lerin Sınıflandırılması

KOBİ TANIMI	ÇALIŞAN SAYISI	YILLIK BİLANÇO VEYA HASILAT TOPLAMI
MİKRO İŞLETME	10'DAN AZ	<3 MİLYON TL
KÜÇÜK İŞLETME	50'DEN AZ	<25 MİLYON TL
ORTA BÜYÜKLÜKTEKİ İŞLETME	250'DEN AZ	<125 MİLYON TL

Kaynak: 24.06.2018 Tarihli Resmi Gazete 'de Yer Alan KOBİ'lerin Tanımı, Nitelikleri Ve Sınıflandırılması Hakkında Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik.

1.2.KOBİ'LERİN ÖNEMİ VE ÖZELLİKLERİ

Günümüz dünyasında KOBİ'ler sayısal varlıkları, istihdama katkıları ve mal ve hizmet piyasalarındaki gereklilikleri açısından büyük bir öneme ve bu önemliliği oluşturan özelliklere sahiptirler. KOBİ'lerin önemleri ve özellikleri aşağıdaki başlıklar altında incelenmektedir.

1.2.1. KOBİ'lerin Önemi

Her ne kadar büyük firmalar ekonomik dünyada başrolleri alsa da, bu firmalara hizmet sağlayan KOBİ'ler dünyanın her yerinde ekonomiye can veren kılcal damarları teşkil etmektedir (Taymaz ve Diğerleri, 2008). Büyük girişimlerin neredeyse tamamının arkasında KOBİ'ler yer almaktadır. KOBİ'ler; bugün olduğu gibi gelecekte de gerek sayıları, gerekse sağladıkları istihdam ile dünya ekonomisinde önemli bir yer tutmaya devam edecek, ekonomik çarkın dönmesindeki işlevleri asla son bulmayacaktır (TURKONFED, 2009). Yukarıdaki işlevleri göz önüne alındığında KOBİ'lerin tüm ekonomiler için önemi ve desteklenme gereksinimleri ortaya çıkmaktadır.

KOBİ'ler, tüm dünyada olduğu gibi, Türkiye Ekonomisinin de dinamik ve sürükleyici unsurlarıdır. KOBİ'lerin toplam işletmeler içindeki payı %99,89'dur(Çatal, 2010: 1). KOBİ'ler istihdama da %77'lik katılım ile destek vermektedirler (Özbek, 2010: 50). Ekonomi için böylesi öneme haiz KOBİ'lerin kalkınması sağlanmadan ekonominin bütününün kalkınmasının mümkün olmadığı söylenebilir

KOBİ'ler ülke ekonomilerinin can damarlarıdır. Birleşmeler yolu ile büyüyen şirketler dışarıda tutulduğunda, büyük kurumsal yapıların tamamının kökünde KOBİ'lerin olduğu bir gerçekliktir. Günümüzde KOBİ'ler kendilerinden çok daha

büyük üreticiler ve perakende zincirleri ile rekabet etseler de, sağladıkları yüksek istihdam, hızlı karar verme avantajı, piyasa fırsatlarını yakalayabilme dinamikleri ile ülke ekonomilerinin lokomotifleridir (Tunç ve Köroğlu, 2019: 6).

1.2.2. KOBİ'lerin Özellikleri

KOBİ'lerin genel özellikleri işletme sahipliğine ve organizasyon yapısına göre şekillenmektedir. KOBİ'lerde genel olarak girişimci, işletme sahibi ve işletme yöneticisi aynı kişidir. Profesyonel bir yönetici istihdam edilmesi yerine işletme sahibinin bilfiil çalışması söz konusudur. Bu nedenle de yetki devrine pek rastlanılmamaktadır. İşletmedeki tüm riskler işletme sahibi ya da sahiplerince üstlenilmektedir. İşletme sahibi ile çalışanları arasında ilişki genel olarak resmi-formel olmaktan ziyade ikili ve daha samimidir (Müftüoğlu, 1997:43). Aile bireyleri genellikle fiilen işletmede çalışırlar ve ileride işletme yönetimi görevini yerine getirecekleri düşüncesi ile bu hedefe uygun olarak işletme içerisinde yetiştirilerek bilgi ve tecrübe sahibi edinilirler (Erdoğan, 2004: 45).

İşletmenin organizasyon yapısı kapsamındaki özellikleri; sahip olduğu finansman, personel, tedarik-üretim ve pazarlama gibi fonksiyonları ile ilgili olanlarıdır (Müftüoğlu, 1997: 51). Bu özellikler kısaca aşağıdaki gibidir;

Finansman fonksiyonuna ilişkin özellikleri; KOBİ'lerde profesyonel finansman departmanı bulunmamaktadır. Muhasebe ve finansman faaliyetleri bir arada sürdürülmektedir. Ayrıca KOBİ'lerde finansal yönetim alanında uzman personel istihdam edilmemesi neticesinde kredi olanakları ve finansal alternatifler yeterince değerlendirilememektedir. Bu nedenle de KOBİ'lerin dış kaynaklı finansman araçlarından yeterince yararlanmamaları ve finansal ihtiyaçlarını öz kaynaklardan karşılamaları önemli birer özellikleri haline gelmiştir (DPT, 2000: 103).

Personel fonksiyonuna ilişkin özellikleri; KOBİ'lerin, işletmede istihdam edilen çalışanlar ile ilgili başlıca nitel özellikleri şunlardır (Müftüoğlu, 1997: 73);

1-Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler genellikle emek-yoğun teknoloji kullandıkları için, çalışan unsuru Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler için büyük bir önemi bulunmaktadır.

2- KOBİ'lerde istihdam edilen kişiler yöneticileri ile aracısız olarak yani doğrudan doğruya ilişki kurabilmektedirler. Bu nedenle de bu tür işletmelerde sendikalaşma oranı oldukça düşüktür.

3- Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde çalışanlar ile istihdam edildikleri işletme arasında mevcut olan kişisel ilişki özellikle konjonktürel dalgalanmalarda çok daha fazla olumlu olarak hissettirilmektedir. Ortaya çıkan olumsuz konjonktürel koşullarda, ilgili firmalar büyük fedakârlıkları göze alarak, çalışanlarının işletmelerini koruma gayretindedirler.

Tedarik - üretim yeteneği fonksiyonuna ilişkin özellikleri; KOBİ'lerin, tedarik-üretim fonksiyonuna esas nitel özelliklerini şunlardır (Akgemci, 2001: 26);

1- Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde ağırlıklı olarak emek-yoğun üretim teknikleri kullanılmaktadır.

2- Büyük ölçekli işletmeler genel olarak piyasaya yönelik üretim yaparlar. Küçük ve orta ölçekli işletmeler ise, piyasaya yönelik genel üretim yapmak yerine aldıkları siparişe göre üretim yapmayı tercih etmektedirler. Buradan hareketle siparişe göre üretim yapma tercihi işletme ölçeği küçüldükçe daha çok önem kazanmaktadır.

3- Büyük ölçekli işletmelerin KOBİ'lere göre üstünlüğü ağırlıklı olarak kalite ve fiyat konularındadır. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin ise büyük ölçekli işletmelere göre sahip oldukları rekabet gücü, ürün teslim tarihinin hızlandırılması, siparişçinin özel şartlarının dikkate alınabilmesi, sipariş verenin isteklerine uyum sağlanabilmesi, vb. gibi nitel konulardadır.

4- Küçük ve orta büyüklükteki işletmelerin sahipleri genellikle aynı zamanda işletme yöneticisi konumundadırlar. Bu kişiler genellikle işin içinde yetişmiş ve üretim tekniği konusunda tecrübeye sahip, üretim/tedarik ile ilgili hususlarda bilgili kimselerdir. Sahip olunan bu özellik nedeniyle KOBİ'lerde ürün/tedarik ve teknik yenilikler ile ilgili önemli bir potansiyel oluşturabilmektedir.

Pazarlama fonksiyonuna ilişkin özellikleri; Küçük ve orta büyüklükteki işletmeler pazarlama araçlarından (kredili satış, satış sonrası hizmetler, reklam, vd.) yeterince, etkin ve verimli bir şekilde faydalanamamaktadırlar. Finansal imkânların yeterli seviyede olmaması bu durumun temel nedenidir. KOBİ'ler genel olarak yakın mesafedeki yerel pazarlara hitap etmektedirler. Ayrıca KOBİ'ler ağırlıklı olarak sipariş tarzı üretim türünü tercih etmektedirler. KOBİ'lerin esneklikleri yani siparişçilerinin özel istek ve arzularına etkin ve hızlı bir şekilde cevap verebilmeleri, büyük işletmelere nazaran sahip oldukları bir diğer üstünlüktür.

Yönetim fonksiyonuna ilişkin özellikleri; işletme yönetiminin işletme sahibi ile bütünleşmesi nedeniyle literatürde işletme sahibine ilişkin özellikler ile yönetim fonksiyonuna ilişkin özelliklerin bir arada verilmesine sıkça rastlanılmaktadır. Bu konudaki yakın ilişkinin ortaya koyduğu sonucun yönetime bakan yani yönetim özelliklerini ortaya koyan durumlar bu kapsamda değerlendirilmektedir. Yönetimin büyük ölçekli işletmelerde olduğu gibi uzmanlaşmış birimlere ayrılmaması, profesyonel tepe yöneticilerinin olmaması, yetki devrinin çok az ya da hiç olmaması, yönetimle ilgili tüm politikaların işletme sahibince/sahiplerince belirlenmesi, kararların tek elden çıkması nedeniyle hızlı olması, yönetimin ve dolayısıyla yönetimle ilgili tüm risklerin işletme sahibinde toplanması, işletme sahibinin yeterli yöneticilik bilgi ve tecrübesine sahip olmaması, işletmenin yöneten ve yönetilenler arasındaki ilişki şekli, vb. özellikler bu kapsamda değerlendirilmektedir (Mecek, 2020: 33).

1.3.KOBİ'LERİN AVANTAJ VE DEZAVANTAJLARI

KOBİ'lerin büyük işletmeler karşısında, özelliklerinden kaynaklanan birçok dezavantajlarının yanında avantajları da bulunmaktadır. Bu avantaj ve dezavantajlar şu şekilde özetlenebilir (Çatal, 2010: 346).

1.3.1. KOBİ'lerin Avantajları

Ulusal ekonominin önemli bir bölümüne KOBİ'lerin sahip olması bir rastlantı değildir. Bu durum, ne büyük firmalar tarafından oluşturulan yardımsever politikalar, ne de devletin KOBİ'lere yardım programlarının sonucu oluşmuş bir durum da değildir. KOBİ'ler, birçok açıdan büyük firmalardan daha fazla avantajlara sahiptirler. Şimdiki büyük firmaların birçoğu, dinamik lider tipleriyle iyi yönetilmesi sonucunda önceden birer KOBİ iken artık büyük bir firma haline gelmişlerdir. KOBİ'lerin avantajları aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Çatal, 2010: 347).

- İşletme sahibinin işin içinde olması işe dinamik bir yapı katar
- Patron ile çalışan arasındaki hiyerarşinin olmayışı sıcak bir çalışma havası ve aile ortamı sağlar.
- Hızlı kararlar alarak fırsatları değerlendirebilme olasılıkları vardır.
- Büyük işletmelerin aksine faaliyetin tüm süreçlerine yönetici hâkimdir. Dolayısı ile daha nitelikli eleman yetiştirilebilmektedir.

- KOBİ'ler kurulum açısından daha az teferruat ve sermaye gerektirdiği için ekonominin zayıf bölgelerinde var olmaları devamlılığı sağlar.
- Teknoloji ile uyumları nispeten daha yüksektir.
- Tüketicilere yakınlık talepteki değişimi daha hızlı görmeyi sağlar.

1.3.2. KOBİ'lerin Dezavantajları

Yönetim ve yönetici sorunları, nitelikli personel bulunamaması, işletme sahiplerinin teknik kökenli olması, örgüt ve örgütlenme sorunları, uzmanlaşma formasyon eksikliği, idari, teknik, danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinden yoksun olmaları (Erkan ve Eleren, 2001: 203). Sektörlere göre farklılıklar göstermekle birlikte genel olarak dezavantajlarını şu şekilde sıralayabiliriz (Çatal, 2010: 347).

- İnsan kaynağı eksikliğinde büyümeye gerekli tepkinin verilememesi aksine küçülmeye yol açabilir.
- KOBİ'ler genellikle finansman, pazarlama ve yönetim alanlarında yetersizdirler. Maliyet düşürmek adına personel istihdam edilmediğinde ciddi sorunlar ile karşılaşılabilir.
- KOBİ'ler bağımsızlıklarına düşkünlüdürler, bu nedenle birleşerek büyümenin faydalarından mahrum kalırlar.
- Sermaye Piyasalarında faaliyet göstermeleri güçtür, bu nedenle finansmanda zorluk yaşarlar.
- Alanında uzman yönetici personel istihdam edilmediği durumlarda dış ticarete çekimser bakılarak ihracat gelirlerinden mahrum kalırlar.
- Büyük işletmelere nazaran stok alımları düşüktür. Buda iskonto oranlarını düşürmektedir. Sonuçta ise maliyetler artacak ve rekabet avantajını kaybedilebilecektir.

1.4.DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE KOBİ’LER

KOBİ’ler dünyada ve Türkiye’de ekonomiye katılım seviyesinde en yüksek yüzdeye sahip ekonomik birimler olarak dikkat çekmektedir. Bu bağlamda KOBİ’ler iki ayrı başlık altında dünyadaki ve Türkiye’deki yapıları ile aşağıdaki gibi incelenmektedir.

1.4.1. Dünyada KOBİ’ler

KOBİ’ler yapıları itibari ile dünya genelinde farklı tanımlamalar ve standartlara tabidirler. Bu tanımlamalar ve standartlar göz önüne alınarak ABD ve AB başta olmak üzere belirli ekonomilerdeki KOBİ’ler hakkındaki bilgiler aşağıdaki şekildedir;

Brezilya, Malezya, Tayland gibi ülkelerde işletmeler sınıflandırılırken sadece çalışan personel sayısı dikkate alınmaktadır. Sri Lanka, Nepal, Bangladeş, Kenya, Endonezya, Nijerya, Gana ve Hindistan’da ise kullanılan ölçüt yalnızca sermaye miktarıdır. Bununla birlikte ABD, Filipinler, Peru, Sudan, Japonya ve Venezüella gibi ülkelerde işletmelerin tasnif edilmesinde işçi sayısı, toplam sermaye ve toplam ciro miktarları birlikte dikkate alınmaktadır (Can, 2012: 13).

ABD’de KOBİ’leri içeren kesin bir tanım olmamakla beraber genel kabul görmüş kurallar üzerinden işlem görmektedirler. KOBİ’ler öncelikli olarak çalışan sayılarına göre belirlenmektedir. Çalışan sayıları 250 ile bazı durumlarda 500 olan işletmeler küçük, 500-1000 arasında çalışana sahip ve bazı durumlarda 1500 çalışanlı işletmeler ise orta ölçekli olarak kabul edilmektedirler. ABD’de genelinde Küçük işletmeler tarımsal istihdam dışındaki istihdamın %99,7 sini oluşturmaktadır. Bu işletmeler personel sayıları ve yıllık satış gelirleri dikkate alınarak SBA (Small Business Administration) tarafından finanse edilmektedir. Aynı zamanda bilgi ihtiyaçları da bu kuruluş tarafından karşılanmaktadır.

AB, bir topluluk olmanın getirdiği zorunluluk gereği KOBİ’lere yönelik destek programlarını düzenleyebilmek için 07.02.1996 tarihinde tavsiye niteliğinde bir karar yayınlarak KOBİ’leri net bir tanım ile belirlemiştir. Bu tavsiye niteliğindeki karar 2003 ve 2005 yıllarında revize edilmekle beraber KOBİ tanımlaması bir değişikliğe uğramamıştır. Bu tanıma göre AB çok küçük(10 ve altı çalışanlı), küçük(11-50 çalışanı olan), orta büyüklükte (51-250 çalışanı olan) işletmeler olarak sınıflandırmış aynı zamanda yıllık satış gelirlerini temel alarak ta bir sınıflandırmaya tabi tutmuştur. Satış gelirleri 40 milyon Avronun altında olan veya yıllık bilançosu 27 milyon Avronun altında olan işletmeler orta büyüklükte kabul edilmektedir. Küçük işletmeler 7 milyon

Avro satış gelirini geçmemek veya 5 milyon Avro bilanço değerine sahip olmak olarak tanımlanmıştır.

AB'de KOBİ'ler %99'luk bir girişim payına sahiptirler ve istihdama katkıları yaklaşık olarak 80 milyonu aşkındır. KOBİ sayısı yine yaklaşık olarak 20 milyon civarındadır. AB, ekonomisinin temel direği olarak KOBİ'leri görmekte ve her fırsatta desteklerini yinelemektedirler. Özellikle yenilikçilik ve Ar-Ge hususlarında desteklerini artırarak devam etmektedirler. Bu destek süreçlerinin yanı sıra Avrupa Birliği'nde yaşanan ekonomik problemlerin en ağır hissedildiği kesim olarak yine KOBİ'ler öne çıkmaktadır.

AB'ye üye olan ülkelerde, mevcut her bir üye ülkenin ekonomik büyüklüğüne bağlı olarak ayrı bir tanım (sınıflandırma) yapılarak, elde edilen tanıma esas muhtelif nitel/nicel kriterler kabul edilmektedir. Bu tanımlar için en çok işçi sayıları kullanılmaktadır. Ancak ülkeden ülkeye sayılarda değişimler yaşanmaktadır. Örneğin yapılan tasniflerde küçük ölçekli işletmelerin; İtalya'da 20 kişi, İngiltere'de 200 kişi, Belçika ve Hollanda'da 100 kişi iken; üye ülkelerin çoğunda 50 kişi olarak kabul edildiği görülmektedir. Benzer bir örnek olarak orta ölçekli işletmeler İtalya'da 50 - 100 kişi olarak belirlenirken; diğer üye ülkelerin çoğunda bu sayı 500 kişidir (Uçkun, 2009: 122).

AB üyesi olmamakla birlikte tarihsel süreçte Kolombiya'da 1-49 personel çalıştıran işletmeler küçük ölçekli, 50-99 arasında personel çalıştıranlar ise orta ölçekli işletmeler olarak tasnif edilirken, Güney Kore'de 1-4 arası personeli olanlar çok küçük ölçekli, 5-19 arası personeli olanlar küçük ölçekli ve 20-300 arası personeli olanlar orta ölçekli işletmeler olarak kabul edilmiştir (Sarıaslan, 1996: 5).

Asya'dan bir örnekle Kırgızistan'da; küçük ve orta büyüklükteki işletmeler ile ilgili ilk kez 17 Şubat 1998 tarih ve 78 sayılı Kararname ile resmi tanım yapılmıştır. İlgili kararnameye göre küçük işletmeler; üretim hacmi 500.000 Som'dan az olan ve çalışan sayısı hizmet sektöründe 15 kişiden az, üretim sektöründe ise 50 kişiden az olan tüm tüzel kişi işletmeleridir. Kararnameye göre orta büyüklükteki işletmeler; üretim hacmi 500.000 ile 2.000.000 Som arasında olan ve çalışan sayısı hizmet sektöründe 15-49, üretim sektöründe de 50-199 arasında olan tüm tüzel kişi işletmeleridir. Büyük ölçekli işletmeler ise istihdam edilen personel sayısı ve üretim hacmi yukarıda belirtilen sayıların üzerinde olan tüzel kişi işletmeleridir (Maksudunov, 2007: 404).

1.4.2. Türkiye’de KOBİ’ler

AB’nin yapmış olduğu KOBİ tanımlaması tüm üye ülkeleri bağlayıcı olmakla birlikte aday ülkelerde de bağlayıcı olması gerekmektedir. Bu nedenle Sanayi ve Ticaret Bakanlığı 2005 yılında yayınlamış olduğu genelgede AB ile uyumlu bir KOBİ tanımı ortaya koymuştur. Ancak bu tanım tabanda yankı bulmamıştır. Uygulamada KOBİ’leri finanse eden kuruluşlar kendi sektörleri, finansman yapıları gibi birçok parametreyi devreye alarak tanımlamalar oluşturmuşlardır. Bakanlık ta yayınlamış olduğu genelgede belirlenen sınırlar aşılmayacak şekilde kurumlara hareket özgürlüğü tanımıştır.

KOBİ’ler 2019 yılında toplam girişim sayısının %99,8’ini oluşturmuştur. Buna karşılık; istihdamın %72,4’ünü, personel maliyetinin %51,8’ini, cironun %50,4’ünü, üretim değerinin %44,1’ini ve faktör maliyetiyle katma değer %44’ünü oluşturmuştur. KOBİ büyüklük gruplarına göre incelendiğinde; mikro ölçekli girişimlerin %57,6’sı düşük teknoloji, %32,4’ü orta-düşük teknoloji, %9,5’i orta-yüksek teknoloji ve %0,5’i yüksek teknoloji ile çalışmıştır. Buna karşılık küçük ölçekli girişimlerde bu oranlar sırasıyla %52,7, %29,5, %16,8 ve %0,9 iken orta ölçekli girişimlerde %52,6, %27,8, %18,1 ve %1,5 oldu. 2019 yılı toplam ihracatta; mikro ölçekli girişimlerin payı %3,8 iken, küçük ölçekli girişimlerin payı %14,1, orta ölçekli girişimlerin payı ise %18,7 olmuştur. Büyük ölçekli girişimlerin payı ise %63,4 olarak gerçekleşmiştir. Girişimlerin ana faaliyetine göre, KOBİ’lerin ihracatının %58,4’ü ticaret sektöründe, %37,5’i ise sanayi sektöründe faaliyet gösteren girişimler tarafından yapılmıştır (www.datatük.com).

Türkiye’de KOBİ’ler kayıt dışı ekonomi dikkate alınmadığında var olan kuruluşların %99,89’luk kısmını oluşturmaktadırlar. İstihdama katkıları yaklaşık %77 olarak tahmin edilmektedir. Tüm ihracatın %10 una tekabül eden bir katkı payına sahiptirler (Çatal, 2010: 1; Özbek, 2010: 50).

Türkiye’de KOBİ statüsünde olmayan yıllık satış hasılatları yüksek olan işletmeler AB’de KOBİ olarak değerlendirilmektedir. Ekonomik büyüklükler dikkate alındığında bu durum normaldir. AB’de KOBİ gibi faaliyet göstermenin ayrıca avantajları da mevcuttur. Bu sayede Türkiye’de büyük işletme olarak faydalanamadıkları KOBİ destek programlarında AB düzeyinde fayda sağlanmaktadır.

1.5.KOBİ'LERİN KARŞILAŞTIKLARI PROBLEMLER

KOBİ'ler dünyada ve Türkiye'de oranları değişmek ile birlikte benzer sorunlar ile karşılaşmaktadırlar. Bu sorunlar Türk Girişim ve İş Dünyası Konfederasyonu (TURKONFED)'in 2009 yılı raporunda aşağıdaki başlıklar altında toplanmaktadır;

Sermaye Yetersizliği: KOBİ'lerin en çok sorun yaşadığı konu finansman teminidir. Başlangıç sermayesinin kısıtlı olması durumunda ekonomik dalgalanmalarda yaşanacak sermaye erimesi KOBİ'leri finansman arayışı içine sokacaktır.

İnsan Kaynağı: KOBİ'ler finansal istikrarı sağladıklarında ve büyümeye karar verdiklerinde karşılaştıkları en büyük problemlerden bir tanesi insan kaynakları yönetimidir. Kalifiye personel eksikliği maliyet artırmakta ve verimi olumsuz yönde etkilemektedir. Bu durum piyasada rekabet avantajını kaybetmesine neden olacaktır. Bu nedenle KOBİ'lerin büyüme aşamasında insan kaynakları konusunda profesyonel destek sağlaması maliyet olarak görülmekten ziyade daha sağlam temelli kurumsallaşmanın bir basamağı olarak algılanmalıdır.

İnovasyon: Rekabetçi piyasa koşullarının olmazsa olmazı konumunda inovasyon gelmektedir. Bu durumu sadece yenilikçilik olarak düşünmemek gerekmektedir. İnovasyon yeni ve mükemmel fikirlerin karlı bir üretim süreci planlaması ile başarılı bir pazarlama sürecinin bütünüdür. Bu konuda profesyonel destek almak KOBİ'lere avantaj sağlayacaktır.

Finansman Yönetimi: KOBİ'lerin sürdürülebilirliği açısından karşılaştıkları en temel ve yaygın problem finansman yönetimidir. En başta sermayenin doğru planlanması, bir strateji oluşturulması ve bu iki kavrama sadık kalarak gelecek planlamalarının yapılması gerekmektedir. Aksi durumlarda oluşacak finansman ihtiyaçları işletmeler için ekstra maliyet oluşturacaktır.

Satış ve Pazarlama: KOBİ'lerin karşılaştığı sorunlardan bir diğeri de bu iki kavramı birbirinden ayrı düşünmemeleridir. Satış, pazarlama sürecinin bir sonucudur. Pazarlama süreci ise tüm üretim aşamalarını kapsayarak ürün veya hizmetin fiyatlandırma, reklam ve piyasada konumlandırma süreçlerinin tamamını içeren bir olgudur.

Fırsat Değerleme: Bu durumu bir atasözü ile tanımlamak mümkündür. “Dimyata pirince giderken, evdeki bulgurdan olmak.” KOBİ'ler eğer karşılaştıkları fırsatları fayda sırasına göre değerlendirmeyerek iyi odaklanmak yerine tüm fırsatlardan

faydalanmaya çalışanlar ise hepsinden yarım faydalanabilir hatta fayda yerine zarar durumu ile karşılaşabilirler.

1.6.KOBİ'LERDE FİNANSMAN PROBLEMLERİ

Türkiye’de KOBİ’lerin finansmana erişimde yaşadığı problemler 2002 yılı AB ilerleme raporunda net bir şekilde ortaya konulmuştur. KOBİ’lerin %47 sinin finansmana erişimde güçlük çektiği belirtilmektedir. Türkiye gibi işletmelerinin %99.89 unu KOBİ’lerin oluşturduğu ve %77 istihdama katıldığı bir ülkede finansmana erişim de yaşanan güçlükler ekonomik büyümeyi olumsuz yönde etkilemektedir. KOBİ’lerin finansmana erişimde karşılaştıkları problemler aşağıdaki başlıklar altında toplanmaktadır. (TURKONFED,2009: 37-42)

Finansal Bilgi Eğitim Eksikliği: KOBİ’ler genellikle yapısal olarak aile işletmesi veya şahıs işletmesi olarak faaliyet göstermektedirler. Bu durumun sonucu olarak profesyonel yöneticiler ile çalışmak veya eğitilmiş kadroları oluşturmak konusundaki çekimser yaklaşımları gelişen finansal piyasalara olumlu tepki vermelerini engellemekte ve işletmenin büyümesi için gereken kaynaklara ulaşımı zorlaştırmaktadır.

Kültürel Yapı: Ülkemizdeki ataerkil yapı ve insani güven endeksinin düşüklüğü işletmelerin finansal bağlamda gelişmesini engellemektedir. Daha özgürlükçü düşünce yapısına sahip Türk girişimcisi işletmelerin ortaklıklar kurarak gelişen teknolojiye, dünya çapında ki yapılara uyum sağlamasına uzak kalmaktadır. Bu durumda yeni yatırımlar, ar-ge çalışmaları gibi büyüme fonksiyonları sektöre uğramaktadır.

Girişimde Yetersiz Veya Sınırlı Sermaye: KOBİ’ler çoğu zaman bireysel girişimler, aileden alınan borçlar, banka kredileri veya kişisel borçlar ile desteklenerek kurulmaktadır. İşletmelerin zaten sınırlı sermaye ile kurulduğu zaman diliminde borçlanma sorunu giderek tekrar bir finans kaynağına erişmesi uzun zamana yayılabilecek ve hatta işletmenin sürdürülebilirliğini tehlikeye sokacak bir durumdur.

Halka Arz: Sermaye açığını kapatmanın veya kaynak bulmanın diğer bir yolu halka arzıdır. Ancak ülkemizin son zamanlarda hızla gelişmekte olduğunu inkâr etmemekle birlikte bu kavramın henüz yeterli düzeyde küçük ve orta büyüklükteki işletmelerde karşılığını bulduğu veya anlaşıldığını söylemek mümkün değildir. Bu durum önemli bir finans kanalının ülkemizde faaliyet göstermekte güçlük çektiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Diğer taraftan toplumun elindeki finans kaynaklarının da atıl kaldığı sonucu ortaya çıkabilir.

Banka kredileri: Gelişmekte olan ülkelerde en yaygın kullanılan finansman yöntemi banka kredileridir. Banka kredilerinin küçük ve orta büyüklükteki işletmeler için temel problemi ise yüksek kredi maliyetleridir. Hatta bazen yüksek maliyetlere rağmen krediye ulaşamamak KOBİ'lerin karşılaştığı diğer bir problemdir. Bu durum yeni yatırımların ve girişimlerinde önünü kapadığı için girişimcilik algısı başlı başına bir problem ile karşılaşmaktadır.

BÖLÜM 2: FİNANSAL OKURYAZARLIK VE KOBİLER

KOBİ'lerin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesine yönelik çalışmanın ikinci bölümünde KOBİ'lerin finansal okuryazarlık ile ilgili bağları ve finansın tüm fonksiyonları tanımlanmaktadır.

2.1. FİNANS VE FİNANSMAN KAVRAMI

Finansal kavramlar toplumda birbirleri ile neredeyse benzer gibi algılansa da genel anlamda çok farklı işlev ve mantık çerçevesinde ayrılmış kavramlardır. Bu duruma rağmen bu kavramların birbirinden bağımsız olduğunu savunmak imkânsızdır. Aşağıda bu kavramların tanımları, birbirleri ile ilişkileri ve KOBİ'ler ile ilişkileri tanımlanmaktadır.

2.1.1. Finansın Tanımı, Önemi ve Tarihsel Gelişimi

Finans kelimesinin kökeni Fransızca 'Finance' kelimesinden gelmekle birlikte Türk Dil Kurumu güncel sözlüğünde 'para, mal ve mali işler' olarak ifade edilmiştir (www.tdk.gov.tr). Bir başka yorum ise işletme faaliyetleri ve kişisel tasarruflar yoluyla ortaya çıkan nakit akışlarının uzun vadede ve riski de gözeterek artırılması için gereken uygulamaların etkinleştirilmesine yönelik çabaların bütünüdür (Sayılğan, 2013: 1). Finans; bir ailede, işletmede veya bir kamu kurumunda paranın nasıl elde edildiği, nasıl kazanıldığı, nerelere harcandığı ve harcanmayan kısmının nerelerde tasarruf edildiği gibi sorularla ilgilenir (Ulusoy, 2017: 29).

Finans birbirleriyle ilişkili şu beş alanı kapsar (Sayılğan, 2013: 1):

- İşletmenin finansman fonksiyonunu daha etkili bir şekilde gerçekleştirmeyi amaçlayan 'işletme finansmanı' veya 'finansal yönetim',
- Kurumsal yatırımcıların veya bireylerin portföylerinde bulunduracakları menkul kıymetleri, risk-getiri seviyelerini göz önünde bulundurarak seçmeleri ve bu portföyün yönetilmesini amaç edinen 'yatırım' veya 'portföy yönetimi',
- Para ve sermaye piyasalarının işleyişi, fonksiyonları, bu piyasalardaki bankalar ve borsalar gibi kurumların incelediği 'makro finans',

- Bireylerin gelecek yaşantılarına ilişkin emeklilik, sigorta, ev vb. kişisel ihtiyaçlarının ortaya çıkaracağı nakit akışlarının planlanması ile uğraşan ‘bireysel finans’,
- Finansal risk yönetimi, işletme finansmanı veya portföy yönetimi ile ilgili konularda ortaya çıkan faiz, kur ve fiyat dalgalanmalarından kaynaklanan risklerin belirlenmesi ve yönetilmesi ile ilgilenen finansal mühendislik olarak da adlandırılan ‘finansal risk yönetimi’.

Finansın bunca fonksiyonu varken elbette hem bireyler hem de faaliyet gösteren tüm işletmeler açısından yadsınamaz bir önemi olduğu gerçeği göz ardı edilemez. İşletmeler ve bireyler ve hatta aileler yaşamsal fonksiyonlarının devamlılığı için kaynak bulmak zorundadır. Finans kavramına tam bu noktada gereksinim duyulmaktadır. Finans öncelikle ihtiyaç duyulan kaynağı tespit eden, kaynaklara ulaşım alternatiflerini araştıran ve ulaşılan kaynağın en doğru şekilde değerlendirilmesini kapsayan süreçler bütünüdür.

Sadece kaynak ihtiyacı olduğunda finans bilgisine ihtiyaç duyulmaz. Tam tersi durum söz konusu olduğu varsayımıyla hareket edildiğinde, Finans, bireylerin ve işletmelerin elinde bulunan kaynakların etkin bir şekilde değerlendirilmesini ifade etmektedir.

Finansın tarihçesine finansal piyasalar ve finansal işlemler açısından bakacak olursak finansal işlemlerin temeli MÖ. 1800'lere kadar dayanmaktadır. Filozof ve astrolog olan Thales yapmış olduğu öngörüler ile tarımsal üretimde ilk opsiyon sözleşmelerinin örneklerini sergilediği bilinmektedir. Babil krallığında Hamurabi yasalarında kredili işlemlere uygulanacak faiz oranlarının belirlenmiş olması da finansal işlemlerin milattan önceki varlıklarına dair örneklerdendir (Poyraz, 2013: 4).

Finans 1900'lü yıllara kadar iktisat biliminin alt kollarından biri olarak faaliyet göstermiş, fon temini, nakit akımının kontrolü, finansal kayıtların tutulması, kontrol edilmesi ve raporlanması ile ilgilenmiştir (Çelikkol, 2012: 24). Tarih 1930'lara gelindiğinde ise dünya savaş sonrası bir bunalımı en alt düzey işletmelerine kadar hissetmekteydi. Bu durum finansı bir tercih olmaktan çıkararak artık üzerinde mesai harcanması gereken bir birim olma zorunluluğuna itmiştir. Fiyat istikrarsızlığı, likidite, kredi sisteminin çöküşü, iflaslar gibi baş gösteren problemlerin çözümü veya tekrarında

en az zarar ile işin içinden çıkmak isteyen büyük şirketler finansal sistemlerini yeniden organize etmişler ve finans biliminin üzerine eğilmişlerdir.

Finans kavramı 1940 ve 1950’li yıllara kadar yükselerek devam etmiştir. Bu tarihlerden sonra finans kavramı işletmeleri aktif varlıklarının nasıl daha etkin kullanılacağı ile ilgilenmiştir (Ceylan, Korkmaz, 2017: 6). 1960’lı yıllarda stoklar, alacaklar, sabit aktiflerle ve nakit gibi dönen varlıkların dağılımında, optimum düzeyi tespit edebilmek için istatistiksel tekniklerin kullanıldığı matematiksel modeller uygulanmaya başlanmıştır (Aydın, Başar ve Çoşkun, 2010: 234). 1970’li yıllarda temel finans teorileri gözden geçirilmiş ve yatırım analizleri finansın içinde yer almaya başlamıştır (Özdemir M. , 1999: 3)

20.yy’ın sonlarında finansal piyasalarda hızlı bir küreselleşme süreci başlamış, bir yandan krizler ve iflaslarla mücadele edilirken, diğer yandan uluslararası sermaye hareketleri hızlanmış, yeni finansal araçlar geliştirilmiş, bilgi-işlem teknolojileri kullanımı artmış ve finansın sorumluluk alanı başta sayılan fonksiyonların çok ötesine geçmiştir (Çelikkol, 2012: 24).

Finansal piyasalarda oluşan tarihsel gelişim tablo 2’de yer aldığı gibidir. Tablo 2 kronolojik sıraya göre oluşturulmuştur.

Tablo 2:Finansın Tarihsel Gelişimi

YILLAR	İLGİ ALANLARI
20.yy öncesi	İktisat biliminin bir alt kolu olarak faaliyet göstermiştir.
1900-1930	Finansal yapılanmanın gerekliliğinin anlaşılması. Finans biliminin ortaya çıkışı.
1930-1950	Finans ve kaynak kullanımının bir bütün olarak değerlendirilmesi
1950-1970	Finans teorilerinin oluşması ve kaynakların optimizasyonu için matematiksel metotların kullanımı.
1970- 1990	Temel finans teorilerinin gözden geçirilmesi ve yatırım analizleri
1990-2000	Küreselleşme ve finans çağının başlaması
21.yy	Çok gelişmiş finansal piyasalar, yeni finansal ürünler, global şirketler ve finansal yapılanmalar.

Kaynak: Yazar tarafından oluşturulmuştur.

Bugünkü anlamıyla ilk anonim şirket, İngiltere’de 1599 yılında ‘East India Company’ ismiyle kurulmuştur (Ceylan, Korkmaz, 2017:4). Günümüzde faaliyetini devam ettiren bir başka şirket Hudson’s Bay şirketi 1670 yılında kurulmuş ve şuanda Kanada’nın en büyük şirketlerinden biridir (Ercan ve Ban, 2005: 4).

1690 yılında Massachusetts Bay Colony tarafından ABD’de ilk kâğıt para ihracı yapılmış ve şirketlerin ihraç ettiği ilk menkul kıymetler 1720 yılında gerçekleşmiştir. 1792 yılında bir grup borsa aracısının birbirleriyle hisse senedi alım satımı yapmaları için New York Borsası kurulmuştur. 1920 yılında Charles Ponzi isimli kişi tarafından ilk finansal dolandırıcılık yapılmıştır (Ceylan, Korkmaz, 2017: 4). 1929 yılında borsa çökmüş ve hisse senetleri %90 oranında değer kaybetmiştir. 1960’lı yıllarda, Sovyetler Birliği’nin ABD’deki Dolarları Paris’te bulunan bir bankaya transfer etmesi sonucunda, ABD dışındaki Dolarların Euro Dolar olarak adlandırılmasına sebep olmuştur (Ercan, Ban, 2005: 4-5). 1972 yılında, ilk vadeli işlemler piyasası olan Şikago Emtia Borsası, ABD’de kurulmuştur (Brealey vd., 1997: 21-22).

Finans kavramının gelişmesi üzerinde etkisi olan temel değerler özetlenecek olursa (Akgüç, 1998: 4-5):

- Firmaların faaliyetlerini büyük ölçekte sürdürmeleri,
- Firmaların çeşitli ürünler üretmeleri, farklı pazarlarda işlemlerde bulunmaları ve dış pazarlara yönelik hamleleri,
- Ekonominin büyümeye yönelik temposunu artıran araştırma ve geliştirme harcamalarındaki artış,
- Ekonomide ve ekonominin başlıca alanlarında büyüme gerçekleştikçe, verilen önemin daha da artması,
- Firmalar arasında birleşme ve diğer firmaları aktif ve pasifi ile satın alma eğilimlerinin güçlenmesi,
- Ulaştırma olanaklarının ve iletişim sistemlerinin hızla gelişmesi sonucu dünya ülkelerinin birbirine yakınlaşmasına neden olmuş ve uluslararası para ve sermaye piyasalarının gelişmesine, bütünleşmesine, küreselleşmesine katkıda bulunarak, söz konusu piyasalardan fon sağlama olanaklarının artması,
- İletişim teknolojisindeki hızlı gelişmeler,

- Sabit faiz ve sabit kur sisteminden değişken faiz ve dalgalı kur sistemine geçişin getirdiği riskler,
- Uluslararası ekonomik gelişmelerin finansal pazarları büyütmesi,
- Finans kurumları tarafından sağlanan ürün ve finansal araçların çeşitlendirilmesi olarak sıralanabilir.

2.1.2. Finansmanın Tanımı ve Yöntemleri

Türk Dil Kurumu'na (TDK) göre finansman *“Bir girişime işleyebilmesi, gelişebilmesi için gereken para ve krediyi sağlama işi”* olarak tanımlanmıştır (www.tdk.gov.tr). Finansman; para, sermaye veya fonların bulunmasını başka bir ifade ile devletlerin, şirketlerin ve bireylerin faaliyetlerini devam ettirebilmeleri, yatırım yapabilmeleri veya gündelik ihtiyaçlarını karşılayabilmeleri için gereken para veya parayla ifade edilen değerleri temin etmektir (Okka, 2010: 5).

Finansman kısa ve uzun vadeli olarak ikiye ayrılmaktadır.

- Kısa Vadeli Finansman Yöntemleri(Okka, 2010:147):
 1. Hazine Bonosu: Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından ihraç edilen kısa vadeli devlet iç borçlanma senedi olup, istenildiği zaman nakde çevrilebilmektedir.
 2. Factoring: Mal veya hizmet satışı yapan ticari işletmelerin, yurt içine ve yurt dışına yapacakları kredili satışlardan dolayı ortaya çıkan alacak haklarını, factor veya factoring şirketi olarak nitelenen finansal kuruluşlar tarafından satın alınması temeline dayanan bir faaliyettir.
 3. Kısa Vadeli Banka Kredileri: Vadesi en çok bir yıla kadar olan kredileri kapsamaktadır.
 4. Ticari Krediler: Satıcı kredisi olarak da bilinen, mal ve hizmet alımı yapan kişi veya işletmeye verilen kredi anlamına gelir.
 5. Finansman Bonosu: Kredibilitesi yüksek büyük şirketler, ihraç ettikleri ve vadeleri 90 ile 270 gün arasında değişen bu bonoları; bankalara, sigorta şirketlerine, menkul kıymet fonlarına, yatırım fonlarına satarak kredi temin ederler.

- Uzun Vadeli Finansman Yöntemleri şu şekilde sıralanabilmektedir:
 1. Uzun Vadeli Banka Kredileri: Kısa vadeli banka kredilerinden farkı vadelerinin bir yıldan fazla olmasıdır.
 2. Uzun Vadeli Satıcı Kredileri: Kısa vadeli satıcı kredilerinden farkı vadelerinin bir yıldan fazla olmasıdır.
 3. Finansal Kiralama (leasing): Belirli bir süre için kiralayan (lessor) ve kiracı (lessee) arasında imzalanan ve üreticiden kiracı tarafından seçilip, kiralayan tarafından satın alınan bir makine teçhizatın, mülkiyetinin kiralayanda kullanım hakkının ise kiracıda olduğu bir sözleşmedir ve sözleşme sonunda kiracı sembolik bir ücret ödeyerek makine teçhizatın mülkiyetine sahip olabilmektedir.
 4. Forfaiting: kredili mal ve hizmet ihracından doğan, gelecekte tahsil edilecek olan alacakların, bir banka ya da bu alanda uzmanlaşmış bir finansman kurumu tarafından satın alınması işlemidir. Forfaiting bir defalık işlem olmakla birlikte %100 finansman sağlamakta ve 6 aydan 10 yıla kadar vade tanınmaktadır.
 5. Tahvil İhracı: anonim şirketlerin veya iktisadi kamu kuruluşlarının ödünç para bulmak amacıyla itibari değerleri eşit ve ibareleri aynı olmak üzere çıkardıkları, vadeleri bir yıldan fazla olan borç senetleridir.
 6. Oto finansman: kısaca karın ortaklara dağıtılmayıp, yeni yatırım alanlarına girmek amacıyla işletmede tutulması işlemidir.

Kısa vadeli yöntemler ile uzun vadeli yöntemleri birbirinden ayıran vade süreleridir. Kısa vadeli yöntemler vadesi bir yıldan kısa olanlardır. Uzun Vadeli yöntemler ise vadesi bir yıldan fazladır.

2.2. FİNANSAL OKURYAZARLIK

KOBİ'ler ülkelerin ekonomilerinde hem sahip oldukları işletme sayıları hem de istihdama yapmış oldukları katkı açılarından bakıldığında önemli bir rol üstlenmiş durumdadır. Ülkemiz ekonomisindeki durumuna bakıldığında % 99,89'luk bir işletme sayısı potansiyeline sahip KOBİ'lerin istihdama %77 katıldığı düşünüldüğünde bu işletmelerin finansal piyasalar ve türevleri ile olan ilişkisi yadsınamaz derecede önem arz etmektedir. Tüm bu olguların dikkatinde KOBİ'ler açısından finansal okuryazarlık hayati bir önem arz etmektedir. Bu önem sadece bu işletmeler için değil uzun vadede makroekonomik verileri ile ülke ekonomisi adına da önemli bir yer teşkil etmektedir. (Çatal, 2010: 1; Özbek, 2010: 50)

2.2.1. Finansal Okuryazarlığın Tanımı

Finansal okuryazarlık gündelik hayatta kullanılan finansal araçların tercihinde bilgiye dayalı kararlar verebilme yetisidir. Uzun ve kısa vadeli yatırımlarda tasarruf ve yatırım amaçlı kararların finansal farkındalık çerçevesinde yapılmasına yön vermeyi amaçlar.

Bireyler ve kurumlar finansal konularda birçok alternatif arasından seçim yapmak zorunda kalırlar. Gelir ve gider dengesinin nasıl sağlanması gerektiği, gelirin ne kadarının tüketime, ne kadarının tasarrufa ve ne kadarının yatırımlara ayrılacağı, yatırım kararlarını nasıl vereceği, tasarruflarını hangi finansal varlıklarda değerlendireceği, borç alacaksa nereden ve hangi koşullarda alacağı, finansal risklerle nasıl baş etmesi gerektiği bizlerin, kısa veya uzun vadede yaşam standardımızı etkileyecek kararlardan bazılarıdır (TCMB, 2017: 2). Finansal okuryazarlık bilincine sahip olmak doğru kararlar verebilmek ve bu konulara daha sağlam temelli eğilebilmek adına önemlidir.

Finansal okuryazarlık kavramı ülkelere, kıtalara, kültürlere göre farklılık göstermekle beraber özünde aynı parametreleri içeren bir yaşam kalitesini artırma eğilimidir. İngilizce “financial Literacy” teriminin karşılığı olarak Türkçe 'de kabul edilse de TDK'ye göre “mali okuryazarlık” tavsiye edilendir.

TCMB finansal okuryazarlığı *“Bir bireyin kişisel bütçesini yönetme sürecinde etkin ve bilinçli kararlar alabilmesini sağlayan temel finansal bilgiye sahip olması ve bu kararları uygulayarak bireysel ve toplumsal finansal refahı artırma yetisidir”* olarak tanımlamıştır (www.tcmb.gov.tr).

Ekonomik İşbirliği Ve Kalkınma Örgütü'nün (Organisation for Economic Co-operation and Development – OECD), Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı (Programme for International Student Assessment-PISA)'na göre ise;

“Finansal okuryazarlık, finansal kavram ve riskleri bilmek ve anlamak ve bu bilgi ve anlayışı, finansal bağlamda etkin kararlar almak, bireylerin ve toplumun finansal refahını artırmak ve ekonomik hayata katılımını sağlamak için kullanma becerisi, motivasyonu ve güvenidir” (OECD, 2012: 144).

Birçok farklı finansal okuryazarlık tanımı ile karşılaşmak mümkündür. Ancak yukarıda da bahsedildiği üzere özünde temel parametreleri aynı olan finansal okuryazarlık ile ilgili temel tanımlar Tablo 2’de bütünleştirilmiştir.

Tablo 2:Finansal Okuryazarlıkla İlgili Tanımlar

Finansal Okuryazarlık Tanımları	
(Schagen & Lines, 1996)	“Para kullanımı ve yönetimi ile ilgili etkili ve doğru karar verebilme yeteneğidir”.
(Chen & Volpe, 1998)	“Belirsizlik ortamında finansal karar vermede en etkili kavramlardır”.
(Mason & Wilson, 2000)	“Bir bireyin, finansal kavramların farkında olarak, karar vermede gerekli olan bilgileri elde etme, anlama ve değerlendirmesidir”.
(Vitt , Anderson, Kent, & Lyter, 2000)	“Bir bireyin finansal durumunu anlama, analiz etme, yönetme ve iletişim kurma yeteneğidir”.
(Kim, 2001)	“Çağdaş bir toplumda hayatını sürdürebilmek için bireylere gerekli temel bilgidir”.
(Worthington, 2006)	“Ekonominin anlaşılabilmesi ve hane halkının kararlarını etkileyen ekonomik koşul ve şartların ne durumda olduğunu yorumlanabilmesidir”.
(Lusardi, 2008)	“Finansal okuryazarlık, temel düzey ve ileri düzey olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Temel düzey finansal okuryazarlık, faiz oranları, enflasyon, risk kavramı ve riskin çeşitlendirilmesiyle ilgili bilgileri kapsamaktadır. İleri düzey finansal okuryazarlık, bireylerin risk ve getiri arasındaki ilişkiyi anlamak da dahil olmak üzere temel finansal kavramların ötesinde olan tahvil, hisse senedi, yatırım fonları ve bunların nasıl işlendiğine ilişkin temel finansal kavramların ötesinde olan bu tür bilgilerin algılanabilmesini kapsamaktadır”.
(Lusardi & Tufano, 2009)	“Finansal okuryazarlık, borç anlaşmaları ve daha spesifik olarak finansal kararların içeriğindeki bileşik faizler hakkında temel bilgilerin uygulanması için basit kararlar verebilme yeteneğidir”.
(Remund , 2010)	“Bir bireyin bütçeleme, tasarruf, borç alma ve yatırım gibi anahtar finansal kavramları anlama derecesinin ve bireysel finansal durumunu idare etme yeteneği ve güvenini gösterdiği durumudur”.
(OECD & INFE (International network on Financial Education), 2011)	“Güvenilir finansal kararlar almak ve sonuç olarak da bireysel mali refaha ulaşmak için gerekli farkındalık, bilgi, yetenek, tutum ve davranışın birleşimidir”.
(Shon vd. ,2012)	“Mikro düzeyde, günlük hayattaki finansal kararların ve zorlukların üstesinden gelmek için gerekli bilgi ve yetenekler olarak adlandırılan; makro düzeyde ise bir ülkenin vatandaşlarının pazarda günlük finansal durumları ve finansal işlemleri ile başa çıkmaları için donanımlı olmasını sağlayan bir kavramdır”.
(Atkinson & Messy, 2012)	“Doğru finansal kararlar almak ve bireysel refaha ulaşabilmek için gerekli olan farkındalık, bilgi, beceri, tutum ve davranışların birleşimidir”.
(Hastings , Madrian, & Skimmyhorn, 2013)	“Finansal okuryazarlık, finansal okuryazar bireylerin yaşam boyu finansal güvenliklerini sağlamaları doğrultusunda finansal kaynaklarını doğru ve etkin bir biçimde yönetebilme bilgi ve becerilerinin toplamıdır”.
(TEB , 2014)	“Bireylerin gelirlerini, birikim ve yatırımlarını akıllıca değerlendirip, bütçelerini doğru yönetebilme yetkinliğine sahip olabilme durumudur”.

Kaynak: (TR32 Bölgesinde Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi ve Geliştirilmesine Yönelik Çözüm Önerileri. Adnan Menderes Üniversitesi Vakfı (ADVAK)).

2.2.2. Finansal Okuryazarlık İle İlgili Kavramlar

OECD'nin desteklediği ve Atkinson ve Messy, (2012), tarafından yapılan çalışmada, finansal okuryazarlık; finansal bilgi, finansal tutum ve finansal davranışın birleşimi olduğu öne sürülmüştür (Kaderli vd., 2016: 10). Ayrıca Dünya Bankası, finansal okuryazarlık kavramını bilgiden beceriye, beceriden tutuma ve tutumdan da davranışa doğru giden bir formül olarak ifade etmiştir (Yıldırım, 2020: 15). Bu üç kavram birbiriyle sıkı bir ilişki içerisindedir. Finansal bilgi, tutum ve davranışları etkilediği ölçüde okuryazarlıktan bahsedilebilir (Gökmen, 2012: 18). Bilgi, tutumları etkilemekte ve tutumlarda davranış olarak ortaya çıkmaktadır (Holzmann, 2010: 7).

Bu kavramlara ait bilgiler alt başlıklarda yer aldığı gibidir.

2.2.2.1. Finansal Bilgi

Finansal bilgi; gelirlerin, giderlerin ve tasarrufların yönetimi gibi finansal işlemlerin, insanların hayatları boyunca öğrenmesi gerektiği bilginin bir türüdür (Danes ve Haberman, 2007: 52).

Bireyler, finansal bilgi olmadan finansal okuryazar olamazlar bir başka deyişle finansal okuryazar olmanın olmazsa olmazı, finansal bilgidir. Finansal okuryazar olarak kabul edilen bir bireyin; bütçe, sigorta, tasarruf, yatırım, kredi, basit faiz, bileşik faiz, enflasyon, risk, getiri, bilanço gibi temel finansal konularda bilgi sahibi olması gerekmektedir (Alkaya ve Yağlı, 2015: 587). Finansal konularda bilgi sahibi olan bireyler, daha fazla finansal araç arasından seçim yapabilir ve finansal işlemlere katılım oranları da yüksek olur (Çam, Ayaydın ve Çam, 2018: 3).

Finansal bilgiler makroekonomik ve mikro ekonomik olmak üzere iki başlık altında ele alınabilir. Makroekonomik bilgiler bütün bir ekonomiye ilişkin bilgiler olan cari denge, ithalat, ihracat, bütçe, enflasyon gibi bilgileri gerektirirken mikro ekonomik bilgiler makroekonomik verilerin etkilerinin yansımalarını hesaplayabilme esasına dayalıdır (Özdemir, 2011: 8-9).

Finansal bilginin ölçülebilmesi mümkündür ve bu bağlamda neredeyse tüm dünyada hane halklarının ve işletmelerin okuryazarlık düzeylerinin ölçülmesine ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar sık sık yapılmaktadır.

Bu çalışmalara birkaç örnek aşağıda yer almaktadır.

Chen ve Volpe (1998) 924 üniversite öğrencisi üzerinde yaptıkları çalışmalarında öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyelerini, finansal okuryazarlık ve

öğrencilerinin karakteristikleri arasındaki ilişkiyi ve finansal okuryazarlığın öğrencilerin düşüncelerine ve kararlarına olan etkisini araştırılmıştır. Katılımcılar soruların yaklaşık %53'ünü doğru cevaplamışlardır. İşletme dışı alanlarda eğitim görenler, kadınlar, üniversitelerin ilk sınıflarındaki öğrenciler, 30 yaşın altındakiler ve tecrübe sahibi olmayanların finansal bilgi düzeylerinin daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Yeterli bilgiye sahip olmayan öğrencilerin yanlış düşünce, bunun sonuca da yanlış kararlara meyilli oldukları saptanmıştır. Sonuç olarak üniversite öğrencilerinin kişisel finans hakkında bilgili olmadıkları, bunun sonucu olarakta bilgiye dayalı karar almada sorunlar yaşayabilecekleri belirtilmiştir.

Lusardi, Mitchell ve Curto (2010) gençler arasında yaptıkları finansal okuryazarlık araştırmasında, finansal okuryazarlık seviyesinin düşük olduğunu; genç yetişkinlerin üçte birinden daha azının faiz, enflasyon, risk dağıtımı gibi temel kavramları bildiğini saptamışlardır. Ayrıca, finansal okuryazarlığın sosyo-demografik özellikler ve aile finansal bilgi düzeyi ile ilgili olduğu görülmüştür. Çalışma ile anne babaları hisse senedi ve emeklilik birikimine sahip üniversite eğitimi almış erkeklerin risk dağıtımı hakkında anne-babaları varlıklı olmayan lise ya da daha düşük seviye eğitim almış bayanlara göre daha bilgili oldukları tespit edilmiştir.

Sarıgül (2014) Konya ilindeki üç üniversitenin öğrencilerinin finansal okuryazarlık seviyelerini ve öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyeleri ile öğrenci karakteristikleri arasındaki ilişkiyi belirlemeye çalışmıştır. Çalışma öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinin yetersiz olduğunu, öğrencilerin finansal bilgi düzeylerini geliştirmeleri gerektiğini göstermiştir.

2.2.2.2. Finansal Tutum

Gelecek planları ile birikim ve tasarrufları ilgilendiren finansal tutum, finansal okuryazarlığın önemli bir parçası olarak kabul edilmektedir. Bireylerin parayı dikkatli kullanma, idareli tüketme, gelecek için birikim yapma gibi konularda daha önce yaşadığı çeşitli deneyimler sonucu düzenli bir tavır sergilemeleri söz konusudur (Alkaya ve Yağlı, 2017: 54).

Tutum, *“bireyin kendine ya da çevresindeki herhangi bir nesne, toplumsal konu, ya da olaya karşı deneyim, bilgi, duygu ve güdülerine (motivation) dayanarak*

örgütlediği zihinsel, duygusal ve davranışsal bir tepki ön eğilimidir.” (İnceoğlu, 2010: 13).

Finansal tutum, herhangi bir şeyin değerini saptamak için kullanılan soyut ölçü veya karşılık olarak da ifade edilebilir. Finansal tutum, bireylerin eğitim durumlarına, ailelerine, çevresindeki insanlara ve hatta yaptıkları mesleklere göre farklılık gösterebilmektedir (Karaağaç, 2015: 59-60).

Herhangi bir bireyin gelecek için tasarruf eğilimi olmaması durumu bu bireyin eğilimidir. Ve bu eğilim bireyin finansal Tutumunu ifade etmektedir. Bireyin tasarruf eğilimi olması ve varlıklarını herhangi bir finansal araç aracılığı ile değerlendirmesi de yine bir finansal tutumdur ve bu eğilim finansal okuryazarlık düzeyinin yükselmesi yönünde olumlu etki gösterecektir.

2.2.2.3. Finansal Davranış

Finansal davranış en temel anlamda bireylerin kişisel mali durumlarının takibi, dikkatli alışveriş yapmaları, tasarruf ve yatırımlarını kişisel borç ve kredilerini yönetebilmeleri, kısa ve uzun vadede yatırımlarını değerlendirebilmesi olarak düşünülebilir (Yağlı, 2015: 589). Sam vd. (2012) de finansal davranış kavramının, kişinin sahip olduğu finans bilgisi ile psikolojik değişkenlerin (motivasyon, risk toleransı, harcama eğilimi, tasarruf eğilimi gibi) bir kombinasyonu olduğunu ileri sürmüşlerdir. Finansal tutum bireyin finans konularına karşı verdiği tepki, finansal davranış ise bireyin finans konularında gerçekleştirdiği eylem olarak tanımlanabilir (Ünal ve Güder, 2011: 213-226).

Her üç kavram da birbiri ile pozitif bir işleyiş içinde olsalar bile finansal davranış tek başına ayrı bir inceleme konusudur. Davranışsal finans ile ilişkilendirmek daha doğru bir yaklaşım olacaktır. Davranışsal finans bireyleri, toplumları, yaş grupları gibi kategorilerde insanları inceleyerek veriler ortaya koymaktadır. Örneğin ABD’de bireylerin finansal davranışları ile Türkiye’deki bireylerin davranışları arasında fark gözlemlenebilir. Ancak ABD’deki 25-30 yaş grubu ile Türkiye’deki 25-30 yaş grubunun finansal davranışlarının her iki ekonomideki yaşlı bireylerin davranışları ile karşılaştırılmasında benzerlik görülebilir.

Finansal davranışları etkileyen bir diğer önemli fonksiyon ise finansal bilgidir. Finansal bilgiye sahip bireylerin finansal davranışları çok daha gerçekçi ve yatırımlarından gelir elde etme olanakları daha yüksektir.

2.2.3. Finansal Okuryazarlığın Göstergeleri

Liberal ekonomilerde genel olarak bir kişinin finansal okuryazarlık seviyesinin yeterli olduğunun savunulabilmesi için şu dört esası sağlaması gerekmektedir (Mihalčová, Csikósová ve Antošová, 2014: 4):

1. Mali Yönetim
2. Finansal Gelir ve Giderlerin Planlanması
3. Uygun Finansal Araçların Seçimi
4. Finansal Ürünleri Sağlayan Kuruluşları Tanıma

ABD’de merkez bankası başkanına rapor hazırlamakla görevli komiteye göre bir kişinin, finansal okuryazar kabul edilebilmesi için aşağıda geçen kavramlar hakkında fikir sahibi olması ve kavramları uygulama yetisine sahip olması gerekir (PACFL, 2008: 36-37).

- Finansal sistem ve finansal kurumların işleyişi ile ilgili bilgi sahibi olmak,
- Nakit akışını yönetmek,
- Kaynakları ve öncelikli planlarımızı da göz önünde bulundurarak bütçe hazırlayabilmek,
- Acil durumlarda kaynak oluşturabilmek,
- Kredi talebi ve kredilendirme işlemlerinde alternatifleri değerlendirmek,
- Konut ihtiyacı durumunda, kiralama veya satın alma seçenekleri arasında değerlendirme yapabilmek,
- Finansal riskleri tanıyıp, yönetebilmek ve gerektiğinde devir edebilmek,
- Temel yatırım araçlarının getiri ve risk açısından değerlendirebilmek,
- Emeklilik dönemi için planlama yapmak ve bireysel emeklilik sistemini yönetebilmek,
- Ölüm, sakatlık ve beklenmedik durumlar karşısında finansal güvenliğini sağlayabilmek.

Farklı bir görüşte; (Gökmen, 2012: 6-7):

- Birey varlıklarını iyi yönetebilmelidir,
- Finansal sistemin işleyişiyle ilgili bilgi sahibi olmalıdır,
- İleriye yönelik finansal planlar hazırlayabilmelidir,

- Finansal kurumlar ve finans alanında çalışan bireylerle iyi iletişim içinde olmalıdır

Olarak yorumlamıştır.

2.2.4. Finansal Okuryazarlığın Önemi ve İhtiyacı

Finansal okuryazarlık sadece bir bireyin değil, tüm toplumun ekonomik yapısını temelden etkileyebilecek düzeyde bir kavramdır. Bu kavram, evlilik hazırlığında bir genci, yüksek lisans eğitimini finanse etmek isteyen bir öğrenciyi, yeni yatırımlar yapmak isteyen bir işletmeyi, ev yatırımı yapacak bir aileyi aynı önemde etkilemektedir. Finansal okuryazarlık düzeyi yüksek olan bir toplum teknolojinin hızla geliştiği dünyada doğru yatırım kararları vererek refah düzeyini hızla yükseltecek ve yaşanabilecek finansal krizlere karşı direnç kazanacaktır. Bu önemi George W. Bush şu sözler ile desteklemektedir;

“Bugün, Finansal Okuryazarlık Danışma Konseyi (President’s Advisory Council on Financial Literacy) kurulması için talimat verdim. İş dünyasına, din adamlarına, kar amacı gütmeyen kuruluşlara bu kurula katılmaları ve her meslekteki insanın, finansal durumları ve gelecekleri ile ilgili daha iyi eğitilmeleri konusunda tavsiye vermeleri için istekte bulundum.

... Eğer biz Amerika’nın olabildiğince umut verici bir ülke olmasını istiyorsak, insanların malvarlıklarının olmasını istiyoruz. İnsanların yatırım yapmalarını istiyoruz. İnsanların kendi evlerine sahip olmalarını istiyoruz. Fakat çoğu kez, iş finansal meselelere gelince bunları yapabilmek için okuryazarlığa ihtiyaç duyuluyor. Ve bazen insanlar adeta neye baktıklarını ve ne okuduklarını bile bilmiyorlar. Bu durum bireysel olarak bir finansal kriz yaşanmasına neden olabilir ve bu bireysel finansal kriz birçok hane halkında yaşanırsa, birikerek ülkemize zarar verebilir”

(<https://georgewbush-whitehouse.archives.gov/index.html>, 2008).

Dünyanın bu kadar hızla finans sektörüne yöneldiği finansal işlemlerin sıklığı bu süreçte toplumların en büyük sorunu ise finans dünyasının karmaşıklaşan yapısıdır. Türev piyasaların gelişmesi, çevrimiçi işlemlerin hayatımıza girmesi, finansal ürün çeşitliliği bu karmaşıklığın bir diğer ifadesidir. Eski ABD Merkez Bankası Başkanı Alan Greenspan bu durumu şöyle değerlendirmektedir;

“Bir nesil öncesiyle karşılaştırıldığında bugünün finans dünyası fazlasıyla karmaşık bir hale gelmiştir. Kırk yıl önce, yerel bankalarda ve tasarruf kurumlarında vadesiz mevduat ve tasarruf hesabını anlamak yeterliydi. Şimdi ise tüketicilerin geniş finansal ürün, hizmet yelpazesi ve tedarikçiler arasında ayırım yapması gerekir. Geçmişte, az borçlu nesillerin, kredi durumları için bileşik faizin etkisi ve kredi hesaplarının kötü yönetilmesinin etkileri gibi konuları kapsamlı bir şekilde anlamalarına gerek yoktu. Bugün ise, telekomünikasyon teknolojilerinin ilerlemesi ve diğer yeni teknolojik araçların geliştirilmesi, kredi kullanılabilirliğini ve diğer bankacılık hizmetlerini genişletmiştir. Daha genel olarak, bu gelişmeler, tüketicilerin para çekmeden borçlanmaya kadar her türlü geleneksel finansal işlemlerini bilgisayar aracılığıyla yapabileceğini bilmesi gerektiği anlamına gelmektedir.” (The Federal Reserve Board, 2003).

Son yıllarda teknolojide yaşanan gelişmeler, finansal işlemlerdeki hacimlerin büyüklüğü, bireysel kararlardaki etkilerin genel ekonomiye yansımaları, finansal dolandırıcılıklar gibi durumlar finansal okuryazar olmanın önemini ve ihtiyacını artık bir zorunluluk haline getirmiştir.

Finansal okuryazarlık seviyesinin yükselmesi bireylerin, hane halklarının ve toplumların daha doğru yatırım kararları vererek refah düzeylerinin artmasına ve nihai olarak toplumdaki şiddet seviyesinin azalarak daha mutlu ve huzurlu bir yapıya ulaşmalarını sağlayacaktır. Bu ortamda yetişen çocuklar toplumun geleceği için daha sağlıklı, kendine güvenen ve huzurlu bir nesil beklentisini kuvvetlendirmektedir.

2.2.5. Finansal Okuryazarlığın Finansal Sistem ve Ekonomiye Katkıları

TCMB’ye göre finansal sistem *“bir ekonomide fon arz veya talep eden iktisadi birimlerin, fon akımını düzenleyen kurumların ve finansal araçların, düzenleyici yasal ve idari çerçevede bir araya gelmesi ile oluşan bir yapı olarak ifade edilmektedir.”* (TCMB, 2015: 2).

Finansal okuryazarlık kavramına sahip olunması ya da olunmaması durumu bireysel ekonomisine yön veren bir kavramdır. Bireylerin maddi durumları ve refah seviyeleri almış oldukları yatırım kararları sonucunda bir yöneline girecektir.

Makroekonomik faaliyetler göz önüne alındığında bu yatırım kararları ülke ekonomisinin uzun vadede yönünü belirleyen bir göstergedir.

Finansal istikrarın sağlanması finansal sistemin sağlıklı bir şekilde işlemesine bağlıdır. Finansal sistemin sağlıklı şekilde işlemesi içinde finansal sistem içinde yer alan aktörlerin, finansal okuryazarlık düzeyinin yüksek olması gerekmektedir. Finansal okuryazarlık düzeyi yüksek olan tüketiciler, seçtikleri finansal ürün ve hizmetler hakkında yeterli bilgiye sahip olduklarından dolayı, finansal piyasalar üzerinde gizli bir denetleme faaliyeti üstlenerek, finansal tüketicinin korunması için faaliyette bulunan düzenleyici ve denetleyici kurumlara bir nevi yardımcı olmaktadır (OECD, 2005a: 35).

Finansal okuryazar bireyler finansal sistemlerin denetiminde ve geliştirilmesinde önemli bir paya sahiptirler. Sahip oldukları bilinç ile yapılan akıllı yatırımlar ve tabana yayılan ihtiyatlılık kavramı finansal sistemi işletenlere de bir teşvik niteliği taşımaktadır. Finansal okuryazarlık düzeyleri yüksek toplumlarda finansal sistemler daha sağlıklı sonuçlar vererek riski düşük sürekliliği yüksek bir yapıda faaliyet göstermektedirler.

Finansal okuryazar olan bireyler yatırım kararlarını şekillendirmek adına finans kurum ve kuruluşlarından daha fazla bilgi talep edecektir veya bu kurum ve kuruluşlar yatırımları çekebilmek adına bireylere daha fazla bilgi ve belge sunacaktır. Bu sunumlar finansal piyasalara daha denetlenebilir ve şeffaf bir yapı katacaktır.

Finansal okuryazarlığın, ekonomik krizler üzerindeki etkilerini araştıran çalışmalarda, finansal okuryazarlık düzeyleri yüksek olan toplumların, krizlerin büyümesini kısıtladığı ve krizden çıkma sürecini de kolaylaştırdığı görülmektedir (OECD, 2005b; OECD, 2009).

Finansal okuryazarlığın artması, finansal piyasaları, yeniliklere açıklık, kalite, yüksek rekabet, bütünlük ve işlerlik açılarından teşvik edici olabilmektedir; bu da ekonominin genelinde olumlu etkiler yapmaktadır (TCMB, 2017: 3). Ancak toplumun finansal okuryazarlık düzeyi yükseltilmez ise, etkin ve sürdürülebilir bir piyasa sisteminin varlığından söz edilemez (Bayram, 2014: 133).

Finansal okuryazarlık bilincine sahip bireyler yasal olmayan finansal işlemlere yönelik bilinçleri sayesinde hem kendilerini hem de çevrelerini bu işlemlerden uzak tutarak ülke ekonomisindeki kayıt dışı ekonomi grafiğinin aşağı yönlü olmasına

yardımcı olacaktır. Bu tür kayıt dışı finansal işlemler yaşanan sorunlarda bireylerin hak arama mücadelelerini de sekteye uğratmaktadır.

Bireyler, finansal okuryazarlık düzeyleri düşük olduğunda, finansal ürün ve hizmetlerin kullanımındaki kolaylıkların farkına varamayacak ve bu ürün ve hizmetleri kullanmaya istekli de olmayacaklardır. Bu durum hem toplumun hem de finansal piyasaların gelişimini engelleyecektir (Er ve Çetintaş, 2018: 62).

Bireylerin artan ekonomi ve finans bilgisi nedeniyle hane halkının ekonomik refahı artar, bunun sonucu olarak ta stres, aile içi çatışmalar ve psikolojik baskılar azalır. Böyle bir ortam da yetişen çocuklarda özgüvenli ve daha sosyal olurlar. Bireyler de, iş hayatında daha başarılı ve verimli olurlar (Taft vd., 2013; 64).

2.2.6. Finansal Okuryazarlığın Geliştirilmesi

Finansal okuryazarlık seviyesinin geliştirilmesi bugünden yarına tamamlanacak bir eğitim planından çok bir seferberlik ruhu ile yapılması gereken uzun vadeli bir proje olmalıdır. Her bir birey tek tek eğitilse bile Finansal piyasaların hızla gelişmesi bir sonraki gün yine hepimizi eğitimsiz kılmaya gebedir. Bu durumun sonucu olarak ortaya çıkan algı ise bireylerin finansal ürünler ve yatırımlardan çok finansal sistem ve finansal piyasaların işleyişi üzerinde eğitilmesidir. Devam eden süreçte sistem kendi kendine bireyleri finansal ürünler, kurumlar ve diğer kavramlar hakkında eğitecektir. Ancak bugünden başlanan bir finansal sistem ve finansal piyasalar projesi aile geleneği olarak devam ettiği sürece toprağa ekilmiş bir tohum gibi süregelen yıllar boyunca ülkemiz ekonomisine meyve vermeye devam edecektir.

Finansal okuryazarlığın geliştirilebilmesi için bireylerin FSA (1999)'da sıralanan şu özelliklere sahip olması gerekmektedir (Mason ve Wilson, 2000: 6):

- Kişisel finans yönünden, bilgi teknolojileri ve aritmetik bağlamında becerilerini geliştirmek,
- Paranın nasıl kullanılacağını noktasında bir anlayış geliştirmek,
- Finansal bilgilere nasıl erişileceğini ve bu bilgilerin nasıl yorumlanıp, sorgulanacağını ve değerlendirileceğini öğrenmek,
- Finansal kararların neticeleriyle ilgili tüketici haklarını ve sorumluluklarını bilmek,

- Finansal ihtiyaçlarına uygun çözümleri seçmek için risklerin ve faydaların nasıl tartılacağını öğrenmek.

OECD finansal okuryazarlığın geliştirilmesi için tavsiyeleri ise şu şekildedir (OECD, 2005: 5):

- H k metler ve ilgili tüm kamu ve özel kurumlar, finansal eğitimi adil ve tarafsız bir şekilde vermelidir. Programlar verimlilikle koordine edilmeli ve geliştirilmelidir,
- Tasarruf, borç yönetimi ve sigorta gibi konularda finansal farkındalık oluşturulmalıdır,
- Gelecekteki emeklilerin mevcut kamu veya özel emeklilik planlarının mali yeterliliğini değerlendirme ve gerektiğinde uygun önlemleri alma gereksinimi konusunda emeklilik teşvik edilmelidir,
- İnsanlar, finansal meseleler hakkında yaşamlarında mümkün olduğunca erken eğitim almalıdır ve bireylerin erken yaşlarda finansal eğitim alabilmeleri için okullarda finansal eğitim dersleri verilmelidir.
- Nüfusun finansal risk anlayışlarını, tasarruf ve sigorta konularında farkındalık oluşturmak ve finansal eğitimler yoluyla finansal risklere karşı korunma yollarını anlamalarını sağlamak için ulusal kampanyalar teşvik edilmelidir.
- Finansal eğitimdeki son ulusal deneyimler hakkında bilgi alışverişinde bulunmak için OECD'nin uluslararası bir forum olarak kullanılması da d hil olmak üzere uluslararası finansal eğitim konusunda işbirliği teşvik edilmelidir.

Finansal okuryazarlık bilincinin geliştirilmesine yönelik ülkemizde 2012 yılında ‘Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği’ (FODER) kurulmuş ve 2014 yılında Başbakanlık genelgesinde amaçları şu şekilde yayınlanmıştır; (FODER, 2014):

- Finansal eğitim ile ilgili ortak bir internet sayfası oluşturulması ve eğitim faaliyetlerinin sosyal medya yoluyla duyurulması,
- Eğitim ve tanıtım materyalleri oluşturulması,
- Konferans, seminer, TV ve radyo programları ile ve yarışmalar yoluyla finansal konulara ilginin artırılması,
- Ev hanımlarının finansal konularda bilinçlendirilmesidir.

Türkiye’de 2017 yılı Finansal Okuryazarlık Endeksi 60,8 olarak hesaplanmış ve 2016 yılı endeks değeri olan 60,1 ile paralellik göstermiştir. 2017 yılı Finansal Erişim Endeksi ise 44,1 olarak hesaplanmış ve 2016 yılı endeks değeri olan 38,2 ye göre ciddi bir artış göstermiştir. Bu durum finansal araç ve hizmetlerin, bireyler tarafından kullanılma oranının arttığını göstermektedir (TEB, 2017: 2).

S&P (2015), finansal okuryazarlık araştırmasında 144 ülkede 150 bin kişi arasında yapılan araştırmada Norveç 1. sırada yer alırken Türkiye 120. sırada yer almıştır (www.capital.com).

FODER’ e göre finansal okuryazarlığını geliştirmek isteyen bireylerin dikkat etmesi gereken hususlar şunlardır (FODER, 2016):

- Gelirin bir kısmı mutlaka tasarruf edilmeli,
- Harcama kalemleri yazılarak ödeme planları hazırlanmalı,
- Kesinlikle gelirinden fazla harcamada bulunulmamalı,
- Finansal planlar uzun vadeli ve rasyonel olmalı,
- Yıllık bütçe planları hazırlanmalı,
- Hanedeki harcamalar kontrol altına alınmalı,
- Ev bütçesi konuşulurken, çocukların da konuya katılımı sağlanmalıdır.

2.3. KOBİLERDE FİNANSAL OKURYAZARLIK

KOBİ’ler ülkelerin ekonomilerinde hem sahip oldukları işletme sayıları hem de istihdama yapmış oldukları katkı açılarından bakıldığında önemli bir rol üstlenmiş durumdadır. Ülkemiz ekonomisindeki durumuna bakıldığında % 99,89’luk bir işletme sayısı potansiyeline sahip KOBİ’lerin istihdama %77 katıldığı düşünüldüğünde bu işletmelerin finansal piyasalar ve türevleri ile olan ilişkisi yadsınamaz derecede önem arz etmektedir. Tüm bu olguların dikkatinde küçük ve orta büyüklükte işletmeler açısından finansal okuryazarlık hayati bir önem arz etmektedir. Bu önem sadece bu işletmeler için değil uzun vadede makroekonomik verileri ile ülke ekonomisi adına da önemli bir yer teşkil etmektedir.

2.3.1. Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin Finansal Sorunları

KOBİ'lerin finansal sorunları ile ilgili genel bir çerçeve 1.2.2. numaralı başlıkta detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu bölümde sorunların finansal okuryazarlık düzeyinde özet olarak yer almaktadır.

Ülkemizdeki KOBİ'lerin yaşadığı finansman sorunlarının temelinde 4 ana neden yatmaktadır (Aras, 2001: 34):

- Ekonomik istikrarsızlık,
- Bankacılık sisteminin yapısal sorunları,
- Teşvik politikalarının yetersizliği,
- KOBİ'lerin kendi yapılarından kaynaklanan sorunlar

KOBİ'lerin finansmanla ilgili yaşadıkları sıkıntıları kredi temin etmede yaşanan sorunlar, öz sermaye/işletme sermayesi yetersizliğinden kaynaklanan sorunlar, sermaye piyasasından fon elde etmede yaşanan sorunlar ve finansal yönetimdeki yetersizliklerden kaynaklanan sorunlar oluşturmaktadır (Yörük, 2001: 190).

2.3.2. KOBİ'ler için Finansal Okur Yazarlığın Göstergeleri

Bireyler için finansal okuryazarlığın göstergeleri 2.2.3. numaralı başlıkta aktarılmıştır. Bu durumda KOBİ'ler ile bireylerin finansal okuryazarlık düzeyleri arasında fark var mıdır veya olmalı mıdır?

KOBİ'lerin ekonomideki yeri göz önüne alındığında çok daha ciddi finansal okuryazarlık düzeylerinde hareket etme zorunluluğu ortaya çıkmaktadır. Bu alanlar;

- Nakit bütçesi yönetimi
- Alternatif finans kaynaklarına erişim
- Risk sermayesi yönetimi
- Acil durum fonlarının belirlenmesi
- Makroekonomik verilerin yorumlanması
- Kriz senaryolarının varlığı
- Sermaye yapısının güçlülüğü
- Destek ve teşvik süreçlerine uygun yapılara bürünme

Yukarıda belirtilen hususlar KOBİ'ler için sürdürülebilir bir anlayışa erişmenin temel fonksiyonlarını ifade etmektedir.

2.3.3. KOBİ'lerde Finansal Okuryazarlığın Geliştirilmesi

KOBİ'lerde finansal okuryazarlığın önemi sayısız tez ve makalede, bilimsel çalışmalarda, kitaplarda, internet sayfalarında çok farklı eğitim araçları ile defalarca ve sayfalarca vurgulanmıştır. Ayrıca reel hayatta finansal krizleri müteakiben yaşanan KOBİ problemleri de bu bilimsel çalışmaların destekçisidir.

KOBİ'lerin öncelikli amacı, işletmenin piyasa değerini maksimize etmektir. Bu amacı gerçekleştirmek için yöneticiler risk ve karlılığı göz önüne alarak birçok karar vermekte ve verilen kararların denetimini sağlamaktadır (Kaya, 2015: 12).

Finansal eğitimde başarıya ulaşmak, zorunlu eğitim süreçlerinde oluşturulacak politikalarla doğrudan bağlantılıdır. Bu aşamada, öncelikle ulusal stratejinin uygulanmasına yönelik oluşturulacak kurumsal yapılanmanın seçileceğine karar verilmeli ve işbirliği bu kapsamda yürütülmelidir. Daha sonra, oluşturulacak ulusal stratejinin temel amaçları, öncelikleri, kısa ve uzun vadeli hedefleri, hedef kitlesi, yol haritası ve zaman çizelgesi, iletişim stratejisi belirlenmelidir. Ülke çapında finansal okuryazarlık/finansal eğitim seviyesinin ölçülmesi ile bu kapsamda eğitim programlarının hazırlanması ve söz konusu finansal eğitim programlarının değerlendirilmesi amaçlara ulaşabilmek için gereklidir (Özgüler, 2013: 45).

Global dünyada eğitim evrenseldir. Üniversitelerde finans eğitimi alan öğrenciler, mezuniyet sonrası yurt dışında akademik çalışmalar yapıp, eğitimlerine devam edebilecek, yabancı ülkelerde faaliyet gösteren şirketlerde veya kendi ülkelerinde çok uluslu şirketlerde veya kendi ülkelerinde çok uluslu şirketlerde çalışabileceklerdir (Civan ve Cenger, 2010: 85).

Finansal okuryazarlık düzeyinin KOBİ yöneticileri için önemi açıktır. Yöneticilerin almış olduğu kararların doğruluğu, sahip olduğu bilgi seviyesiyle çoğu zaman orantılı olmaktadır. Ayrıca yöneticinin diğer bir görevi, sürekli ileriye yönelik planlar yapabilmektir. Bu aşamada finansal okuryazarlığın, yöneticiye kazandıracağı öngörü ve analiz yeteneğini belirtmek gerekmektedir. Finansal okuryazarlık düzeyi yükselen bir yönetici, zamanla ileriye yönelik daha güçlü tahminler yapabilecektir (Kaya, 2015: 13).

İstihdam açısından tüm ekonomilerde en etkin güce sahip olan bu işletmelerin ülkelerin omurgalarını oluşturduğu gerçeğinden uzaklaşmayarak politikalar, teşvik ve destek süreçleri düzenlemek ayrıca bu işletmeleri yöneticilerinin kaderlerine terk

etmesini beklemeden her türden finansal anlamda eğitim desteği ile desteklemek ülkelerin geleceklerine ışık tutmak anlamına gelecektir. Sarf edilen eğitim süreçlerinden başarı ile ayrılan KOBİ'lerin finansmana erişimde yaşadıkları problemlerin ortadan kalkmasını sağlamak ve kaynaklara en uygun maliyet ile ulaşmalarına yardımcı olmak ekonomideki istikrarın da dinamosu olacaktır.

BÖLÜM 3: KOBİLERİN FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYLERİNİN BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA: TOKAT İLİ ÖRNEĞİ

Bu bölümde Tokat ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lere yönelik yapılan finansal okuryazarlık anketi ve analiz sonuçları yer almaktadır. Bu kapsamda; çalışmanın amacı ve önemi, hipotezleri, literatür taraması, araştırmanın evreni ve örnekleme hakkında bilgiler verildikten sonra araştırmanın yönteminden bahsedilmiş ve araştırmanın bulguları açıklanmıştır.

3.1. ARAŞTIRMANIN AMACI VE ÖNEMİ

Çalışmanın amacı, Tokat ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin finansal okuryazarlık düzeyini belirlemek ve katılımcıların finansal okuryazarlık düzeylerinin artırılması için önerilerde bulunmaktır.

KOBİ'ler ülkemiz ekonomisinin %99,89 işletme sayısı ile önemli bir noktadadır (Çatal, 2010: 1), KOBİ'ler istihdama da %77'lik katılım ile destek vermektedirler (Özbek, 2010: 50). Bu tür işletme yöneticilerine ulaşmanın zor olması, ulaşılsa bile şeffaf bilgi almanın zorluğu nedeni ile KOBİ'ler üzerine yapılan finansal okuryazarlık çalışmaları sınırlı sayıdadır. Tokat İlinde daha önce KOBİ'ler için finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir çalışma literatürde yer almamıştır. Tokat ilindeki KOBİ'lerin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesini takiben, sonuç ve önerilere göre alınabilecek tedbir ve iyileştirmelerin işletme yöneticilerinin finansal okuryazarlık düzeyinin arttırılmasına ve dolaylı olarak da ildeki KOBİ'lerin gelişmesine katkı sağlaması açısından çalışmanın sonuçları önem taşımaktadır.

3.2. ARAŞTIRMANIN YÖNTEMİ VE HİPOTEZLERİ

Tokat İli genelinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemek için anket yöntemi kullanılmıştır. Anket formu, ulusal ve uluslararası alanda yapılmış çalışmalardan faydalanılarak, alanında uzman akademik personelin katkılarıyla oluşturulmuştur. Yapılan pilot çalışma sonucunda katılımcıların da görüşleri dikkate alınarak anket formuna son hali verilmiştir. Anket formu oluşturulurken Kaya (2015), Yıldırım (2019), Özkan ve Diğerleri (2016) KOBİ'ler için Finansal Okuryazarlık Kitabı isimli çalışmalarından faydalanılmıştır.

Anket formu 5 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde finansal bilgi düzeyi, tutum ve davranışları ölçmeye yönelik 5'li Likert tipinde hazırlanmış 35 adet ifade bulunmaktadır. İkinci bölümde finansal kavramların bilinirlik düzeyini ölçmeye yönelik 5'li Likert tipinde hazırlanmış 26 adet kavram bulunmaktadır. Üçüncü bölümde finansal araçların bilinirlik düzeyini ölçmeye yönelik 5'li Likert tipinde hazırlanmış 15 adet araç bulunmaktadır. Dördüncü bölümde 8 adet çoktan seçmeli soru sorularak KOBİ'lerin finansal tutum ve davranışlarına yönelik fikir elde edilmeye çalışılmıştır. 5.bölümde ise demografik bilgilere yer verilmiştir.

Anket sonucunda elde edilen veriler için ilk olarak geçerlilik, güvenilirlik analizi ve normallik analizleri yapılmış ve verilerin normal dağılıp dağılmadığı incelenmiştir. Ankete katılanların kişisel özellikleri frekans analizi ile açıklanmıştır. Ölçekte yer alan ifadelerin betimleyici istatistikleri verildikten sonra finansal okuryazarlık düzeyini ölçmeye yönelik ifadelerde bilgi, tutum ve davranış boyutlarını belirleyebilmek için faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizi yardımıyla alt boyutları tespit edilen ölçeklerin güvenilirliği Cronbach Alpha katsayısı yardımıyla, normallik varsayımlarını karşılayıp karşılamadığı ise basıklık ve çarpıklık katsayıları yardımıyla incelenmiştir. Tüm bu analizlerden sonra araştırmanın hipotezlerini test etmek için istatistiksel analizler yapılmıştır. Hipotezleri test ederken iki gruplu değişkenler için bağımsız örneklem t testinden, ikiden fazla gruplu değişkenler için ise ANOVA kullanılmıştır. ANOVA sonucunda farklılık tespit edilen gruplardan hangileri arasında farklılık olduğunu belirleyebilmek için ise Post-Hoc analizi yapılmıştır. Analizler SPSS paket programı ile yapılmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda aşağıdaki 3 başlık altında eğitim durumu, işletmenin faaliyet yılı, katılımcının yaşı, borçlanma tercihi işçi ve çalışanlar için teşvik kullanıp kullanmadığı ve herhangi bir finansal okuryazarlık eğitimi alıp almadığı ile işletmedeki pozisyonu bilgilerine dayalı hipotezler test edilmiştir.

3.2.1. Finansal Bilgi Düzeyinin Araştırılmasına Ait Hipotezler

Finansal bilgi düzeyine ait hipotezler KOBİ'lerin eğitim durumları, faaliyet yılları, yaşları, pozisyonları, borçlanma tercihleri, teşvik kullanımı ve finansal okuryazarlık eğitim durumları olmak üzere yedi hipotez ile değerlendirilerek aşağıdaki şekilde hipotezler oluşturulmuştur;

- 1) H_0 : KOBİ'lerin finansal bilgi düzeylerinde eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık yoktur.

H_1 :KOBİ'lerin finansal bilgi düzeylerinde eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık vardır.

- 2) H_0 :KOBİ'lerin finansal bilgi düzeylerinde işletmenin faaliyet yılına göre anlamlı farklılık yoktur.

H_1 :KOBİ'lerin finansal bilgi düzeylerinde işletmenin faaliyet yılına göre anlamlı farklılık vardır.

- 3) H_0 :KOBİ'lerin finansal bilgi düzeylerinde katılımcıların yaşına göre anlamlı farklılık yoktur.

H_1 :KOBİ'lerin finansal bilgi düzeylerinde katılımcıların yaşına göre anlamlı farklılık vardır.

- 4) H_0 :KOBİ'lerin finansal bilgi düzeylerinde katılımcıların işletmedeki pozisyonuna göre anlamlı farklılık yoktur.

H_1 :KOBİ'lerin finansal bilgi düzeylerinde katılımcıların işletmedeki pozisyonuna göre anlamlı farklılık vardır.

- 5) H_0 :KOBİ'lerin finansal bilgi düzeylerinde katılımcıların borçlanma tercihlerine göre anlamlı farklılık yoktur.

H_1 :KOBİ'lerin finansal bilgi düzeylerinde katılımcıların borçlanma tercihlerine göre anlamlı farklılık vardır.

- 6) H_0 :KOBİ'lerin finansal bilgi düzeylerinde katılımcıların teşvik kullanma durumlarına göre anlamlı farklılık yoktur.

H_1 :KOBİ'lerin finansal bilgi düzeylerinde katılımcıların teşvik kullanma durumlarına göre anlamlı farklılık vardır.

- 7) H_0 :KOBİ'lerin finansal bilgi düzeylerinde katılımcıların finansal okuryazarlık eğitimi almış olmalarına göre anlamlı farklılık yoktur.

H_1 :KOBİ'lerin finansal bilgi düzeylerinde katılımcıların finansal okuryazarlık eğitimi almış olmalarına göre anlamlı farklılık vardır.

3.2.2. Finansal Kavramlar Bilgi Düzeyinin Araştırılmasına Ait Hipotezler

Finansal kavramlar bilgi düzeyine ait hipotezler KOBİ'lerin eğitim durumları, faaliyet yılları, yaşları, pozisyonları, borçlanma tercihleri, teşvik kullanımı ve finansal okuryazarlık eğitim durumları olmak üzere yedi hipotez ile değerlendirilerek aşağıdaki şekilde hipotezler oluşturulmuştur;

- 1) H_0 : KOBİ'lerin finansal kavramların bilinilirlik düzeylerinde eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık yoktur.
 H_1 : KOBİ'lerin finansal kavramların bilinilirlik düzeylerinde eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık vardır.
- 2) H_0 : KOBİ'lerin finansal kavramların bilinilirlik düzeylerinde işletmenin faaliyet yılına göre anlamlı farklılık yoktur.
 H_1 : KOBİ'lerin finansal kavramların bilinilirlik düzeylerinde işletmenin faaliyet yılına göre anlamlı farklılık vardır.
- 3) H_0 : KOBİ'lerin finansal kavramların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların yaşına göre anlamlı farklılık yoktur.
 H_1 : KOBİ'lerin finansal kavramların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların yaşına göre anlamlı farklılık vardır.
- 4) H_0 : KOBİ'lerin finansal kavramların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların işletmedeki pozisyonuna göre anlamlı farklılık yoktur.
 H_1 : KOBİ'lerin finansal kavramların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların işletmedeki pozisyonuna göre anlamlı farklılık vardır.
- 5) H_0 : KOBİ'lerin finansal kavramların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların borçlanma tercihlerine göre anlamlı farklılık yoktur.
 H_1 : KOBİ'lerin finansal kavramların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların borçlanma tercihlerine göre anlamlı farklılık vardır.
- 6) H_0 : KOBİ'lerin finansal kavramların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların teşvik kullanma durumlarına göre anlamlı farklılık yoktur.
 H_1 : KOBİ'lerin finansal kavramların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların teşvik kullanma durumlarına göre anlamlı farklılık vardır.
- 7) H_0 : KOBİ'lerin finansal kavramların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların finansal okuryazarlık eğitimi almış olmalarına göre anlamlı farklılık yoktur.

H₁:KOBİ'lerin finansal kavramların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların finansal okuryazarlık eğitimi almış olmalarına göre anlamlı farklılık vardır.

3.2.3. Finansal Araçlar Bilgi Düzeyinin Araştırılmasına Ait Hipotezler

Finansal araçlar bilgi düzeyine ait hipotezler KOBİ'lerin eğitim durumları, faaliyet yılları, yaşları, pozisyonları, borçlanma tercihleri, teşvik kullanımı ve finansal okuryazarlık eğitim durumları olmak üzere yedi hipotez ile değerlendirilerek aşağıdaki şekilde hipotezler oluşturulmuştur;

- 1) H₀: KOBİ'lerin finansal araçların bilinilirlik düzeylerinde eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık yoktur.
H₁:KOBİ'lerin finansal araçların bilinilirlik düzeylerinde eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık vardır.
- 2) H₀:KOBİ'lerin finansal araçların bilinilirlik düzeylerinde işletmenin faaliyet yılına göre anlamlı farklılık yoktur.
H₁:KOBİ'lerin finansal araçların bilinilirlik düzeylerinde işletmenin faaliyet yılına göre anlamlı farklılık vardır.
- 3) H₀:KOBİ'lerin finansal araçların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların yaşına göre anlamlı farklılık yoktur.
H₁:KOBİ'lerin finansal araçların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların yaşına göre anlamlı farklılık vardır.
- 4) H₀:KOBİ'lerin finansal araçların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların işletmedeki pozisyonuna göre anlamlı farklılık yoktur.
H₁:KOBİ'lerin finansal araçların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların işletmedeki pozisyonuna göre anlamlı farklılık vardır.
- 5) H₀:KOBİ'lerin finansal araçların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların borçlanma tercihlerine göre anlamlı farklılık yoktur.
H₁:KOBİ'lerin finansal araçların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların borçlanma tercihlerine göre anlamlı farklılık vardır.
- 6) H₀:KOBİ'lerin finansal araçların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların teşvik kullanma durumlarına göre anlamlı farklılık yoktur.
H₁:KOBİ'lerin finansal araçların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların teşvik kullanma durumlarına göre anlamlı farklılık vardır.

- 7) H_0 :KOBİ'lerin finansal araçların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların finansal okuryazarlık eğitimi almış olmalarına göre anlamlı farklılık yoktur.
 H_1 :KOBİ'lerin finansal araçların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların finansal okuryazarlık eğitimi almış olmalarına göre anlamlı farklılık vardır.

Finansal bilgi düzeyi, finansal kavramlar ve finansal araçların araştırılmasına yönelik hipotezlerde 1, 2, 3, 4, 5 numaralı hipotezler için ANOVA analizi 6 ve 7. hipotezler için bağımsız örneklem t testi yapılmıştır. ANOVA analizi uygulanan hipotezlerde, anlamlı farklılık görülmesi durumunda farklılığın neden kaynaklandığını açıklamak için varyansın homojenliği test edilerek post-hoc analizlerden faydalanılmıştır.

3.3. LİTERATÜR TARAMASI

Çalışmanın konusu ile ilgili olarak yapılan literatür taramasının finansal okuryazarlık üzerine yapılan çalışmalar, KOBİ'ler ve finans üzerine yapılan çalışmalar ve KOBİ'lerin finansal okuryazarlık düzeyleri üzerine yapılan çalışmalar olarak üç başlık altında incelenmek mümkündür.

3.3.1. Finansal Okuryazarlık İle İlgili Yapılan Çalışmalar

Altıntaş'ın (2008); Türkiye'deki ilköğretim, ortaöğretim ve bazı kamu ve vakıf üniversitelerinin genel eğitim müfredatlarını incelediği çalışmasını Zonguldak Karaelmas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisindeki makalesinde paylaşmıştır. Yapılan değerlendirme sonucunda, finansal eğitim ve finansal okuryazarlık ile ilgili herhangi bir eğitim girişiminin ve hazırlanmış bir müfredatın bulunmadığı anlaşılmıştır. Altıntaş'a göre üniversite mezunu bir hukukçu, bir öğretmen ya da bir mühendis genç, kalifiye mesleklere sahip olsalar da günlük yaşamda ihtiyaç duyulan finansal kararlarda gerekli olan bilgi birikiminden yoksun olmak durumundadır.

Sarıgül (2014); tarafından üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bir araştırmanın sonuçlarına Muhasebe ve Finansman Dergisindeki makalesinde yer vermiştir. Erkek öğrencilerin finansal okuryazarlık seviyelerinin kadın öğrencilere göre, eğitim alanı olarak işletme, iktisat gibi alanlarda eğitim alan öğrencilerin ise diğer alanlardaki öğrencilere göre finansal okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Ergün vd. (2014); Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İşletme Bölümü öğrencilerinin finansal okuryazarlık tutum ve davranış düzeylerini belirlemeye yönelik yapmış oldukları araştırma makalelerinde, öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri ortalama aylık hane gelirlerine göre anlamlı farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Öztürk ve Demir (2015); Süleyman Demirel Üniversitesi akademik personellerin finansal okuryazarlık ve para yönetimi üzerine yapmış oldukları araştırma makalelerinde gelir seviyesi arttıkça finansal okuryazarlığın da arttığını tespit etmişlerdir.

Barmaki (2015); Hacettepe Üniversitesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemeye yönelik yapmış olduğu yayınlanmamış doktora tezinde öğrencilerin gelir düzeyi ile finansal okuryazarlık puan ortalamaları arasında farklılaşma saptanmamıştır. Aynı çalışmada öğrencilerin aile eğitim düzeyleri ile finansal okuryazarlık seviyeleri arasında da anlamlı bir ilişki kurulamamıştır. Öğrencilerin sınıf düzeyleri ile finansal okuryazarlık seviyeleri arasında da anlamlı bir farklılık olmadığını tespit etmiştir.

Kılıç, Ata ve Seyrek (2015); Gaziantep Üniversitesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemek üzere yapmış olduğu araştırma makalesinde, İşletme fakültesindeki öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri diğer fakültedeki öğrencilere göre yüksek olduğunu tespit edilmiştir. Bir diğer tespitleri ise erkeklerin kadınlara göre daha yüksek finansal okuryazarlık seviyelerine sahip olduğudur.

Kahraman (2015); Erciyes Üniversitesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemek üzere yapmış olduğu tez çalışmasında işletme bölümünde öğrenim gören öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeyleri diğer bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin finansal okuryazarlık düzeylerinden yüksek çıkmıştır.

Alkaya ve Yağlı (2015); Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi öğrencileri üzerinde yapılan yüksek lisans tez çalışmasında öğrencilerin büyük bir kısmının temel düzeydeki finansal bilgilere sahip olmadıklarını tespit etmiştir. İşletme bölümü öğrencilerinin diğer bölüm öğrencilerine göre daha fazla finans dersi almalarına rağmen eğitim alınan bölüm ile sahip olunan finansal bilgi düzeyi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye rastlanılmadığı bulgularına ulaşılmıştır.

Tuna ve Ulu (2016); Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi, İşletme Bölümü öğrencileri üzerine yapılan bir yüksek lisans tez çalışması sonucunda, erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre, 23-25 yaş grubunda olanların ise diğer yaş grubundakilere oranla daha yüksek düzeyde finansal okuryazarlık bilgisine sahip oldukları anlaşılmıştır.

Biçer ve Altan (2016); Cumhuriyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesinde öğrenim gören öğrenciler üzerinde yapılan araştırma makalelerinde, öğrencilerin cinsiyetleri esas alındığında, finansal okuryazarlık konusunda anlamlı farklılık oluşmadığını ancak finansal eğitim alma durumu baz alındığında ise, finansal eğitim alan öğrencilerin almayan öğrencilere kıyasla algı boyutunda finansal okuryazarlık düzeylerinin daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir.

Çinko vd. (2017); üniversite öğrencilerinin finansal bilgi, finansal davranış ve finansal tutum düzeylerini incelemek için Marmara Üniversitesi'nde öğrenim gören öğrenciler üzerinde üniversite tarafından desteklenen bir proje çalışması yapmıştır. Verilerin analizinde, finansal kurumlar içerisinde öğrencilerin en çok Sigorta Kurumlarını bildikleri, en az bilinenin ise Takasbank olduğu anlaşılmıştır. Erkek öğrencilerin finansal bilgi düzeyinin kadın öğrencilerden daha yüksek olduğu açıkça çıkmıştır.

Tan ve Karakulle'nin (2018) üniversite öğrencilerinin üzerinde yapmış oldukları finansal okuryazarlık ile kredi kartı tutumu arasındaki ilişkinin incelendiği makalede; Cinsiyetin, yaşın, sahip olunan öğrenim türünün ve gelirin finansal okuryazarlık ve kredi kartı tutumu faktörleri üzerinde etkili olmadığı belirlenmiştir.

Dursun (2019); Adnan Menderes Üniversitesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık bilgi, tutum ve davranış düzeylerini belirlemek için yapmış olduğu yüksek lisans tez çalışmasında katılımcıların cinsiyetleri ile finansal okuryazarlık tutum ve davranış ölçeği arasındaki fark incelendiğinde harcama alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Erkek öğrencilerin puanlarının kadın öğrencilerden yüksek olduğu görülmüştür.

Karaaslan (2020); ortaokul öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemeye yönelik yapmış olduğu yüksek lisans tez çalışmasında karma yöntem araştırmalarından yakınsayan paralel desen yöntemi ile bir incelemede bulunmuştur. Sonuçlara göre aile eğitim düzeyi arttıkça ortaokul öğrencilerinin finansal bilgi

düzeylerinin de yükseldiği tespit edilmiştir. Aile gelir düzeyinin yüksekliği ile finansal okuryazarlık seviyesi arasında da yine anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir.

Yıldırım (2020); “Finansal okuryazarlıkta kadınların durumu: Kocaeli Örneği “ isimli yüksek lisans tez çalışmasında kota örnekleme yöntemiyle seçtiği 392 katılımcı üzerine bir anket uygulama metoduyla veriler elde etmeye çalışmıştır. Araştırmada katılımcıların %75’lik bir kısmının enflasyonun ne olduğunu bilmemeleri ve finansal gelişmeleri sadece %25’lik bir kısmın takip ettiği gibi bir veri elde edilmiştir. Demografik veriler ile finansal okuryazarlık düzeyi arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir.

Yıldırım (2020); “İslami Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Örneği “ isimli yüksek lisans tez çalışmasında üniversite bünyesindeki akademik ve idari kadronun finansal okuryazarlık düzeylerini araştırmıştır. Sonuç olarak İslami finansal okuryazarlık düzeylerinin oldukça düşük olduğunu tespit etmiştir ve gruplar arasında bir farklılık ile karşılaşmamıştır.

Gültekin (2020); “Kamu Çalışanlarının Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Ölçülmesi: Isparta İli Örneği “ isimli yüksek lisans çalışmasında Kamu personellerini kendi iç sınıflandırmalarına göre sınıflandırarak finansal okuryazarlık düzeylerinin ölçülmesini amaçlamıştır. Bu amaçla farklı sektörlerden kamu çalışanlarına 450 anket uygulamıştır. Araştırmanın sonucunda diyanet ve teknik sınıf çalışanları kendilerini finansal okuryazar olarak nitelendirmemektedir. Eğitim düzeyi yüksek katılımcıların plan ve bütçe yaparak gelir gideri dengede tutma eğiliminin daha yüksek olduğu ve altın-mevduat hesaplarının katılımcılar arasında en çok tercih edilen finansal yatırım araçları olduğunu tespit etmiştir. Finansal piyasalarda işlem yapma oranının düşük olduğu tespit edilmiştir.

Özer (2020); “Kamu Çalışanlarının Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir İnceleme: Çanakkale İli Örneği “ isimli yüksek lisans çalışmasında kamu sektöründe çalışanların finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemeyi amaçlamış, bu yönde Çanakkale 18 Mart Üniversitesi Eğitim Araştırma Hastanesi Personelinin dahil olduğu 200 kişilik bir grup üzerinde anket yöntemi ile T-testi ve Anova analizini kullanarak araştırmasını tamamlamıştır. Araştırmasındaki tespiti ise kamu sektöründe çalışanlar, demografik özelliklerine göre finansal okuryazarlık düzeyleri açısından farklılık göstermektedirler.

Ağaç (2020); “Dijital okuryazarlığın finansal okuryazarlık üzerine etkisi: Batı Akdeniz örneği “ isimli yüksek lisans tezinde Antalya, Isparta, Burdur illerinde yaşayan toplam 1155 kişi üzerinde anket yöntemi ile bireylerin dijital ve finansal okuryazarlık seviyelerini ölçerek birbirlerine etki düzeylerini tespit etmeye çalışmıştır. Ağaç (2020) çalışmasında T-testi, Anova, Tukey, Tamhanes testlerinden yararlanmıştır. Dijital okuryazarlığın finansal okuryazarlık üzerinde doğrudan bir etkisini tespit edememiştir.

Ören (2020); Karabük Üniversitesi öğrencilerinin finansla tutum, davranış ve okuryazarlık seviyelerini belirlemeye yönelik anket yöntemi ile bir yüksek lisans tez çalışması yapmıştır. Ören anketi 500 öğrenci üzerinde uygulamış ve finansal okuryazarlık düzeylerini %52 olarak tespit etmiştir. Erkek öğrencilerin kadın öğrencilere göre daha yüksek düzeyde finansal okuryazarlık seviyelerine sahip oldukları da bir diğer tespittir.

Bakan (2020); yüksek lisans tez çalışmasında İnönü Üniversitesinde öğrencilerin finansal okuryazarlık, yaşam tatmini ve liderlik kavramları arasındaki ilişkileri üzerine bir alan araştırması yapmıştır. Birey gelirine oranla harcamasını kontrol altında tuttuğu, yeterli düzeyde tasarruf yapma eğiliminde olduğu, temel finansal kavramlara hakim pozisyon elde ettiği, temel bankacılık ürünlerini tanıdığı ve bu ürünlerden doğru şekilde faydalanmaya başladığı sürece, bu bireyin yaşam tatmini de bundan olumlu yönde etkilenecek ve yaşam tatmin düzeyi yükseleceği sonucuna ulaşmıştır.

3.3.2. KOBİ’ler Ve Finans Üzerine Çalışmalar

Kutlu ve Demirci (2007); Kafkas Üniversitesinde yapmış oldukları “KOBİ’lerin finansal sorunları ve çözüm önerileri “ isimli makalelerinde KOBİ’lerin finansal piyasalara girememeleri, finansal gelişmeleri yakından takip edememeleri gibi nedenlerle gelişen ve globalleşen ekonomilerde rekabet üstünlüğü elde ederek ayakta kalamayacakları sonucuna ulaşmıştır.

Aydın (2018); yüksek lisans tezinde TRB1 bölgesinde KOBİ’lerin finansmanında kredi garanti fonunun rolünü ve ekonomiye katkısını araştırmıştır. Aydın, araştırması sonucunda ülkemizdeki desteklerin Türk ekonomisi üzerine olumlu etki gösterdiğini tespit etmiştir.

Arhın (2019); yüksek lisans tezinde KOBİ’lere yönelik desteklerin incelenmesine ek olarak Türkiye ve Gana arasında karşılaştırmalı bir analiz yapmıştır. Arhın çalışmasında iki ülke KOBİ’lerinin de benzer yapısal problemlere sahip olduğunu tespit

etmekle birlikte Türkiye’de KOBİ’lerin in desteklenmesinin daha sağlam temelli olduğunu ve finansmana erişimin nispeten kolay olduğunu tespit etmiştir.

Göktürk (2019); “KOBİ’lerde İhracatın finansman aracı olarak COSME programı: Kahramanmaraş ili örneği.” isimli yüksek lisans tez çalışmasında katılımcıların içerik olarak programa uygun isteklere sahip olmalarına karşın program hakkında yeterli bilgi sahibi olmamalarından dolayı COSME programını desteklemediklerini tespit etmiştir.

Yılmaz ve Kaygın (2019); Kafkas Üniversitesi’nde KOBİ’lerin finansal sorunlarına yönelik Kars ilinde faaliyet gösteren 340 KOBİ üzerinde anket metodu ile yapmış oldukları makale sonucunda KOBİ’lerin finansman sorunlarının; mal ve hizmet fiyatlarının sürekli artması, piyasadaki nakit sıkıntısı, yüksek faiz oranları, yüksek döviz kuru, yüksek teminatlar, zorlu prosedürler, yetersiz öz sermaye ve kredi vade sayısının azlığı olarak tespit edilmiştir. Bunlara ek olarak kredi miktarının azlığı, alacakların tahsilindeki gecikmeler, kredi çeşitliliğinin azlığı, yüksek işçi maliyetleri, stokları geç tüketilmesi, yüksek kira maliyeti ve pazarlama faaliyetlerinin eksikliği tespit edilmiştir.

Bah (2020); “The problem of access to finance by small and medium sized enterprises: Case of Guinea “ yüksek lisans tez çalışmasında Gine’de faaliyet gösteren KOBİ’lerin finansman problemlerini araştırmıştır. Araştırmanın sonucunda yetkililerin KOBİ’lerin desteklenmesi konusunda ciddi adımlar atıldığı ve karşılığının alındığı ancak sürdürülebilirliği konusunda çekincelerin olduğunu tespit etmiştir.

Yaman (2020); “KOBİ’lerin Finansman İhtiyacının Karşılanmasında Fonlama Yönteminin Kullanılması Ve Bilinirliği“ isimli yüksek lisans tez çalışması yapmıştır. KOBİ’leri dezavantajlı konuma getiren finansman sorununun irdelenmesi, finansman kaynağına ulaşmada yaşanan zorlukların tespiti ve bir öneri mahiyetinde alternatif yeni bir finansman aracı olan kitlesel fonlama yönteminin KOBİ’ler tarafından bilinirliğini ve finansman ihtiyacının karşılanmasında kullanılabilirliğini anket yöntemi kullanılarak tespit etmeyi hedeflemiştir. 129 firma üzerinde uygulanan anket çalışmasında kitlesel fonlama yönteminin bilinirliği % 29 olarak tespit edilmiştir. En bilinen finansman yöntemi ise banka kredileri (% 97) olarak tespit edilmiştir. Savunma sanayi ve makine-teçhizat firmalarının farklı finansman yöntemlerine daha yüksek oranda hakim oldukları bir diğer tespittir.

Günaydın ve Gözen (2020); KOBİ’lerin yönetsel sorunları üzerine İstanbul ve Kocaeli illeri genelinde yapmış oldukları makalelerinde, KOBİ’lerin temel

problemlerinin finansal sorunlar olduğunu ve bu durumun da aile şirketi geleneklerinin devamı sonucu kuşak çatışmasından ileri geldiğini tespit etmişlerdir.

3.3.3. KOBİ'lerin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Çalışmalar

Kaya (2015) İzmir ili genelinde, KOBİ yöneticilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesine yönelik yapmış olduğu yüksek lisans tez çalışmasında çoktan seçmeli ve likert tipi 31 sorudan oluşan anket çalışmasını 140 KOBİ yöneticisi üzerinde uygulayarak tespitlerde bulunmuştur. Yöneticilerin finansal ifade bilgisi açısından son derece yetersiz olduklarını tespit etmiştir. Yapılan anket sonuçlarına göre KOBİ yöneticilerinin finansal okuryazarlık seviyesi düşük olarak tespit edilmiştir. Finansal kavram ve ürünlere hâkimiyet konusunda da KOBİ yöneticilerine uygulanan anket sorularına verilen cevaplar sonucunda düşük bir ortalama ile karşılaşılmıştır. Finansal ürünlerden sadece teminatsız banka kredisinin %100 katılımlı olması diğer bir finansal okuryazarlığın düşüklük göstergesidir. Araştırmanın bir diğer parametresinde de, “firmaların finansal danışmanlık hizmeti alıyor musunuz, almayı düşünüyor musunuz?” sorusunun yüksek oranda yanıtsız bırakılması bir diğer olumsuz ifade olarak tespit edilmiştir.

Plakolović (2015); Bosna Hersek'teki KOBİ'lerin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemek amacı ile 2014 yılında Sırbistan'da uygulanan bir çalışmayı tekrarlamıştır. Plakolović Bosna Hersek'teki KOBİ'lerin finansal okuryazarlık seviyelerinin hayal kırıklığı düzeyinde olduğunu nitelemekte ve bazı yöneticilerin mali işlemlerin varlığından dahi habersiz olduğunu tespit etmiştir. Çok az sayıda KOBİ yöneticisinin mali disipline sahip olduğunu ve oran analizlerini kullandığını tespit etmiştir.

Ripain, Amirul ve Mail (2017); Malezya'daki KOBİ'lerin finansal okuryazarlık düzeylerini Malezya Devleti'nin oluşturacağı bir destek programı için Malezya Sabah Üniversitesi adına araştırmışlardır. Araştırmaları sonucunda KOBİ'lerin finansal okuryazarlık düzeylerinin çok düşük olduğunu tespit etmişlerdir.

Yang, İstihak ve Anwar(2018); Uluslararası Pakistan İslamabad İslami Üniversitesi'nde kurumsal risk yönetimi uygulamaları ile KOBİ performansı arasındaki rekabet avantajının aracı rolünü ve finansal okuryazarlığın kurumsal risk yönetimi uygulamaları ile rekabet avantajı arasındaki düzenleyici rolünü 304 KOBİ üzerinde

incelemişlerdir. Finansal okuryazarlığın kurumsal risk yönetimi uygulamaları ve rekabet avantajı arasındaki ilişkiyi pozitif yönlü etkilediği sonucuna ulaşmışlardır.

Bedir (2020); yüksek lisans tez çalışmasında KOBİ'ler ve KOBİ çalışanlarının finansal okuryazarlık, tutum ve davranışlarına ilişkin 400 katılımcı ile Hatay ilinde bir anket çalışması yapmıştır. 4 bölümden oluşan anketinde finansal bilgi, tutum ve davranışları ölçen sorulara ek olarak demografik sorulara yer vermiştir. Katılımcıların 197'si kadın 203'ü erkektir. Anket 5'lik likert ölçeği kullanılarak hazırlanmıştır. Çalışmasında finansal algı faktörünün yaş, eğitim ve sektöre göre farklılık göstermediğini ancak cinsiyet ve çalışılan pozisyona göre farklılık gösterdiğini tespit etmiştir. Finansal tutumun ise sadece sektöre göre farklılık göstermemek ile birlikte cinsiyet yaş eğitim ve çalışılan pozisyona göre farklılık gösterdiğini tespit etmiştir.

3.4. ARAŞTIRMANIN EVRENİ, ÖRNEKLEMİ VE KISITLARI

Araştırmanın evrenini 19.10.2020 tarihi itibarıyla Tokat İli genelinde faaliyet gösteren 9200 KOBİ oluşturmaktadır. Örneklem ise Tablo 3' de yer aldığı gibi kota örnekleme yöntemine göre örneklem 370 belirlendi. Örneklem büyüklüğünün belirlenmesinde Tablo 3'ten faydalanılmıştır.

Tablo 3:Örneklem Büyüklüğü

Evren Büyüklüğü	+ - 0.03 örnekleme hatası (d)			+ - 0.05 örnekleme hatası			+ - 0.10 örnekleme hatası		
	p=0.5	p=0.8	p=0.3	p=0.5	p=0.8	p=0.3	p=0.5	p=0.8	p=0.3
	p=0.5	p=0.	p=0.7	p=0.5	p=0.2	p=0.7	p=0.5	p=0.2	p=0.7
100	92	87	90	80	71	77	49	38	45
500	341	289	321	217	165	196	81	55	70
750	441	358	409	254	185	226	85	57	73
1.000	516	406	473	278	198	244	88	58	75
2.500	748	537	660	333	224	286	93	60	78
5.000	880	601	760	357	234	303	94	61	79
10.000	964	639	823	370	240	313	95	61	80
25.000	1023	665	865	378	244	319	96	61	80
50.000	1045	674	881	381	245	321	96	61	81
100.000	1056	678	888	383	245	322	96	61	81

1.000.000	1066	682	896	384	246	323	96	61	81
100 milyon	1067	683	896	384	245	323	96	61	81

Kaynak: (Yazıcıoğlu, Erdoğan, 2004:50).

Araştırma amacıyla kota örnekleme yöntemiyle belirlenen örnekleme, bizzat gidilerek anket formları elden teslim edilmiştir. Anket formunun doldurulması yaklaşık 5 dakika sürmüştür ve anketler bizzat elden teslim alınmıştır. KOBİ'lere toplam 800 adet anket formu dağıtılmış olup, kabul edilmeyen anketler çıkarıldığında 401 adet teslim alınabilmektedir. Ankete dönüş oranı %50'dir.

Araştırmada Tokat ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lere anket uygulaması yapılmıştır. Ayrıca, katılımcıların, soruları tam ve doğru olarak anladığı, tarafsız olarak yanıt verdikleri ve istenilen yanıtlar değil nesnel, mevcut durumlarını ortaya koymaya yönelik yanıtlar verdikleri kabul edilmiştir. Araştırmanın sadece Tokat ilinde yapılması ve Covid-19 pandemisi sebebiyle tüm işletmelere ulaşamaması araştırmanın önemli kısıtlardandır. Ayrıca bir diğer kısıt ise; faaliyetlerine devam eden KOBİ'lerde de kısmen anket uygulamayı reddetme ve salgın hastalık sürecinin ekonomik yansımalarından dolayı isteksizlik gözlemlenmesidir.

3.5. BULGULAR

Yapılan anketler sonucunda elde edilen verilerin öncelikle, güvenilirlik analizi yapılmıştır. İkinci olarak normallik analizi yapılmış ve verilerin normal dağıldığı varsayılmıştır. Sonrasında katılımcıların kişisel ve demografik bilgileri frekans analizi yöntemi ile elde edilmiştir. Daha sonra tanımlayıcı istatistikler yapılmıştır. Tanımlayıcı istatistiklerin ardından anketin 35 ifadeden oluşan 1.bölümünde değişkenler arasında korelasyonlu olanları bir kategoride toplanarak daha az sayıda faktör ile analize yorumlama kolaylığı sağlamak adına faktör analizi uygulanmıştır. Araştırmanın hipotezlerini test etmek amacıyla iki gruplu değişkenler için bağımsız örneklem t testi ve ikiden fazla gruplu değişkenler için ise ANOVA analizleri yapılarak araştırma sonlandırılmıştır.

3.5.1. Güvenilirlik Analizi

KOBİ'lere yönelik uygulanan finansal okuryazarlık anket ölçeğinin güvenilirlik analizinde Cronbach's Alpha katsayısından faydalanılmıştır. Bu katsayı 0-1 değerleri arasında yer almaktadır. Cronbach's Alpha katsayısının 0'dan 1'e doğru yaklaşması güvenilirliğin arttığını göstermekle beraber 0.70 den büyük olması ölçeğin güvenilir

olduğunu göstermektedir. KOBİ'lerin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesine yönelik yapılmış olan ölçeğin güvenilirlik analizi sonucu Tablo 4'te görüldüğü gibi 0,776 olarak tespit edilmiştir. Bu veri ölçeğin güvenilir olduğunu göstermektedir.

Tablo 4:Güvenilirlik Analizi

Cronbach's Alpha	N
0,776	35

3.5.2. Tanımlayıcı İstatistikler

Katılımcıların kişisel ve demografik verilerine ait bilgiler Tablo 5'de yer aldığı gibidir. Tablo 5'de ankete katılanların cinsiyet, ithalat ihracat faaliyetinde bulunma durumları, çalışan sayısı, yaş ortalamaları, eğitim durumları, işletmedeki pozisyonları, işletme türleri, kaç yıldır hangi sektörde faaliyet gösterdikleri bilgileri frekans ve yüzde olarak verilmiştir.

Tablo 5:Demografik Veriler

		Frekans (N)	Yüzde (%)
CİNSİYET	Erkek	396	98,8
	Kadın	5	1,2
	Toplam	401	100,0
İTHALAT/İHRACAT FAALİYETİ VAR MI?	Evet	16	4
	Hayır	385	96
	Toplam	401	100,0
İŞLETMEDEKİ PERSONEL SAYISI	0-10	393	98
	11-50	8	2
	51-100	0	0
	101-250	0	0
	Toplam	401	100,0
YAŞ	20-30	44	11
	31-40	229	57
	41-50	60	15
	51-60	68	17
	Toplam	401	100,0
EĞİTİM DÜZEYİ	İlköğretim	12	3
	Ortaöğretim	160	39,9
	lise	168	41,9

	Ön lisans	14	3,5
	Lisans	47	11,7
	Toplam	401	100,0
KATILIMCININ İŞLETMEDEKİ POZİSYONU	İşletme Sahibi	303	75,6
	İşletme Ortağı	82	20,4
	Üst Düzey Yönetici	4	1
	Diğer	12	3
	Toplam	401	100,0
İŞLETMENİN TÜRÜ	Şahıs İşletmesi	385	96
	Anonim Şirket	16	4
	Limited Şirket	0	0
	Kolektif/Komandit Şirket	0	0
	Toplam	401	100,0
İŞLETMENİN FAALİYET YILI	1-5	36	9
	6-10	192	49,4
	11-15	117	29,2
	16-20	40	10
	21 Ve Üzeri	16	4
	Toplam	401	100,0
SEKTÖRÜNÜZ	Tekstil	81	20,2
	İnşaat	44	11
	Gıda	124	30,9
	Hizmet	76	19
	Diğer	76	19
	Toplam	401	100,0

Katılımcılarımızın %98,8'i erklerden oluşmakla beraber %81,2'si ortaöğretim ve lise diplomasına sahiptirler. Yaş verisinde ise çoğunluğun (%57) 31-40 yaş aralığında olduğu tespit edilmiştir. Ankete katılanların %30,9'u tekstil sektöründe faaliyet göstermektedir ve yalnızca %4'lük bir kısmının ithalat ihracat faaliyetinde bulunduğu gözlemlenmektedir. Bu işletmelerin %78,6'sı 6-15 yıl arasında faaliyet göstermektedir. Ankete katılan KOBİ'lerin %98'i 0-10 arasında personel ile çalışmaktadır. Katılımcıların %96'sı işletmenin sahibi veya ortağı konumunda olmakla beraber yine aynı oranda katılımcımız şahıs işletmesi konumundadır.

Ankete katılanların kişisel ve demografik verilerinin analiz edildiği tablo 5’de yer alan tanımlayıcı istatistiklere dayanarak Tokat ilinde faaliyet gösteren KOBİ’lerin neredeyse tamamı erkeklerden oluşmaktadır. Kadınların girişimcilik faaliyetlerinde yeterince bulunmadıkları gözlemlenmektedir. Görüşmeler esnasında karşılaşılan kadın girişimcilerin bir kısmının da ankete katılmakta çekimser davrandığı gözlemlenmiştir. Katılımcıların neredeyse tamamı 0-10 arası personel çalıştıran mikro işletme konumundadır. Bu durumda Kobilerin faaliyetlerini büyütme çok mevcut olanı korumak gibi bir anlayış ile hareket ettiğini göstermektedir. Anketlerin uygulanması esnasında edinilen görüşte bu yöndedir. Ayrıca ithalat ve ihracat faaliyetleri neredeyse yok düzeyinde olmakla beraber katılımcıların genelinde mikro işletmeler olması bu durumun düşüklüğünün sebebidir. İşletmelerin %58,4’ü 1-10 yıl arası faaliyet gösteren genç işletmeler olarak tanımlanabilir. 16 yıl ve üzeri işletme oranı %14’te kalarak işletmelerin büyüme ve sürdürülebilirlik konularında yeterli olmadığını göstermektedir.

Katılımcıların, finansal okuryazarlık ölçeğinde bulunan ifadeler için verdikleri görüşlere yönelik betimleyici istatistikler Tablo 6’da verilmiştir. Tablo 6’da ankete katılanların finansal bilgi düzeylerinin tespitlerine yönelik vermiş oldukları cevapların genel bir ortalama ve standart sapma bilgisi verilmiştir.

Tablo 6:Finansal Okuryazarlık Anketine İlişkin Betimleyici İstatistikler

	Ortalama	St. Sapma
1-Finansal hedefler belirlemenin ticari faaliyetlerimin devamlılığı için önemlidir.	4,5337	,57835
2-Aylık, yıllık dönemlerde tasarruf planları yapmak önemlidir.	4,3990	,49031
3-Ticari geleceğim için nakit bütçesi planlanmalıdır.	4,4115	,49272
4-Harcamalar dönemsel olarak planlanmalı ve planlamalara sadık kalınmalıdır	4,3716	,50407
5-Ödemeler dengesi sağlanmalı ve zamanında düzenli olarak yapılmalıdır.	4,1920	,80965
6-Satın almalarda vadeli veya kredili alım yerine nakit alım tercih edilmelidir.	3,6534	1,09181
7-Tasarruf yerine yatırım yapmayı tercih ederim.	3,0549	,97825
8-Piyasada rekabet avantajı sağlayabilmek için kurumsallaşmak gereklidir.	3,3840	1,40789
9-Borçlanma sorunları ,yenilenme ve yeni yatırımları olumsuz yönde etkiler.	3,4040	1,07999
10-Sermaye yapısında öz kaynak zayıflığı işletme devamlılığını olumsuz	3,5436	,91308

etkiler.		
11-Tasarruf planları geliştirerek değişen koşullara göre güncellenmelidir.	4,3516	,49855
12-Yeni yatırımlar işletmen daha sağlam temellerde büyümesini sağlar.	3,3491	,68761
13-Varlık ve yatırımların sigortalanması işletmenin devamlılığı için önemlidir.	4,1721	,81414
14-Finansal sistemin işleyişi hakkında eğitimler KOBİ'lere sunulmalı.	4,4913	,55727
15-Finansal sistem hakkında yeterli bilgi sahibi değilim.	2,9601	1,21590
16-Finansal kurumların (banka, SPK vb.) işleyişlerini tanımanın, finansal kaynaklara erişimi kolaylaştıracağını düşünüyorum.	4,3915	,70628
17-Ticari itibarımı korumak ve fazla ödemelerden kaçınmak için ödemelerimi zamanında yaparım.	4,0424	1,02015
18-Harcamaların sürekli kontrol edilmesini sağlarım, bizzat kontrol ederim.	4,2519	,81786
19-Gider kalemlerimdeki dönemsel olarak gerçekleşen artış azalışları sorgularım.	4,2718	,83572
20-Nakit sıkışıklıklarında kredi kullanımına yönelirim, farklı bir kaynak araştırmam.	2,2693	,82297
21-Kredili alımlarda kredi maliyetlerini ve fiyat seçeneklerini karşılaştırmam.	1,9601	,70598
22-Yatırımlarımın %50 den fazlasında yabancı kaynak (borçlanma) kullanımını tercih ederim.	3,3541	1,45749
23-Planlanmamış durumlarda (Kriz vb.) faaliyetlerimin en az 6 ay sorunsuz ilerlemesini sağlayacak kadar tasarrufa sahibim.	3,3541	1,67460
24-Yüksek maliyetli satın almalarda finansal durumumu mutlaka analiz ederim.	4,5411	,59070
25-Borçlanmalarda, bu durumun maliyet ve faydalarını değerlendirebilirim.	4,3516	,82979
26-Finansal bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum.	2,8878	1,37836
27-Sigorta yaptırmak işletme açısından ekstra maliyettir.	2,2569	1,05184
28-Bütçe denk gelmediğinde harcamalarımızı kısıtlamanın yolları aranmalı.	4,4713	,71400
29-Borçlanmanın işletme açısından kötü bir durum olduğunu düşünüyorum.	2,8753	,97181
30-Borçlanmak zorunda kaldığımda TL cinsinden borçlanmayı tercih ediyorum.	4,6783	,48862
31-Yatırım yapmak yerine nakit parayı kasada tutmayı tercih ediyorum.	3,4239	,84251
32-İşletmenin tüm borçlarını ödeyebilecek kadar stoklarının olması gerekir.	4,0948	,89498
33-İşletmenin bilanço ve gelir tablosu kalemlerinin ne anlama geldiğini biliyorum.	3,6459	,87994
34-İşletmem ile ilgili yararlanacağım teşviklere nereden ulaşacağımı	3,5262	,73139

biliyorum.		
35-Tek bir yatırım aracını değerlendirmek yerine farklı yatırım araçlarına yönelmek riski azaltır.	4,1970	,88521

Tablo 6'ya göre en olumlu görüş bildirilen 3 ifade sırasıyla aşağıda verilmiştir.

30. ifade olan “Borçlanmak zorunda kaldığımda TL cinsinden borçlanmayı tercih ediyorum..”(Ortalama: 4,68 – St. Sapma: 0,489). 24. ifade olan “-Yüksek maliyetli satın almalarda finansal durumumu mutlaka analiz ederim.” (Ortalama: 4,54 – St. Sapma: 0,591). 1. ifade olan “Finansal hedefler belirlemenin ticari faaliyetlerimin devamlılığı için önemlidir.” (Ortalama: 4,53 – St. Sapma: 0.578).

En olumsuz görüş bildirilen 3 ifade ise;

21. ifade olan “Kredili alımlarda kredi maliyetlerini ve fiyat seçeneklerini karşılaştırmam.” (Ortalama: 1,96 – St. Sapma: 0,706). 27. ifade olan “Sigorta yaptırmak işletme açısından ekstra maliyettir.” (Ortalama: 2,26 – St. Sapma: 1,052). 20. ifade olan “Nakit sıkışıklıklarında kredi kullanımına yönelirim, farklı bir kaynak araştırmam.” (Ortalama: 2,27 – St. Sapma: 0,823).

Tablo 6'da yer alan bilgiler ışığında KOBİ'lerin birçok şeyi bildiği ancak uygulamadığı veya yanlış bildiği ve bu yanlışta ısrarcı olduğu izlenimi oluşmuştur. Ör: 1. ifadede finansal hedefler belirlemenin ticari faaliyetlerin devamlılığı için önemli olması neredeyse tüm katılımcılar tarafından katılıyorum veya kesinlikle katılıyorum olarak değerlendirilse de katılımcıların finansal hedefleriniz nelerdir şeklindeki sözlü soruya cevap verirken zorlandıkları, cevap veremedikleri veya klasik bir ev bir araba cevabını verebildikleri genel olarak gözlemlenmektedir. Bu durum dışında bilinçli bir büyüme planı dâhilinde finansal kaynaklar ortaya koyan ve genel ülke ekonomisinin durumuna göre senaryolar planlayan KOBİ'ler ile de karşılaşılmıştır ancak neredeyse %1'in dahi altındadır. Sigorta yaptırmamanın işletme açısından ekstra maliyettir şeklindeki 27. ifadede katılımcılar genel olarak katılmamak ile kararsız kalmak arasında olmalarına rağmen olması gereken den uzak görünmektedirler. Sigortalı işletme sayısı yok denecek kadar azdır veya yaptıranlarda işletmeleri için kredi çekme durumlarında veya bu tarz gerekli koşullarda sigorta yaptırmaktadırlar. Kurdaki hareketlilik gereği ve daha öngörülebilir olmasından dolayı KOBİ'ler borçlanırken TL cinsi varlıklar ile borçlanmayı tercih etmektedirler ve ödemelerin zamanında yapılması ve ödemeler dengesinin sağlanması gerektiğini düşünmektedirler. Genel bir görüş itibari ile Tokat

ilinde faaliyet gösteren KOBİ'ler borçlanmaktan korkmaktadırlar ve mümkün olduğu sürece nakit varlıkları ile alım yaparak yaşanacak kriz vb. durumlarda borçlu olmamak ve ticari itibarı zedelememek anlayışındadırlar. Bu durum temkinli olmalarını sağlamakla birlikte büyüme ve yatırım fırsatlarında negatif etkiye sahiptir.

Ankete katılan KOBİ'lerin finansal kavramların bilinirliğine yönelik betimleyici istatistikleri tablo 7'de yer almaktadır. Tablo 7'de finansal kavramların bilinirliğine yönelik katılımcıların yapmış oldukları tercihlerin ortalama ve standart sapma bilgileri verilmektedir.

Tablo 7:Finansal Kavramların Bilinirliğine Yönelik Betimleyici İstatistikler

	Ortalama	St. Sapma
1-Bileşik Faiz	2,6309	1,33171
2-Basit Faiz	3,5511	,81732
3-Hesap Bildirim Cetveli	2,9377	1,33364
4-Temerrüt Faizi	2,5486	1,09007
5-Devlet Faizi	3,7731	,99543
6-Elektronik Fon Transferi	3,5436	1,62902
7-Virman	1,9177	1,06570
8-DASK	4,3616	,92273
9-Vadeli Mevduat	3,7232	1,47841
10-Bireysel Emeklilik Sistemi	4,2718	,90467
11-Repo	1,5786	,80277
12-Ters Repo	1,5087	,74199
13-Bilanço	2,4838	,97743
14-Gelir Tablosu	2,8130	1,32568
15-Nakit Akış Tablosu	2,7232	1,25127
16-Finansal Kiralama (Leasing)	2,6808	1,18231
17-Factoring	2,1870	1,29516
18-Geçici Vergi Beyannamesi	4,0100	,80616
19-Gelir Vergisi Beyannamesi	4,0499	,73994
20-KDV Beyannamesi	4,0299	,76753
21-Muhtasar Beyanname	3,9202	,85651
22-Acil Durum Fonu	2,3641	1,34800
23-Portföy	2,2170	1,32488
24-Likidite	2,2668	1,33459
25-İşletme Sermayesi	3,8803	,84002
26-Kredi Risk Raporu	2,3092	1,41214

Tablo 7'ye göre bilinirliği en yüksek olan 3 ifade aşağıdaki gibidir.

8. ifade olan “Doğal Afet Sigortaları Kurumu” “DASK” (Ortalama: 4,36 – St. Sapma:0,922).

10. ifade olan “Bireysel Emeklilik Sistemi (BES)” (Ortalama: 4,27 – St. Sapma: 0,905).

19. ifade olan “Gelir Vergisi Beyannamesi” (Ortalama: 4,05 – St. Sapma: 0,739).

Bilinirliği en az olan 3 ifade ise;

12. ifade olan “Ters Repo” (Ortalama: 1,51 – St. Sapma: 0,742).

11. ifade olan “Repo” (Ortalama: 1,58 – St. Sapma: 0,803).

7. ifade olan “Virman” (Ortalama: 1,92 – St. Sapma: 1,065).

Tablo 7’ye göre bilinirliği en yüksek olan ifadelerden 8. ifade olan DASK’ın artık elektrik, su ve doğal gaz gibi fatura aboneliklerinde yaptırılması mecburi olma durumu ve genel olarak afet kuşağında bir ülke olmamız sebebiyle neredeyse tüm katılımcılar tarafından iyi bilinmesi söz konusudur. Hatta bazı katılımcılar sözleşmeler içerisindeki maddelerden sigortanın kapsamına kadar konuya hakim durumdadırlar. Son yılların gündemde konularından bir diğeri de bireysel emeklilik sigortasıdır. Katılımcılar bu kavramda yüksek oranda hâkim durumdadırlar. Bu durumun sebebi ise emeklilik sisteminin zorlaştırılması insanları farklı alternatifler arayışına yönlendirmiştir. BES’in sağladığı avantajlar ve bazı durumlarda BES’e katılım zorunluluğu bu kavramın bilinirlik seviyesini artırmıştır. Gelir vergisi beyannamesi ise katılımcılar tarafından en çok bilinen bir diğer finansal kavram olmak ile birlikte son yıllarda teknolojik gelişmeleri takiben vergilendirme ve ödeme sistemlerindeki gelişmeler KOBİ’lerin vergi konusunda daha bilinçli ve takibe yatkın hale getirmiştir. Bilinirliği en az ifadelere bakıldığında ise KOBİ’lerin finansal işlemlere uzak kaldığı gözlemlenmektedir. Repo ve ters repo neredeyse hiç kullanılmayan ve hatta bilinmeyen olmasına karşın katılımcılar virman işlemini kullandıkları halde bilmemektedirler. Kavramların isimleri dışında açıklanması durumunda ise katılımcıların bazı kavramlara hakim oldukları yapılan yüz yüze anket görüşmelerinde gözlemlenmiştir. Örneğin ankete katılanlara likidite kavramı açıklandığında bu konuya çok ilgili ve hakim oldukları görülmekle birlikte aynı durum 23. ifade olan portföy ve 26. ifade olan kredi risk raporunda da söz konusudur. Tüm bu bilgiler ışığında KOBİ’lerin sadece finansal kavramlar konusunda terimlerin eğitimini dahi alması bilinirlik seviyesini yükselterek finansal konulara bir nebze bilinçli yaklaşımlarını sağlayacaktır. Zaten uygulamada

olan kavramları literatürdeki veya finans dünyasındaki adlandırma şekilleri ile bilmemektedirler.

Ankete katılan KOBİ'lerin finansal araçların bilinirliğine yönelik betimleyici istatistikleri tablo 8'de yer almaktadır. Tablo 8'de finansal araçların bilinirliğine yönelik katılımcıların yapmış oldukları tercihlerin ortalama ve standart sapma bilgileri verilmektedir.

Tablo 8:Finansal Araçların Bilinirliğine Yönelik Betimleyici İstatistikler

	Ortalama	St. Sapma
1-Bireysel Emeklilik Fonu	4,1397	1,00022
2-Yatırım Fonu	2,4564	1,30909
3-Teminatlı Banka Kredisi	2,6309	1,36141
4-Türev Ürünler (Forward, Futures, Options, Swaps)	1,8329	1,43684
5-Sukuk (Kira Sertifikası)	1,1995	,66340
6-Murabaha	1,2394	,69465
7-Döviz Tevdiat Hesabı	2,5062	1,46136
8-Tahvil	2,1970	1,43652
9-Bono	2,7656	1,63857
10-Hisse Senedi	2,8155	1,61736
11-Sigorta	3,9002	,87751
12-Tasarruf Hesabı	3,9202	,83284
13-Cari Hesap	4,3491	,86476
14-Kredi Kartı	4,3791	,88089
15-Teminatsız Banka Kredisi	3,9102	1,00096

Buna göre bilinirliği en yüksek olan 3 ifade aşağıdaki gibidir.

14. ifade olan “Kredi Kartı” (Ortalama: 4.38 – St. Sapma:0,881).

13. ifade olan “Cari Hesap” (Ortalama: 4.35 – St. Sapma: 0,865).

1. ifade olan “Bireysel Emeklilik Fonu” (Ortalama: 4.14 – St. Sapma: 1,000).

Bilinirliği en az olan 3 ifade ise;

5. ifade olan “Sukuk” (Ortalama: 1.20 – St. Sapma:0,663).

6. ifade olan “Murabaha” (Ortalama: 1.24 – St. Sapma: 0,695).

4. ifade olan “Türev Ürünler” (Ortalama: 1.83 – St. Sapma: 1,437).

Tablo 8'daki veriler ışığında en çok bilinen finansal aracın kredi kartı olması artık günümüz dünyasında bu seçeneğin bir alternatiften çok mecburiyet olmasından kaynaklanmaktadır. Alışveriş seçeneklerinin internet ortamındaki alternatif faydalarından yararlanmak isteyen KOBİ'ler kredi kartı kullanımına hâkim

konumdadırlar ve bu duruma ek olarak cari hesap ve cari hesap kartıda bilinilirliği yüksek bir finansal araç konumundadır. Finans dünyasına İslami Bankacılık kavramının son yıllarda yerleşiyor olması ise İslami finansal araçların bilinilirliğinin düşük seviyede kalmasının sebebidir. Bu nedenle murabaha ve sukuk terimleri neredeyse hiç bilinmemektedir. Türev piyasalara ait ürünlerin ise yine aynı oranda bilinilirlik seviyelerini düşük olduğu gözlemlenmekle KOBİ'lerin henüz bu piyasalarda işlem yapacak finansal yeterliliğe sahip olmadıklarını düşündükleri tespit edilmiştir.

Ankete katılan KOBİ'lerin çoktan seçmeli soruların bilinilirliğine yönelik betimleyici istatistikleri tablo 9'da yer almaktadır. Tablo 9'da çoktan seçmeli soruların bilinilirliğine yönelik katılımcıların yapmış oldukları tercihlerin frekans ve yüzde bilgileri verilmektedir.

Tablo 9:Çoktan Seçmeli Sorulara Yönelik Betimleyici İstatistikler

		Frekans (N)	Yüzde (%)
İşçi ve çalışanlar için teşvik kullanıyor musunuz?	Evet	164	40,9
	Hayır	237	59,1
Finansal okuryazarlık eğitimi aldınız mı?	Evet	55	13,7
	Hayır	346	86,3
Finansal danışmanlık hizmeti aldınız mı?	Evet	7	1,7
	Hayır	394	98,3
İşletmenizin her yılın sonunda izleyen yıla ait bütçesi hazırlanıyor mu?	Evet	44	11
	Hayır	357	89
Gelirlerinizin giderlerinizi karşılamadığı durumlarda ilk olarak hangisini tercih edersiniz?	Tasarrufları kullanma	144	35,9
	Kredi kullanma	80	20,0
	Varlıkların satılması	72	18,0

	Arkadaşlara borçlanma	61	15,2
	Giderleri azaltma	40	10,0
	Diğer	13	3,6
	Gelirleri artırma	4	1,0
	Ödemeleri geciktirme	0	0
Teşvikler konusunda nereden bilgi alıyorsunuz?	Mali müşavirden	244	60,8
	Haber Kaynaklarından	80	20
	Arkadaşlarımdan	52	13
	Ailemden	4	1
	Diğer	21	5,2
Finansal ürünlere yatırım kararınızı en çok etkileyen faktörü belirtiniz?	İnternet araştırmaları	157	39,2
	Finans kurumları	124	30,9
	Ekonomistler	4	1,0
	Reklamlar	44	11,0
	Ekonomi yayınları	0	0
	Broker tavsiyesi	16	4,0
	Finans çalışanları	36	9,0
	Diğer	20	5,0
Yatırım yapacağınız zaman hangi yöntemi tercih edersiniz?	%100 Öz kaynak	205	51,1
	%50 Öz kaynak+%50 Borçlanma	52	13
	%100 Borçlanma	40	10
	Diğer	104	25,9

Tablo 9’da verilen bilgilere göre katılımcıların %59,1’i işçi ve çalışanlar için herhangi bir teşvik kullanmamaktadır ve KOBİ’lere sağlanan destekler konusunda %60,8’lik bir kısmı mali müşavirden bilgi almakla yetinmektedir. Katılımcıların %86,3’ü herhangi bir finansal okuryazarlık eğitimi, %98,3’lük bir kesimin finansal danışmanlık hizmeti almadığı tespit edilmiştir. Finansal okuryazarlık eğitimi aldığını belirten %13,7’lik kısım ise ya lisans veya ön lisans mezunu durumundadır, ya da KOSGEB destekli kredi kullanırken alınan eğitimlerde finansal okuryazarlık kavramı karşılaşmış durumdadırlar. %89 gibi bir oranla KOBİ’lerin işletmeleri için izleyen yıla ait bütçe planlaması yapmadığı gözlemlenmiştir. KOBİ’lerin, gelirlerinin giderlerini karşılamadıkları durumlarda %35,9 oranında tasarruflarını kullanmayı %35,2 oranında da arkadaşlarına veya finans kurumlarına borçlanmayı tercih ettikleri tablo 9’da görülmektedir. KOBİ’lerin finansal ürünlere yatırım kararlarını en çok etkileyen

faktörler ise %39,2 ile internet araştırmaları ve %30,9 ile finans kurumları olduğu tespit edilmiştir. Katılımcılar yeni yatırımlara yönelirken yatırımlarının tamamını öz kaynak ile yapmayı %51,1 oranında tercih etmektedirler. Buna karşın bir miktar borçlanma ve öz kaynak tercihi de %25,9 olarak gözlemlenmiştir.

Tablo 9'dan elde edilen verilere göre KOBİ'lerin %70,05'i teşviklerden ya faydalanmamaktadır, ya da faydalandığını bilmemektedir. Örneğin SGK primlerini ne kadar olarak ödedikleri sorulduğunda birçoğu teşvikli rakamı söylemektedir. Katılımcılara bu rakamın teşvikli olduğu izah edildiğinde faydalandıklarının farkına varmaktadırlar ve bu tarz ödemelerin geciktirilmesi durumunda teşvikten faydalanamadıkları izah edildiğinde bilgilerinin olmadığını ve indirimin bittiğini sandıkları cevabı alınmaktadır. Bu durumda katılımcıların muhasebe faaliyetleri ile ilgilenenlerin yetersiz veya ilgisiz oldukları gerçeğini sunmakla beraber KOBİ'lerin teşviklere nereden nasıl ulaşabilecekleri konusunda zayıf olduklarını da göstermektedir. KOBİ'lere sorulan "teşvikler konusunda nerden bilgi alıyorsunuz?" sorusunda da genel olarak mali müşavir cevabı alınmıştır. Bu cevap doğrultusunda teşvik sistemindeki iletişim konusunun yeniden değerlendirilmesi KOBİ'lere fayda sağlayacaktır. Diğer bir bakışla katılımcıların yüksek bir yüzde ile finansal okuryazarlık eğitimi almaması ve bir finansal danışmanlığa ihtiyaç duymaması bu durumun destekçisi niteliğindedir. Bir diğer faktör ise KOBİ'lerin %89'unun gelecek yıla ait bir bütçe planlaması gayreti içerisine girmemeleridir. Bu durum daha önceden incelenen işletmelerin faaliyet yılları analizinde gördüğümüz işletmelerin büyüme ve sürdürülebilirlik sorunlarının temeli olarak kabul edilebilir. KOBİ'lere yöneltilen bir diğer çoktan seçmeli soruda gelirlerinin giderlerini karşılamadığı durumlarda ne yapacakları belirlenmeye çalışılmıştır. Bu soru özelinde dikkat çeken nokta ankete katılanlar %18 oranında varlıklarını satmayı %10 oranında giderlerini azaltmayı tercih etmiştir. Bu durumda katılımcıların hayat standartlarından ödün vermek yerine varlık satarak kaynak yaratmayı tercih ettiklerini göstermektedir. En çok tercih edilen tasarruflarımı kullanırım seçeneği de yine bu duruma örnek teşkil etmektedir. KOBİ'ler nakit ihtiyaçlarını karşılarken hayat standartlarından vazgeçmeyi en son sıralara bırakmaktadırlar. Ayrıca hiçbir katılımcı ödemelerini geciktiririm seçeneğini seçmemiş olsa bile bu durum en çok başvurulan yöntemlerden biridir. Katılımcılar uygulamada ödemelerini geciktirmeyi tercih ederler ancak bu durumu geciktirme olarak ifade etmek yerine satıcı kredisi olarak ifade etmektedirler. Sebebi araştırıldığında ise ödemeleri geciktirmenin ticari itibarı

zedeleyeceği düşüncesidir. KOBİ'lerin finansal ürünlere yatırım yaparken en çok etkilendikleri kanalın internet ve finans kurumları başlığı adı altında bankalar olduğu tespit edilmiştir. Katılımcıların ekonomistler ve ekonomi yayınlarına güvenmedikleri gözlemlenmektedir. Bu durumun nedeni sorulduğunda televizyon, internet ve bankalarda KOBİ'lerin anlayacağı dil ile finansal yatırımların aktarılması varken ekonomistlerin ve ekonomi yayınlarının finansal dillerinin KOBİ'lere hitap etmediğini veya anlayamadıklarını düşünmektedirler. Bu durum finans uzmanları ile KOBİ'ler arasında finansal eğitim eksikliğinden kaynaklı güvensizlik sorununu işaret etmektedir.

Katılımcılara sorulan bir diğer soruda da KOBİ'lerin bir yatırım yapacakları zaman sermaye değerlemelerinin nasıl olacağı üzerinedir. Katılımcıların %10'u risk alarak %100 yabancı sermaye tercihinde bulunmuştur. Ve %51'lik kısmı “azcık aşım ağrısız başım” diye cevap vererek işletmenin kendilerine ait kalmalarının daha güvenli olacağını beyan etmiştir. Diğer seçeneğini tercih eden %25,9'luk katılımcı kesimi ise genel olarak %70 öz sermaye ve %30 yabancı sermaye tercihinde bulunmuşlardır. Bu durumun sebebi ise tüm varlıkları ile yatırım yapmak yerine kendilerine bir kısım güvenlik payı bırakmak istemelerindendir.

3.5.3. Açıklayıcı Faktör Analizi

Araştırmada KOBİ'lerin finansal okuryazarlık düzeyini belirlemek için 35 ifadeden oluşan ölçeğe ait verilere açıklayıcı faktör analizi yapılmıştır. Açıklayıcı Faktör Analizi, gözlenen değişkenleri tanımlamak ve bu değişkenleri özetlemek, yönetilebilir ve üzerinde çalışabilir düzeyde faktörleri belirlemek için kullanılmaktadır. Diğer bir ifadeyle en az bilgi kaybıyla gözlenen pek çok değişkeni taşıdıkları ortak bilgiye dayanarak bu değişkenlerin bir bileşeni (faktörü) olarak daha az sayıda değişken ile göstermektedir (Gürbüz, Şahin , 2017: 315).

Verilerin açıklayıcı faktör analizine uygun veri büyüklüğünün olup olmadığının ve verilen uygunluğunun test edilmesi için Kaiser Meyer Olkin (KMO) Örneklem Yeterliliği Ölçütü ve Bartlett Küresellik Testi'nden faydalanılmıştır. Tablo 10'da ifade edildiği gibi finansal okuryazarlık ölçeğinin Kaiser Meyer Olkin (KMO) değeri tablo 10'da yer aldığı gibi, 0,774 olarak ölçülmüş olup bu değer faktör analizi yapılabilmesi için yeterli bir orandır. Faktör analizinde, değişkenler arasında yüksek korelasyon ilişkisinin olması istenir ki bu ilişki Bartlett Küresellik Testi ile ölçülür. Bartlett Küresellik Testi'ne ilişkin p değerler ise Hizmet Kalitesi ve Memnuniyet ölçekleri için

uç değeri olan 0,05'ten küçüktür. Analizlere göre KMO değerinin 0,60'tan büyük ve Bartlett testinin istatistiki olarak anlamlı olması, ölçeklerin yapı geçerliliğini onamaktadır (Gürbüz, Şahin , 2017: 317). SPSS verileri Tablo 10'da yer almaktadır.

Tablo 10: Verilerin Faktör Analizi İçin Uygunluk Verileri

KOBİ'lere Yönelik Finansal Okuryazarlık Ölçeği		
Kaiser-Meyer-Olkin Örneklem Yeterliliği Ölçütü		0,774
Barlett Küresellik Testi	Yaklaşık Kikare	13.942,241
	Serbestlik Derecesi	595
	p	0,000

Faktör analizinde, tüm değişkenlerin normal dağıldığı varsayılır. Yukarıda da ifade edildiği gibi verilerin normal dağıldığı varsayılarak parametrik analizlerin uygulanmasına karar verilmiştir.

Ölçeğin faktör analizi için uygun olduğu tespit edildikten sonra, faktörlerin yapısını belirlemek için Temel Bileşenler Analizi ve Varimax Rotasyon yöntemi seçilerek faktör analizi yapılmıştır. Temel bileşenler analizi çok boyutlu veri kümelerinde kullanılan bir boyut düşürme yöntemidir. Aralarında korelasyon bulunan fazla sayıdaki değişkenlerin açıkladığı yapıyı, aralarında korelasyon olmayan daha az sayıda değişkenle temsil etmek amacıyla yapılmaktadır (Yücel, 2009: 82). Varimax Rotasyon yöntemi ise bir maddenin kendileriyle yüksek ilişki veren maddeleri bulması amacıyla gerçekleştirilmektedir (Büyüköztürk, 2002: 477). Birden fazla faktöre yüklenen ve faktör yükleri arasında 0,1'den az fark olan ifadelerin analizden çıkarılması gerekmektedir (Gürbüz, Şahin , 2017: 318). Bu nedenle 15 ifade ölçekten çıkarılmıştır. Açıklayıcı faktör analizi sonucu sekiz faktör oluşturulmuş, faktörlerdeki ifadeler dikkate alınarak ölçeğin de amacına uygun olarak faktörler aşağıdaki gibi isimlendirilmiştir.

Faktör 1: Finansal tutumlar

Faktör 2: Finansal davranışlar

Faktör 3: Finansal bilgi

Faktör 4: Tasarruf planlamaları ve bilanço bilgisi

Faktör 5: Borçlanma tercihleri

Faktör 6: Bütçe planlaması

Faktör 7: Finansal kurum ve hedef bilgisi

Faktör 8: Yatırım değerlendirmesi ve Borçlanma

Buna göre faktörler altında toplanan ifadelerin faktör yükleri Tablo 11’de yer aldığı gibidir.

Tablo 11:Finansal Okuryazarlık Ölçeğinin Faktör Analizi

	Özdeğer*	Varyansın Yüzdesi	Kümülatif Yüzde
Faktör 1: Finansal tutumlar	9,925	28,357	28,357
Faktör 2: Finansal davranışlar	5,014	14,325	42,683
Faktör 3: Finansal bilgi	4,019	11,484	54,167
Faktör 4: Tasarruf planlamaları ve bilanço bilgisi	2,623	7,495	61,662
Faktör 5: Borçlanma tercihleri	1,543	4,408	66,070
Faktör 6: Bütçe planlaması	1,352	3,864	69,933
Faktör 7: Finansal kurum ve hedef bilgisi	1,297	3,706	73,640
Faktör 8: Yatırım değerlendirmesi ve Borçlanma	1,046	2,988	76,628
*: Her bir faktörün faktör yüklerinin kareleri toplamı, her bir faktör tarafından açıklanan varyansın oranının hesaplanmasında ve önemli faktör sayısına karar vermede kullanılan bir katsayıdır. Öz değer yükseldikçe açıklanan varyans da yükselir.			

Faktörleri oluşturan ifadeler ise sırası ile aşağıdaki gibi yer almaktadır. Tablo 12,13,14,15,16,17,18 ve 19’da faktörleri oluşturan ifadelere ve faktör yüklerine yer verilmektedir.

Tablo 12:Faktör 1- Finansal Tutumlar

Finansal sistem hakkında yeterli bilgi sahibi değilim.	-,713
Finansal kurumların (banka, SPK vb.) işleyişlerini tanımanın, finansal kaynaklara erişimi kolaylaştıracağını düşünüyorum.	,606
Harcamalarımın sürekli kontrol edilmesini sağlarım, bizzat kontrol ederim.	,799
Gider kalemlerimdeki dönemsel olarak gerçekleşen artış azalışları sorgularım.	,779
Planlanmamış durumlarda (Kriz vb.) faaliyetlerimin en az 6 ay sorunsuz ilerlemesini sağlayacak kadar tasarrufa sahibim.	,807
Borçlanmalarda, bu durumun maliyet ve faydalarını değerlendirebilirim.	,717
Finansal bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum.	,759
İşletmenin tüm borçlarını ödeyebilecek kadar stoklarının olması gerekir.	,693
Tek bir yatırım aracını değerlendirmek yerine farklı yatırım araçlarına yönelmek riski azaltır.	,548
Varlık ve yatırımların sigortalanması işletmenin devamlılığı için önemlidir.	,883

Ticari itibarımı korumak ve fazla ödemelerden kaçınmak için ödemelerimi zamanında yaparım.	,673
--	------

Tablo 13:Faktör 2- Finansal Davranışlar

Ödemeler dengesi sağlanmalı ve zamanında düzenli olarak yapılmalıdır.	,862
Borçlanma sorunları, yenilenme ve yeni yatırımları olumsuz yönde etkiler.	,660
Sermaye yapısında öz kaynak zayıflığı işletme devamlılığını olumsuz etkiler.	,699
Yatırımlarımın %50 den fazlasında yabancı kaynak (borçlanma) kullanımını tercih ederim.	-,574
Borçlanmanın işletme açısından kötü bir durum olduğunu düşünüyorum.	,657
Satın almalarda vadeli veya kredili alım yerine nakit alım tercih edilmelidir.	,798

Tablo 14:Faktör 3- Finansal Bilgi

Tasarruf yerine yatırım yapmayı tercih ederim.	,709
Piyasada rekabet avantajı sağlayabilmek için kurumsallaşmak gereklidir.	,629
Yatırım yapmak yerine nakit parayı kasada tutmayı tercih ediyorum.	-,766
İşletmenin bilanço ve gelir tablosu kalemlerinin ne anlama geldiğini biliyorum.	-,726

Tablo 15:Faktör 4- Tasarruf Planlamaları Ve Bilanço Bilgisi

Aylık, yıllık dönemlerde tasarruf planları yapmak önemlidir.	,752
Tasarruf planları geliştirerek değişen koşullara göre güncellenmelidir.	,656
Yeni yatırımlar işletmen daha sağlam temellerde büyümesini sağlar.	,691

Tablo 16:Faktör 5- Borçlanma Tercihleri

Nakit sıkışıklıklarında kredi kullanımına yönelirim, farklı bir kaynak araştırmam.	,487
Kredili alımlarda kredi maliyetlerini ve fiyat seçeneklerini karşılaştırmam.	,876

Tablo 17:Faktör 6- Bütçe Planlaması

Ticari geleceğim için nakit bütçesi planlanmalıdır.	,624
Harcamalar dönemsel olarak planlanmalı ve planlamalara sadık kalınmalıdır.	,647
Finansal sistemin işleyişi hakkında eğitimler KOBİ'lere sunulmalı.	-,460
İşletmem ile ilgili yararlanacağım teşviklere nereden ulaşacağımı biliyorum.	-,505

Tablo 18:Faktör 7- Finansal Kurum Ve Hedef Bilgisi

Finansal hedefler belirlemek ticari faaliyetlerimin devamlılığı için önemlidir.	,890
Sigorta yaptırmak işletme açısından ekstra maliyetlidir.	,428

Tablo 19:Faktör 8- Yatırım Değerlendirmesi Ve Borçlanma

Yüksek maliyetli satın almalarda finansal durumumu mutlaka analiz ederim.	,656
Borçlanmak zorunda kaldığımda TL cinsinden borçlanmayı tercih ediyorum.	,726

Bütçe denk gelmediğinde harcamalarımızı kısıtlamanın yolları aranmalı.	,800
--	------

Yapılan faktör analizi sonucunda KOBİ'lerin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi ölçeğinde yer alan ifadelerin 8 faktörde toplandığı ve bu 8 faktörün toplam varyansın %76,628' ini açıklayabildiği tespit edilmiştir.

3.5.4. Hipotezlerin Test Edilmesi

KOBİ'lerin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesine yönelik yapılan çalışmada, hipotezler üç başlık altında incelenmektedir. Bu üç başlık aşağıdaki gibidir;

- ✓ Finansal bilgi düzeyine ait hipotezler
- ✓ Finansal kavramların bilinilirlik düzeyine ait hipotezler
- ✓ Finansal araçların bilinilirlik düzeyine ait hipotezler

Finansal bilgi, kavramlar ve araçlar 7 farklı açıdan analize tabi tutulmuştur. Analiz yapılan bilgi alanları aşağıdaki gibidir;

- ✓ Eğitim durumları
- ✓ İşletmelerin faaliyet yılları
- ✓ Katılımcıların yaşları
- ✓ Katılımcıların işletmedeki pozisyonları
- ✓ Katılımcıların borçlanma tercihleri
- ✓ Teşvik kullanım durumları
- ✓ Finansal okuryazarlık eğitimi alma/almama durumları

3 farklı konuya 7 farklı açıdan bakılması sonucunda toplam 21 hipotez test edilmiştir.

3.5.4.1. Finansal Bilgi Düzeylerine Yönelik Hipotez Testleri

Finansal bilgi düzeyleri ile eğitim durumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının analiz edildiği 1 numaralı hipotezde tek yönlü varyans (one way anova) analizinden faydalanılmıştır. Alt boyutları ile analize tabi tutulan ölçeğe ait veriler tablo 20'de yer aldığı gibidir.

Tablo 20: Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Eğitim Durumlarına Göre Değişkenliği

		N	Ortalama	St. Sapma	F	p
Faktör 1: Finansal tutumlar	İLKOKUL	12	2,8485	,04476	50,513	,000
	ORTAOKUL	160	4,2182	,52735		
	LİSE	168	3,5563	,61302		
	ÖNLİSANS	14	4,0130	,24146		
	LİSANS	47	4,3385	,38788		
	Toplam	401	3,9068	,65800		
Faktör 2: Finansal davranışlar	İLKOKUL	12	3,6111	,16412	19,228	,000
	ORTAOKUL	160	3,6500	,30555		
	LİSE	168	3,2698	,63493		
	ÖNLİSANS	14	3,9524	,41049		
	LİSANS	47	3,6809	,25967		
	Toplam	401	3,5037	,51186		
Faktör 3: Finansal bilgi	İLKOKUL	12	3,1667	,12309	30,721	,000
	ORTAOKUL	160	3,3500	,46514		
	LİSE	168	3,2381	,32349		
	ÖNLİSANS	14	3,9286	,62349		
	LİSANS	47	3,8564	,29371		
	Toplam	401	3,3772	,44725		
Faktör 4: Tasarruf planlamaları ve bilanço bilgisi	İLKOKUL	12	3,6667	,00000	2,464	,045
	ORTAOKUL	160	4,0563	,44427		
	LİSE	168	4,0298	,44651		
	ÖNLİSANS	14	4,1190	,24832		
	LİSANS	47	4,0355	,38844		
	Toplam	401	4,0333	,43076		
Faktör 5: Borçlanma tercihleri	İLKOKUL	12	2,0000	,00000	11,021	,000
	ORTAOKUL	160	2,0375	,78016		
	LİSE	168	2,1310	,47776		
	ÖNLİSANS	14	3,1429	,77033		
	LİSANS	47	2,0426	,25173		
	Toplam	401	2,1147	,63585		
Faktör 6: Bütçe planlaması	İLKOKUL	12	3,7500	,00000	17,995	0,000
	ORTAOKUL	160	4,2750	,22290		
	LİSE	168	4,1667	,33582		
	ÖNLİSANS	14	3,8929	,27235		
	LİSANS	47	4,2713	,07051		
	Toplam	401	4,2001	,28724		
Faktör 7: Finansal	İLKOKUL	12	4,0000	,00000	19,722	0,000
	ORTAOKUL	160	3,1750	,58868		
	LİSE	168	3,6012	,50908		

kurum ve hedef bilgisi	ÖNLİSANS	14	3,8214	,91162		
	LİSANS	47	3,1277	,61209		
	Toplam	401	3,3953	,61563		
Faktör 8: Yatırım değerlendirmesi ve Borçlanma	İLKOKUL	12	4,0000	,00000	25,142	0,000
	ORTAOKUL	160	4,7583	,35849		
	LİSE	168	4,4444	,42956		
	ÖNLİSANS	14	3,9762	,72163		
	LİSANS	47	4,6454	,47855		
	Toplam	401	4,5636	,46358		

Yapılan ANOVA analizine göre Tablo 20’de finansal okuryazarlık ölçeği alt grupları ile eğitim düzeyinin tüm faktörler ile anlamlı farklılık oluşturduğu görülmektedir. Buna göre finansal bilgi düzeyine ait hipotezlerden 1 numaralı hipotezde H_0 hipotezi ret, **H_1 hipotezi kabul edilmiştir.**

Yapılan ANOVA analizi sonucunda faktörlerde oluşan anlamlı farklılığın kaynağının belirlenebilmesi için varyans homojenliği incelenmiş ve varyansların homojen dağılmadığı gözlemlendiği için Post-Hoc Games-Howell çözümlemesi yapılmış ve aşağıdaki Tablo 21’de bilgiler verilmiştir.

Tablo 21: Faktörler İle Eğitim Seviyesi Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi

	Eğitim Düzeyi (1)	Eğitim Düzeyi	Anlamlı	P
Faktör 1: Finansal Tutumlar	İLKOKUL	ORTAOKUL	-1,36970*	,000
		LİSE	-,70779*	,000
		ÖNLİSANS	-1,16450*	,000
		LİSANS	-1,49001*	,000
Faktör 2: Finansal Davranışlar	LİSE	İLKOKUL	-,34127*	,000
		ORTAOKUL	-,38016*	,000
		ÖNLİSANS	-,68254*	,000
		LİSANS	-,41101*	,000
Faktör 3: Finansal Bilgi		İLKOKUL	,68972*	,000
		ORTAOKUL	,50638*	,000

	LİSANS	LİSE	,61829*	,000
		ÖNLİSANS	-,07219	,993
Faktör 4: Tasarruf Planları Ve Bilanço	İLKOKUL	ORTAOKUL	-,38958*	,000
		LİSE	-,36310*	,000
		ÖNLİSANS	-,45238*	,000
		LİSANS	-,36879*	,000
Faktör 5: Borçlanma Tercihleri	ÖNLİSANS	İLKOKUL	1,14286*	,001
		ORTAOKUL	1,10536*	,001
		LİSE	1,01190*	,002
		LİSANS	1,10030*	,001
Faktör 6: Bütçe Bilgisi	LİSE	İLKOKUL	,41667*	,000
		ORTAOKUL	-,10833*	,006
		ÖNLİSANS	,27381*	,019
		LİSANS	-,10461*	,002
Faktör 7: Finansal Kurum Ve Hedef Bilgisi	İLKOKUL	ORTAOKUL	,82500*	,000
		LİSE	,39881*	,000
		ÖNLİSANS	,17857	,945
		LİSANS	,87234*	,000
Faktör 8: Yatırım Değerlemesi ve Borçlanma	İLKOKUL	ORTAOKUL	-,75833*	,000
		LİSE	-,44444*	,000
		ÖNLİSANS	,02381	1,000
		LİSANS	-,64539*	,000

Tablo 21’de anlamlı farklılığın dağılımları verilmiştir. Yapılan Post-Hoc Games-Howell analizine göre faktör 1, faktör 4 ve faktör 8’de ilkokul mezunlarının ortaokul, lise, ön lisans ve lisans mezunlarına göre negatif ayrıştığı gözlemlenirken faktör 7’de ön lisans ile fark göstermemek ile birlikte ortaokul, lise ve lisans ile pozitif ayrıştığı tespit edilmiştir. İlkokul mezunları faktör 8’de de faktör 7 ye benzeşerek ön lisans ile aynı özellikleri taşımaktadır. Faktör 2 ve faktör 6’da lise mezunları diğer eğitim gruplarından ayrılmakla beraber faktör 6’da ilkokul ve ön lisans mezunlarından pozitif yönde ayrılmaktadırlar. Faktör 3’te lisans mezunlarının ön lisans mezunlarına göre negatif ilkokul, ortaokul ve lise mezunlarına göre pozitif ayrım sergilediği tespit edilmiştir. Faktör 5’ te ise ön lisansın tüm eğitim birimlerine oranla pozitif bir farklılık gösterdiği gözlemlenmektedir.

Tablo 21’deki verilere dayanarak eğitim seviyesi yükseldikçe finansal okuryazarlık düzeyinin de yükseldiği görülmektedir. Lisans ve ön lisans mezunlarının

finansal okuryazarlık konusunda alt eğitim birimlerine oranla daha hâkim olduğu çıkarımına ulaşmak mümkündür.

Finansal bilgi düzeyleri ile işletmelerin faaliyet yılları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının analiz edildiği 2 numaralı hipotezde tek yönlü varyans analizinden faydalanılmıştır. Alt boyutları ile analize tabi tutulan ölçeğe ait veriler tablo 22’de yer aldığı gibidir.

Tablo 22: Finansal Okuryazarlık Düzeyinin İşletmenin Faaliyet Yılına Göre Değişkenliği

		N	Ortalama	St. Sapma	F	p
Faktör 1: Finansal Tutumlar	1-5	36	3,68	,78488	62,481	,000
	6-10	192	3,54	,61496		
	11-15	117	4,28	,32044		
	16-20	40	4,65	,03683		
	20 ÜZERİ	16	4,11	,16763		
	Toplam	401	3,90	,65800		
Faktör 2: Finansal Davranışlar	1-5	36	3,66	,52251	22,539	,000
	6-10	192	3,31	,59846		
	11-15	117	3,63	,23927		
	16-20	40	3,55	,07735		
	20 ÜZERİ	16	4,29	,18758		
	Toplam	401	3,50	,51186		
Faktör 3: Finansal Bilgi	1-5	36	3,30	,48957	13,143	,000
	6-10	192	3,30	,37584		
	11-15	117	3,36	,53382		
	16-20	40	3,82	,11602		
	20 ÜZERİ	16	3,43	,33541		
	Toplam	401	3,37	,44725		
Faktör 4: Tasarruf Planları Ve Bilanço	1-5	36	4,20	,58161	21,610	,000
	6-10	192	3,99	,37443		
	11-15	117	4,07	,41148		
	16-20	40	3,66	,00000		
	20 ÜZERİ	16	4,66	,42164		
	Toplam	401	4,03	,43076		
Faktör 5: Borçlanma Tercihleri	1-5	36	2,38	1,16565	17,301	,000
	6-10	192	2,13	,33535		
	11-15	117	1,84	,70851		
	16-20	40	2,20	,24807		
	20 ÜZERİ	16	3,00	,73030		

	Toplam	401	2,11	,63585		
Faktör 6: Bütçe Bilgisi	1-5	36	4,16	,56061	3,211	,013
	6-10	192	4,15	,30107		
	11-15	117	4,26	,17285		
	16-20	40	4,25	,00000		
	20 ÜZERİ	16	4,18	,11180		
	Toplam	401	4,20	,28724		
Faktör 7: Finansal Kurum Ve Hedef Bilgisi	1-5	36	3,72	,59094	30,541	0,000
	6-10	192	3,61	,53407		
	11-15	117	3,17	,61348		
	16-20	40	2,75	,25318		
	20 ÜZERİ	16	3,25	,44721		
	Toplam	401	3,39	,61563		
Faktör 8: Yatırım Değerlemesi ve Borçlanma	1-5	36	4,11	,63746	29,776	0,000
	6-10	192	4,45	,33853		
	11-15	117	4,70	,48222		
	16-20	40	5,00	,00000		
	20 ÜZERİ	16	4,75	,44721		
	Toplam	401	4,56	,46358		

Yapılan ANOVA analizine göre Tablo 22’de finansal okuryazarlık ölçeği alt grupları ile işletmelerin faaliyet yılları tüm faktörler ile anlamlı farklılık oluşturduğu görülmektedir. Buna göre finansal bilgi düzeyine ait hipotezlerden 2 numaralı hipotezde H_0 hipotezi ret, **H_1 hipotezi kabul edilmiştir.**

Yapılan ANOVA analizi sonucunda faktörlerde oluşan anlamlı farklılığın kaynağının belirlenebilmesi için varyans homojenliği incelenmiş ve varyansların homojen dağılmadığı gözlemlendiği için Post-Hoc Games-Howell çözümlemesi yapılmış ve aşağıdaki tablo 23’te bilgiler verilmiştir.

Tablo 23:Faktörler İle İşletmelerin Faaliyet Yılları Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi

	Yıl aralığı (1)	Yıl aralığı (2)	Anlamlı Farklılık	P
Faktör 1: Finansal Tutumlar	16-20	1-5	,96768*	,000
		6-10	1,11098*	,000
		11-15	,36783*	,000
		20 ÜZERİ	,54091*	,000

Faktör 2: Finansal Davranışlar	20 ÜZERİ	1-5	,62500*	,000
		6-10	,97222*	,000
		11-15	,65919*	,000
		16-20	,74167*	,000
Faktör 3: Finansal Bilgi	16-20	1-5	,51944*	,000
		6-10	,52292*	,000
		11-15	,46389*	,000
		20 ÜZERİ	,38750*	,003
Faktör 4: Tasarruf Planları Ve Bilanço	20 ÜZERİ	1-5	,46296*	,020
		6-10	,66840*	,000
		11-15	,58974*	,000
		16-20	1,00000*	,000
Faktör 5: Borçlanma Tercihleri	11-15	1-5	-,54274	,079
		6-10	-,28926*	,001
		16-20	-,35385*	,000
		20 ÜZERİ	-1,15385*	,000
Faktör 6: Bütçe Bilgisi	6-10	1-5	-,01042	1,000
		11-15	-,11084*	,000
		16-20	-,09375*	,000
		20 ÜZERİ	-,03125	,901
Faktör 7: Finansal Kurum Ve Hedef Bilgisi	16-20	1-5	-,97222*	,000
		6-10	-,86458*	,000
		11-15	-,42521*	,000
		20 ÜZERİ	-,50000*	,004
Faktör 8: Yatırım Değerlemesi ve Borçlanma	1-5	6-10	-,34722*	,023
		11-15	-,58974*	,000
		16-20	-,88889*	,000
		20 ÜZERİ	-,63889*	,002

Tablo 23’de anlamlı farklılığın dağılımları verilmiştir. Yapılan Post-Hoc Games-Howell analizine göre faktör 1 ve faktör 3’te 16-20 yıl arası faaliyet göstermekte olan işletmeler diğerlerine göre pozitif ayrışırken faktör 7’de negatif farklılık gösterdiği gözlemlenmektedir. Faktör 2 ve faktör 4’te 20 ve üzeri yıldır faaliyet gösteren işletmelerin diğer yıl aralıkları ile faaliyet gösteren işletmelere oranla pozitif yönde farklılık gösterdiği tespit edilebilmektedir. Faktör 5’te 16-20, Faktör 6’da 6-10, faktör 8’de 1-5 yılları arasında faaliyet gösteren işletmeler diğer yıllar arasında faaliyet gösteren işletmelerden negatif yönlü ayrıldığı gözlemlenmiştir.

Tablodan elde edilen veriler ışığında faaliyet yılları uzadıkça işletmelerin daha ihtiyatlı davrandıklarını, tasarruf ve yatırım konularında daha dikkatli ve tecrübeli davrandıklarını çıkarmak mümkündür. 20 yılın üzerinde faaliyet gösteren işletmelerin planlama ve bilanço kalemlerine daha hâkim oldukları söylenebilir. Hedefler ve yatırımların değerlendirilmesi açısından yeni işletmeler uzun yıllara yayılan işletmelere göre henüz tecrübesiz kalmaktadırlar. Ancak finansal kurumları tanımak ve finansal hedefler koymakta da genç işletmelerin daha bilgili oldukları gözlemlenmektedir. Bu durum genç işletmelerin finansal kurumları tanıma ve finansal hedef bilgisi avantajlarını yatırım değerlendirme ve borçlanma durumlarında kullanamadıklarını göstermektedir.

Finansal bilgi düzeyleri ile katılımcıların yaş aralıkları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının analiz edildiği 3 numaralı hipotezde tek yönlü varyans (one way anova) analizinden faydalanılmıştır. Alt boyutları ile analize tabi tutulan ölçeğe ait veriler Tablo 24'te yer aldığı gibidir.

Tablo 24: Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Katılımcıların Yaş Gruplarına Göre Değişkenliği

		N	Ortalama	St. Sapma	F	p
Faktör 1: Finansal Tutumlar	20-30	44	4,35	,34510	25,927	,000
	31-40	229	3,68	,71524		
	41-50	60	4,20	,54205		
	51-60	68	4,11	,29221		
	Total	401	3,90	,65800		
Faktör 2: Finansal Davranışlar	20-30	44	3,69	,52738	14,771	,000
	31-40	229	3,52	,48065		
	41-50	60	3,14	,65776		
	51-60	68	3,62	,24791		
	Total	401	3,50	,51186		
Faktör 3: Finansal Bilgi	20-30	44	3,79	,48005	45,293	,000
	31-40	229	3,37	,41795		
	41-50	60	3,53	,33021		
	51-60	68	2,97	,22663		
	Total	401	3,37	,44725		
Faktör 4: Tasarruf Planları Ve	20-30	44	4,06	,53446	7,555	,000
	31-40	229	3,99	,43088		
	41-50	60	3,92	,37515		
	51-60	68	4,24	,33006		

Bilanço	Total	401	4,03	,43076		
Faktör 5: Borçlanma Tercihleri	20-30	44	2,40	,80169	37,022	,000
	31-40	229	2,22	,56270		
	41-50	60	2,20	,35891		
	51-60	68	1,47	,53170		
	Total	401	2,11	,63585		
Faktör 6: Bütçe Bilgisi	20-30	44	4,22	,34866	5,378	,001
	31-40	229	4,15	,29533		
	41-50	60	4,30	,18866		
	51-60	68	4,25	,25916		
	Total	401	4,20	,28724		
Faktör 7: Finansal Kurum Ve Hedef Bilgisi	20-30	44	3,40	,74141	5,592	,001
	31-40	229	3,49	,59228		
	41-50	60	3,20	,54617		
	51-60	68	3,23	,60143		
	Total	401	3,39	,61563		
Faktör 8: Yatırım Değerlemesi ve Borçlanma	20-30	44	4,60	,64006	10,247	,000
	31-40	229	4,46	,45799		
	41-50	60	4,77	,31692		
	51-60	68	4,68	,35447		
	Total	401	4,56	,46358		

Yapılan ANOVA analizine göre Tablo 24'te finansal okuryazarlık ölçeği alt grupları ile katılımcıların yaş aralıkları arasında tüm faktörler ile anlamlı farklılık oluşturduğu görülmektedir. Buna göre finansal bilgi düzeyine ait hipotezlerden 3 numaralı hipotezde H_0 hipotezi ret, **H_1 hipotezi kabul edilmiştir.**

Yapılan ANOVA analizi sonucunda faktörlerde oluşan anlamlı farklılığın kaynağının belirlenebilmesi için varyans homojenliği incelenmiş ve varyansların homojen dağılmadığı gözlemlendiği için Post-Hoc Tamhane's-2 çözümlemesi yapılmış ve aşağıdaki tablo 25'te bilgiler verilmiştir.

Tablo 25: Faktörler İle Katılımcıların Yaş Aralıkları Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi

	Yaş aralığı (1)	Yaş aralığı (2)	Anlamlı Farklılık	P
Faktör 1: Finansal Tutumlar	31-40	20-30	-,67256*	,000
		41-50	-,51719*	,000
		51-60	-,42949*	,000
Faktör 2: Finansal	41-50	20-30	-,55253*	,000

Davranışlar		31-40	-,37957*	,000
		51-60	-,48301*	,000
Faktör 3: Finansal Bilgi	20-30	31-40	,41882*	,000
		41-50	,26212*	,015
		51-60	,82487*	,000
Faktör 4: Tasarruf Planları Ve Bilanço	51-60	20-30	,17959	,266
		31-40	,24456*	,000
		41-50	,31797*	,000
Faktör 5: Borçlanma Tercihleri	51-60	20-30	-,93850*	,000
		31-40	-,75649*	,000
		41-50	-,72941*	,000
Faktör 6: Bütçe Bilgisi	31-40	20-30	-,07334	,730
		41-50	-,14607*	,000
		51-60	-,09607	,062
Faktör 7: Finansal Kurum Ve Hedef Bilgisi	31-40	20-30	,08218	,983
		41-50	,29127*	,003
		51-60	,25597*	,015
Faktör 8: Yatırım Değerlemesi ve Borçlanma	31-40	20-30	-,14318	,656
		41-50	-,31490*	,000
		51-60	-,22339*	,000

Tablo 25’te anlamlı farklılığın dağılımları verilmiştir. Yapılan Post-Hoc Tamhane’s-2 analizine göre faktör 1’de 31-40 yaş aralıklarındaki katılımcılar diğer yaş aralıklarındaki katılımcılara göre negatif ayrılmaktadırlar. 8. faktörde ise 31-40 arası yaş grubunun 20-30 yaş grubu ile bir farklılığı gözlemlenmemektedir. Faktör 6’da 31-40 yaş grubunun 41-50 yaş grubu ile negatif farklılaştığı gözlemlenmektedir. Faktör 7’de ise 31-40 yaş grubu diğer yaş gruplarından pozitif ayrılmaktadır. Faktör 2’de 41-50 yaş grubunun diğer yaş gruplarından negatif ayrıştığı gözlemlenmektedir. Faktör 3’te 20-30 yaş grubunun daha yaşlı katılımcılara göre pozitif ayrıştığı tespit edilmektedir. 51-60 yaş grubunun ise faktör 4’te diğerlerinden pozitif yönde farklılaştığı tespit edilmekle beraber 20-30 yaş grubu ile bir fark tespiti gözlemlenmemiştir. Faktör 5’te tam tersine 51-60 grubunun tüm yaş grupları ile negatif farklılaştığı tespit edilmiştir.

Tablodan elde edilen veriler ışığında orta yaş(31-40) grubunun finansal tutumlar, bütçe bilgisi ve yeni yatırımlar ile borçlanma bilgisi açısından genç ve daha

yaşlı KOBİ'lere göre farklılaştığı görülmekte. Bu farklılaşmanın yüz yüze yapılan anket görüşmelerinde orta yaş gurubunun ilgi alanları ve beklentilerinin farklılığından kaynaklandığı düşünülmektedir. 31-40 yaş gurubu eğitime kapalı bir izlenim yansıtmaktadır. Birçoğu faktör 7'de görüldüğü üzere finansal kurumlara hakimdir ve finansal hedeflere sahiptirler ancak bu durumu destekleyecek bilgilerden uzak ve hayalperest davranışlar içerisindeyler. 51-60 yaş gurubunun ise daha ihtiyatlı ve gelir-gider durumlarına daha hakim oldukları görülmektedir. Borçlanmalarda krediyi genellikle tercih etmemektedirler. Genç girişimcilerin finansal bilgisinin daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir ancak bu bilgiyi bütçe, yatırım, tasarruf ve borçlanma gibi kavramlar ile birleştiremedikleri söylenebilir.

Finansal bilgi düzeyleri ile katılımcıların işletmedeki pozisyonları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının analiz edildiği 4 numaralı hipotezde tek yönlü varyans analizinden faydalanılmıştır. Alt boyutları ile analize tabi tutulan ölçeğe ait veriler tablo 26'da yer aldığı gibidir.

Tablo 26: Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Katılımcıların İşletmedeki Pozisyonlarına Göre Değişkenliği

		N	Ortalama	St. Sapma	F	p
Faktör 1: Finansal Tutumlar	İŞLETME SAHİBİ	303	3,86	,62428	2,118	,097
	İŞLETME ORTAĞI	82	4,04	,76930		
	ÜST DÜZEY YÖNETİCİ	4	4,27	,00000		
	DİĞER	12	3,81	,66240		
	Toplam	401	3,90	,65800		
Faktör 2:	İŞLETME SAHİBİ	303	3,47	,57355	4,870	,002

Finansal Davranışlar	İŞLETME ORTAĞI	82	3,57	,13657		
	ÜST DÜZEY YÖNETİCİ	4	4,33	,00000		
	DİĞER	12	3,33	,14213		
	Toplam	401	3,50	,51186		
Faktör 3: Finansal Bilgi	İŞLETME SAHİBİ	303	3,30	,42908	12,866	,000
	İŞLETME ORTAĞI	82	3,62	,38739		
	ÜST DÜZEY YÖNETİCİ	4	3,25	,00000		
	DİĞER	12	3,58	,68534		
	Toplam	401	3,37	,44725		
Faktör 4: Tasarruf Planları Ve Bilanço	İŞLETME SAHİBİ	303	4,07	,42269	16,235	,000
	İŞLETME ORTAĞI	82	3,82	,33208		
	ÜST DÜZEY YÖNETİCİ	4	5,00	,00000		
	DİĞER	12	4,16	,54123		
	Toplam	401	4,03	,43076		
Faktör 5: Borçlanma Tercihleri	İŞLETME SAHİBİ	303	2,01	,60265	30,668	,000
	İŞLETME ORTAĞI	82	2,23	,30657		
	ÜST DÜZEY YÖNETİCİ	4	3,00	,00000		
	DİĞER	12	3,50	1,12815		
	Toplam	401	2,11	,63585		
Faktör 6: Bütçe Bilgisi	İŞLETME SAHİBİ	303	4,20	,28498	,397	,755
	İŞLETME ORTAĞI	82	4,17	,21405		
	ÜST DÜZEY YÖNETİCİ	4	4,25	,00000		
	DİĞER	12	4,16	,65134		
	Toplam	401	4,20	,28724		
Faktör 7: Finansal Kurum Ve Hedef Bilgisi	İŞLETME SAHİBİ	303	3,45	,62258	3,921	,009
	İŞLETME ORTAĞI	82	3,21	,60364		
	ÜST DÜZEY YÖNETİCİ	4	3,00	,00000		
	DİĞER	12	3,33	,24618		
	Toplam	401	3,39	,61563		
Fa Faktör 8: Yatırım Değerlemesi ve Borçlanma	İŞLETME SAHİBİ	303	4,56	,41285	10,913	,000
	İŞLETME ORTAĞI	82	4,62	,49244		
	ÜST DÜZEY YÖNETİCİ	4	5,00	,00000		
	DİĞER	12	3,88	,86845		

	Toplam	401	4,56	,46358		
--	--------	-----	------	--------	--	--

Yapılan ANOVA analizine göre Tablo 26’da finansal okuryazarlık ölçeği alt grupları ile katılımcıların işletmedeki pozisyonları arasında faktör 1 ve faktör 6 haricindeki tüm faktörler ile anlamlı farklılık oluşturduğu görülmektedir. Buna göre finansal bilgi düzeyine ait hipotezlerden 4 numaralı hipotezimizde faktör 2.3.4.5.7.8 de H_0 hipotezi ret, **H_1 hipotezi kabul edilmiştir.** Faktör 1,6’da **H_0 hipotezi kabul,** H_1 hipotezi reddedilmiştir.

Yapılan ANOVA analizi sonucunda faktörler de oluşan anlamlı farklılığın kaynağının belirlenebilmesi için varyans homojenliği incelenmiş ve varyansların homojen dağılmadığı gözlemlendiği için Post-Hoc Tamhane’s-2 çözümlemesi yapılmış ve Tablo 27’de bilgiler verilmiştir.

Tablo 27: Faktörler İle Katılımcıların İşletmedeki Pozisyonları Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi

	pozisyon (1)	pozisyon (2)	Anlamlı	P
Faktör 2: Finansal Davranışlar	ÜST DÜZEY YÖNETİCİ	İŞLETME SAHİBİ	,85369*	,000
		İŞLETME ORTAĞI	,75610*	,000
		DİĞER	1,00000*	,000
Faktör 3: Finansal Bilgi	İŞLETME ORTAĞI	İŞLETME SAHİBİ	,31750*	,000
		ÜST DÜZEY	,37195*	,000
		DİĞER	,03862	1,000
Faktör 4: Tasarruf Planları Ve Bilanço	ÜST DÜZEY YÖNETİCİ	İŞLETME SAHİBİ	,92739*	,000
		İŞLETME ORTAĞI	1,17886*	,000
		DİĞER	,83333*	,001
Faktör 5: Borçlanma Tercihleri	İŞLETME ORTAĞI	İŞLETME SAHİBİ	,22295*	,000
		ÜST DÜZEY	-,76220*	,000
		DİĞER	-1,26220*	,015
Faktör 7: Finansal Kurum Ve Hedef Bilgisi	ÜST DÜZEY YÖNETİCİ	İŞLETME SAHİBİ	-,45215*	,000
		İŞLETME ORTAĞI	-,21341*	,012
		DİĞER	-,33333*	,004
Faktör 8: Yatırım Değerlemesi ve Borçlanma	ÜST DÜZEY YÖNETİCİ	İŞLETME SAHİBİ	,43234*	,000
		İŞLETME ORTAĞI	,37398*	,000
		DİĞER	1,11111*	,006

Tablo 27’de anlamlı farklılığın dağılımları verilmiştir. Yapılan Post-Hoc Tamhane’s-2 analizine göre faktör 2, faktör 4 ve faktör 8’de üst düzey yöneticiler diğer pozisyonlarda çalışanlardan pozitif yönde ayrılmaktadır. Faktör 7’de ise üst düzey yöneticiler diğer gruplardan negatif farklılık göstermektedirler. Faktör 3’te işletme ortağı işletme sahibi ve üst düzey yönetici ile pozitif farklılaşırken faktör 5’te işletme ortağı üst düzey yönetici ile negatif işletme sahibi ile pozitif ayrışım göstermektedir.

Yapılan analiz çalışmasına göre üst düzey yöneticilerin işletmelerin borçlanma durumları, ödemeler dengesinin sağlanması ve tasarruf planları gibi konularda daha bilgili olmakla beraber finansal kurumlar ile olan ilişkiler ve finansal hedefler konusunda işletme sahibi ve ortaklarına göre geri planda kaldıkları anlaşılmaktadır. Bu durumda yönetici kesimin daha çok eğitilmiş olduğunu, KOBİ’lerin ise ticari yönden kendilerini geliştirdiklerini göstermektedir. Tablodan ulaşılabilecek bir diğer çıkarım ise ortaklı işletmelerin finansal bilgi açısından tek kişi tarafından yönetilen işletmelere nazaran daha iyi konumda olduğudur.

Finansal bilgi düzeyleri ile katılımcıların borçlanma tercihleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığının analiz edildiği 5 numaralı hipotezde tek yönlü varyans analizinden faydalanılmıştır. Alt boyutları ile analize tabi tutulan ölçeğe ait veriler tablo 28’de yer aldığı gibidir.

Tablo 28: Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Katılımcıların Borçlanma Tercihlerine Göre Değişkenliği

		N	Ortalama	St. Sapma	F	p
Faktör 1: Finansal Tutumlar	%100 ÖZKAYNAK	205	3,5960	,60613	89,157	,000
	%50 ÖZKAYNAK+%50 BORÇLANMA	52	3,7133	,64191		
	%100 BORÇLANMA	40	3,9909	,30102		
	DİĞER	104	4,5839	,19653		

	Toplam	401	3,9068	,65800		
Faktör 2: Finansal Davranışlar	%100 ÖZKAYNAK	205	3,6764	,32659	106,930	,000
	%50 ÖZKAYNAK+%50 BORÇLANMA	52	3,4744	,63947		
	%100 BORÇLANMA	40	2,5000	,60388		
	DİĞER	104	3,5641	,10466		
	Toplam	401	3,5037	,51186		
Faktör 3: Finansal Bilgi	%100 ÖZKAYNAK	205	3,1671	,41769	69,760	,000
	%50 ÖZKAYNAK+%50 BORÇLANMA	52	3,4038	,49048		
	%100 BORÇLANMA	40	3,3250	,19774		
	DİĞER	104	3,7981	,17094		
	Toplam	401	3,3772	,44725		
Faktör 4: Tasarruf Planları Ve Bilanço	%100 ÖZKAYNAK	205	4,1512	,42061	25,446	,000
	%50 ÖZKAYNAK+%50 BORÇLANMA	52	4,0897	,52025		
	%100 BORÇLANMA	40	4,1083	,42290		
	DİĞER	104	3,7436	,22864		
	Toplam	401	4,0333	,43076		
Faktör 5: Borçlanma Tercihleri	%100 ÖZKAYNAK	205	2,0293	,76959	5,486	,001
	%50 ÖZKAYNAK+%50 BORÇLANMA	52	2,3846	,59914		
	%100 BORÇLANMA	40	2,0000	,32026		
	DİĞER	104	2,1923	,34351		
	Toplam	401	2,1147	,63585		
Faktör 6: Bütçe Bilgisi	%100 ÖZKAYNAK	205	4,1817	,33610	12,799	,000
	%50 ÖZKAYNAK+%50 BORÇLANMA	52	4,0385	,31069		
	%100 BORÇLANMA	40	4,3750	,20412		
	DİĞER	104	4,2500	,06967		
	Toplam	401	4,2001	,28724		
Faktör 7: Finansal Kurum Ve Hedef Bilgisi	%100 ÖZKAYNAK	205	3,6122	,53970	62,296	,000
	%50 ÖZKAYNAK+%50 BORÇLANMA	52	3,7115	,65189		
	%100 BORÇLANMA	40	3,3500	,50890		
	DİĞER	104	2,8269	,33968		
	Toplam	401	3,3953	,61563		
Faktör 8: Yatırım Değerlemesi ve Borçlanma	%100 ÖZKAYNAK	205	4,5366	,34362	52,547	,000
	%50 ÖZKAYNAK+%50 BORÇLANMA	52	4,0769	,56250		

	%100 BORÇLANMA	40	4,4667	,37591		
	DİĞER	104	4,8974	,39160		
	Toplam	401	4,5636	,46358		

Yapılan ANOVA analizine göre Tablo 28’de finansal okuryazarlık ölçeği alt grupları ile katılımcıların borçlanma tercihleri arasında tüm faktörler ile anlamlı farklılık oluşturduğu görülmektedir. Buna göre finansal bilgi düzeyine ait hipotezlerden 5 numaralı hipotezimizde H_0 hipotezi ret, **H_1 hipotezi kabul edilmiştir.**

Yapılan ANOVA analizi sonucunda faktörler de oluşan anlamlı farklılığın kaynağının belirlenebilmesi için varyans homojenliği incelenmiş ve varyansların homojen dağılmadığı gözlemlendiği için Post-Hoc Tamhane’s-2 çözümlemesi yapılmış ve aşağıdaki tablo 29’da bilgiler verilmiştir.

Tablo 29:Faktörler Katılımcıların Borçlanma Tercihleri Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi

	Borçlanma Tercihi	Borçlanma Tercihi (2)	Anlamlı	P
Faktör 1: Finansal Tutumlar	DİĞER	%100 ÖZKAYNAK	,98791*	,000
		%50ÖZKAYNAK+%50	,87063*	,000
		%100 BORÇLANMA	,59301*	,000
Faktör 2: Finansal Davranışlar	%100 BORÇLANMA	%100 ÖZKAYNAK	-1,17642*	,000
		%50ÖZKAYNAK+%50	-,97436*	,000
		DİĞER	-1,06410*	,000
Faktör 3: Finansal Bilgi	%100 ÖZKAYNAK	%50ÖZKAYNAK+%50	-,23677*	,012
		%100 BORÇLANMA	-,15793*	,002
		DİĞER	-,63100*	,000
Faktör 4: Tasarruf Planları Ve Bilanço	DİĞER	%100 ÖZKAYNAK	-,40763*	,000
		%50ÖZKAYNAK+%50	-,34615*	,000
		%100 BORÇLANMA	-,36474*	,000
Faktör 5: Borçlanma Tercihleri	%50 ÖZKAYNAK+%50 BORÇLANMA	%100 ÖZKAYNAK	,35535*	,003
		%100 BORÇLANMA	,38462*	,001
		DİĞER	,19231	,195
Faktör 6: Bütçe Bilgisi	%100 BORÇLANMA	%100 ÖZKAYNAK	,19329*	,000
		%50	,33654*	,000
		DİĞER	,12500*	,003
Faktör 7: Finansal Kurum Ve Hedef	%100 BORÇLANMA	%100 ÖZKAYNAK	-,26220*	,027
		%50	-,36154*	,022

Bilgisi		DİĞER	,52308*	,000
Faktör 8: Yatırım Değerlemesi ve Borçlanma	%50 ÖZKAYNAK+%50 BORÇLANMA	%100 ÖZKAYNAK	-,45966*	,000
		%100 BORÇLANMA	-,38974*	,001
		DİĞER	-,82051*	,000

Tablo 29’da anlamlı farklılığın dağılımları verilmiştir. Yapılan Post-Hoc Tamhane’s-2 analizine göre faktör 1’de diğer seçeneği borçlanma türlerinden pozitif ayırırken faktör 4’te negatif ayırışmaktadır. %100 borçlanarak faaliyet göstermeyi tercih eden KOBİ’ler faktör 2 ve 7’de negatif ayırırken faktör 6’da pozitif ayırışmaktadır. %100 Öz kaynak tercihinde olan katılımcılar ise faktör 3 te negatif ayırışmaktadır. Faktör 5’te %50 Öz kaynak + %50 borçlanma tercihinde olanlar pozitif ayırırken diğer seçeneği ile aralarında anlamlı bir fark göstermemekle birlikte faktör 8’de negatif bir ayırışma söz konusudur.

Bu verilere dayanarak kendilerine özgü borçlanma oranlarını tercih edenler (yapılan görüşmelerde yüksek oranla tercih edilen %70 Öz kaynak+%30 borçlanma) finansal tutumlar açısından diğer yatırım seçeneklerine nazaran daha bilgili düzeyde olmalarına rağmen tasarruf planları ve bilanço bilgisi bakımından zayıf kalmaktadırlar. %100 borçlanma tercihinde olan katılımcılar hem analiz sonuçlarına göre hem de görüşmelerden alınan izlenim doğrultusunda gerçekçilikten uzak finansal kurumların işleyişlerine hâkim olmayan yatırım değerlemeleri ve borçlanmaların maliyetlerini analiz edemeyen bir yapıdadırlar. %50+%50 yatırım tercihinde bulunanlar ise borçlanma tercihleri açısından daha doğru kararlar alırken yatırım değerlemesi konusunda diğer seçeneklere göre zayıf kalmaktadırlar.

Katılımcıların finansal bilgi düzeylerine ilişkin görüşlerinin, çalışanlar için teşvik kullanım durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesine yönelik 6 numaralı hipotez için bağımsız örneklem t testinden faydalanılmıştır. Bu kapsamda finansal okuryazarlık ölçeği alt boyutlarıyla analize tabi tutulmuştur. Analiz sonucunda oluşan veriler tablo 30’da yer aldığı gibidir.

Tablo 30: Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Teşvik Kullanım Durumuna Göre Değişkenliği

	N	Ortalama	St. Sapma	t	p
--	---	----------	-----------	---	---

Faktör 1: Finansal Tutumlar	EVET	164	4,38	,37464	15,341	,000
	HAYIR	237	3,57	,60386	16,639	
Faktör 2: Finansal Davranışlar	EVET	164	3,25	,59207	-8,968	,000
	HAYIR	237	3,67	,35702	-8,234	
Faktör 3: Finansal Bilgi	EVET	164	3,68	,28792	13,835	,070
	HAYIR	237	3,16	,41458	14,746	
Faktör 4: Tasarruf Planları Ve Bilanço	EVET	164	3,86	,34403	-6,926	,000
	HAYIR	237	4,15	,44610	-7,255	
Faktör 5: Borçlanma Tercihleri	EVET	164	2,12	,32823	,189	,000
	HAYIR	237	2,10	,78153	,215	
Faktör 6: Bütçe Bilgisi	EVET	164	4,28	,13061	5,173	,000
	HAYIR	237	4,14	,34535	5,936	
Faktör 7: Finansal Kurum ve Hedef Bilgisi	EVET	164	3,04	,51725	-10,60	,083
	HAYIR	237	3,63	,56253	-10,76	
Faktör 8: Yatırım Değerlemesi ve Borçlanma	EVET	164	4,76	,39246	7,720	,014
	HAYIR	237	4,42	,45884	7,941	

Tablo 30'daki verilere göre teşvik kullanım durumuna göre ortalama değerleri en yüksek olan faktörler, faktör 8, faktör 6 ve faktör 1'dir. Teşvik kullanım durumuna göre anlamlı farklılık göstermeyen faktörler ise faktör 3, faktör 7 ve faktör 8'dir ($p>0,05$). Genel olarak faktörlerde teşviklerden yararlanan katılımcıların finansal okuryazarlık düzeyi daha yüksektir. Buna göre finansal okuryazarlık düzeyi ile teşvik kullanımı arasında faktör 1, 2, 4, 5, 6'da anlamlı bir farklılık gözlemlenmektedir. Finansal bilgi düzeyine ait hipotezlerden 6 numaralı hipotezde H_0 hipotezi ret, **H₁ hipotezi kabul edilmiştir.**

Tablodaki analiz sonuçlarına göre teşviklerden faydalanan KOBİ'ler yatırım değerlemeleri ve borçlanma konularında yüksek oranda bilgi sahibi olmakla birlikte, bütçelerini, teşvik kullanmayan katılımcılara göre daha iyi yapabilmektedirler. Görüşmelerden alınan izlenimlerde teşviklerden haberdar olan ve katılım sağlayan KOBİ'lerin ihracata yatkınlığı ve güncel finans konularına olan ilgileri dikkat çekmiştir.

Katılımcıların finansal bilgi düzeylerine ilişkin görüşlerinin, finansal okuryazarlık eğitimi alıp/almama durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesine yönelik 7 numaralı hipotez için bağımsız örneklem t

testinden faydalanılmıştır. Bu kapsamda finansal okuryazarlık ölçeği alt boyutlarıyla analize tabi tutulmuştur. Analiz sonucunda oluşan veriler tablo 31’de yer aldığı gibidir.

Tablo 31: Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Finansal Okuryazarlık Eğitimine Göre Değişkenliği

		N	Ortalama	St. Sapma	t	p
Faktör 1: Finansal Tutumlar	EVET	55	4,3140	,35633	5,093	,000
	HAYIR	346	3,8421	,67192	7,851	
Faktör 2: Finansal Davranışlar	EVET	55	3,7636	,32819	4,135	,158
	HAYIR	346	3,4624	,52386	5,742	
Faktör 3: Finansal Bilgi	EVET	55	3,9136	,36710	10,894	,224
	HAYIR	346	3,2919	,39706	11,533	
Faktör 4: Tasarruf Planları Ve Bilanço	EVET	55	4,0121	,35115	-,391	,000
	HAYIR	346	4,0366	,44244	-,462	
Faktör 5: Borçlanma Tercihleri	EVET	55	2,2909	,65751	2,223	,332
	HAYIR	346	2,0867	,62878	2,152	
Faktör 6: Bütçe Bilgisi	EVET	55	4,1955	,21885	-,130	,001
	HAYIR	346	4,2009	,29692	-,161	
Faktör 7: Finansal Kurum Ve Hedef Bilgisi	EVET	55	3,3182	,75990	-1,000	,005
	HAYIR	346	3,4075	,58987	-,833	
Faktör 8: Yatırım Değerlemesi ve Borçlanma	EVET	55	4,6121	,44797	,835	,071
	HAYIR	346	4,5559	,46618	,860	

Tablo 31’deki verilere dayanarak finansal okuryazarlık eğitimi alma durumuna göre ortalama değerleri en yüksek olan faktörler, Faktör 8, Faktör 1 ve Faktör 6’dır. Finansal okuryazarlık eğitimi alma durumuna göre anlamlı farklılık göstermeyen faktörler ise Faktör 2, faktör 3, faktör 5 ve faktör 8 ($p>0,05$)’dir. Buna göre finansal okuryazarlık düzeyi ile teşvik kullanımı arasında faktör 1, 4, 6 ve 7 de anlamlı bir farklılık gözlemlenmektedir. Finansal bilgi düzeyine ait hipotezlerden 7 numaralı hipotezde faktör 1, 4, 6 ve 7’de H_0 hipotezi ret, **H_1 hipotezi kabul edilmiştir**. Faktör 2, 3, 5 ve 8’de **H_0 hipotezi kabul**, H_1 hipotezi reddedilmiştir.

Tablodaki analiz sonuçlarına göre ankete katılan KOBİ’lerin düşük bir kısmı finansal okuryazarlık eğitimi almakla birlikte eğitim alanlar alamayanlara göre belirgin bir farklılık gösterememektedir. Bu farklılığın nedenleri alınan eğitimlerin kalitesi, içerikleri, süreleri boyutları ile değerlendirilebilir.

3.5.4.2. Finansal Kavramların Bilinilirlik Düzeylerine Yönelik Hipotez Testleri

Finansal kavramların bilinilirlik düzeyleri ile eğitim durumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının analiz edildiği 1 numaralı hipotezde tek yönlü varyans analizinden faydalanılmıştır. Alt boyutları ile analize tabi tutulan ölçeğe ait veriler tablo 32’de yer aldığı gibidir.

Tablo 32: Finansal Kavramların Bilinilirlik Düzeyinin Eğitim Durumlarına Göre Değişkenliği

		N	Ortalama	St. Sapma	F	p
			a			
FİNANSAL KAVRAMLAR	İLKOKUL	12	2,35	,03787	20,895	,000
	ORTAOKUL	160	3,13	,70040		
	LİSE	168	2,78	,62749		
	ÖNLİSANS	14	2,85	,77554		
	LİSANS	47	3,59	,20270		
	Toplam	401	3,01	,68167		

Yapılan ANOVA analizine göre Tablo 32’de finansal kavramlar ölçeği ile eğitim düzeyinin anlamlı farklılık oluşturduğu görülmektedir. Buna göre finansal kavramların bilinilirliğine ait hipotezlerden 1 numaralı hipotezde H_0 hipotezi ret, **H_1 hipotezi kabul edilmiştir.**

Yapılan ANOVA analizi sonucunda oluşan anlamlı farklılığın kaynağının belirlenebilmesi için varyans homojenliği incelenmiş ve varyansların homojen dağılmadığı gözlemlendiği için Post-Hoc Tamhane’s-2 çözümlemesi yapılmış ve Tablo 33’te bilgiler verilmiştir.

Tablo 33: Finansal Kavramlar İle Katılımcıların Eğitim Durumları Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi

	Eğitim Düzeyi (1)	Eğitim Düzeyi (2)	Anlamlı	P
	İLKOKUL	ORTAOKUL	-,77756*	,000
		LİSE	-,42857*	,000
		ÖNLİSANS	-,49267	,290
		LİSANS	-1,23595*	,000
		İLKOKUL	,77756*	,000

FİNANSAL KAVRAMLAR	ORTAOKUL	LİSE	,34899*	,000
		ÖNLİSANS	,28489	,898
		LİSANS	-,45839*	,000
	LİSE	İLKOKUL	,42857*	,000
		ORTAOKUL	-,34899*	,000
		ÖNLİSANS	-,06410	1,000
		LİSANS	-,80738*	,000
	ÖNLİSANS	İLKOKUL	,49267	,290
		ORTAOKUL	-,28489	,898
		LİSE	,06410	1,000
		LİSANS	-,74328*	,033
	LİSANS	İLKOKUL	1,23595*	,000
		ORTAOKUL	,45839*	,000
		LİSE	,80738*	,000
		ÖNLİSANS	,74328*	,033

Tablo 33’de görüldüğü üzere lisans mezunlarının diğer eğitim gruplarından mezunlara oranla finansal kavramlara hâkimiyeti pozitif yönde farklılaşmaktadır. Benzer bir durumda ilkokul mezunlarının finansal kavramlara hâkimiyetinin diğer gruplara oranla negatif yönde ayrıştığı gözlemlenebilmektedir. Tablo 33’te ortaokul mezunlarının finansal kavramlara lise ve ön lisans mezunlarına oranla daha fazla hâkim oldukları tespit edilebilmektedir.

Analiz sonuçlarına göre görülmektedir ki eğitim seviyesi yükseldikçe finansal kavramların bilinilirlik seviyesi yükselmektedir. Ancak ne kadar yükselse de genel ortalama 3,01 ile düşük bir oran olarak kabul edilmektedir. Tabloda dikkat çeken bir detay orta öğretim mezunlarının lise ve ön lisans mezunlarına oranla finansal kavramlara hâkimiyetidir. Bu detayın sebepleri araştırıldığında orta öğretim grubunun ticari faaliyetlere lise ve ön lisans gruplarından önce başlaması olarak değerlendirilmektedir.

Finansal kavramların bilinilirlik düzeyleri ile işletmelerin faaliyet yılları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının analiz edildiği 2 numaralı hipotezde tek yönlü varyans analizinden faydalanılmıştır. Alt boyutları ile analize tabi tutulan ölçeğe ait veriler tablo 34’de yer aldığı gibidir.

Tablo 34: Finansal Kavramların Bilinilirlik Düzeyinin İşletmelerin Faaliyet Yıllarına Göre Değişkenliği

		N	Ortalama	St. Sapma	F	p
FİNANSAL KAVRAMLAR	1-5	36	2,94	,85245	38,191	,000
	6-10	192	2,79	,52127		
	11-15	117	3,20	,61372		
	16-20	40	3,84	,00000		
	20 ÜZERİ	16	2,20	,93470		
	Toplam	401	3,01	,68167		

Yapılan ANOVA analizine göre Tablo 34’de finansal kavramlar ölçeği ile işletmelerin faaliyet yıllarının anlamlı farklılık oluşturduğu görülmektedir. Buna göre finansal kavramların bilinilirliğine ait hipotezlerden, 2 numaralı hipotezimizde H_0 hipotezi ret, **H_1 hipotezi kabul edilmiştir.**

Yapılan ANOVA analizi sonucunda oluşan anlamlı farklılığın kaynağının belirlenebilmesi için varyans homojenliği incelenmiş ve varyansların homojen dağılmadığı gözlemlendiği için Post-Hoc Tamhane’s-2 çözümlemesi yapılmış ve Tablo 35’de bilgiler verilmiştir.

Tablo 35: Finansal Kavramlar İle İşletmelerin Faaliyet Yılları Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi

	Yıl Aralıkları (1)	Yıl Aralıkları (2)	Anlamlı	P
FİNANSAL KAVRAMLAR	1-5	6-10	,14209	,984
		11-15	-,26660	,602
		16-20	-,90598*	,000
		20 ÜZERİ	,73825	,113
	6-10	1-5	-,14209	,984
		11-15	-,40869*	,000
		16-20	-1,04808*	,000
		20 ÜZERİ	,59615	,207
	11-15	1-5	,26660	,602
		6-10	,40869*	,000
		16-20	-,63938*	,000
		20 ÜZERİ	1,00485*	,006
	16-20	1-5	,90598*	,000
		6-10	1,04808*	,000
		11-15	,63938*	,000

		20 ÜZERİ	1,64423*	,000
	20 ÜZERİ	1-5	-,73825	,113
		6-10	-,59615	,207
		11-15	-1,00485*	,006
		16-20	-1,64423*	,000

16-20 yıl arası faaliyet gösteren işletmelerin finansal kavramların bilinilirliği açısından diğer yıl gruplarına karşı pozitif ayrıştığı tablo 35’de gözlemlenebilmektedir. 11-15 yıl arası faaliyet gösteren işletmelerde 1-5 yıl arası faaliyet gösteren işletmelerden pozitif yönde farklılaşmaktadır. Bu durum daha uzun süre faaliyette bulunan işletmelerin finansal kavramların bilinilirliğine yönelik daha yetkin olduklarını doğrulamaktadır. Ancak 20 ve üzeri işletmeler 11-15 ve 16-20 arası faaliyet gösteren işletmelerden negatif farklılık göstermektedir.

Tablodan yola çıkarak işletmelerin faaliyet yılları ne kadar uzun ise finansal kavramlar ile olan ilişkilerinin, o kadar iyi olduğu çıkarımında bulunulabilmektedir. 20 yıl ve üzeri işletmelerin 11-15 ve 16-20 yıl arası işletmelere nazaran negatif ayrışması yöneticilerinin nispeten ileri yaşlarda olması ve finansal gelişmelere uzak kalmaları ile birlikte ankete katılım oranlarının düşüklüğü ile açıklanabilmektedir. 1-5 yıl arası faaliyet gösteren KOBİ’lerin finansal kavramlara uzak kalması, finansal okur yazar kişilerin ve bu bölümde eğitim almış mezunların KOBİ olmaktansa çalışan olmayı tercih etmeleri ile açıklanmaktadır.

Finansal kavramların bilinilirlik düzeyleri ile katılımcıların yaşı arasında anlamlı bir fark olup olmadığının analiz edildiği 3 numaralı hipotezde tek yönlü varyans analizinden faydalanılmıştır. Alt boyutları ile analize tabi tutulan ölçeğe ait veriler tablo 36’da yer aldığı gibidir.

Tablo 36: Finansal Kavramların Bilinilirlik Düzeyinin Katılımcıların Yaşına Göre Değişkenliği

	Yaş	N	Ortalama	St. Sapma	F	p
FİNANSAL KAVRAMLAR	20-30	44	3,56	,62212	23,597	,000
	31-40	229	2,87	,72330		
	41-50	60	3,36	,55828		
	51-60	68	2,80	,22628		
	Toplam	401	3,01	,68167		

Yapılan ANOVA analizine göre Tablo 36'da finansal kavramlar ölçeği ile katılımcıların yaşlarının anlamlı farklılık oluşturduğu görülmektedir. En yüksek ortalamaya sahip yaş gurubu 20-30 iken en düşük ortalama 51-60 yaş grubundadır. Buna göre finansal kavramların bilinilirliğine ait hipotezlerden, 4 numaralı hipotezde H_0 hipotezi ret, **H_1 hipotezi kabul edilmiştir.**

Yapılan ANOVA analizi sonucunda oluşan anlamlı farklılığın kaynağının belirlenebilmesi için varyans homojenliği incelenmiş ve varyansların homojen dağılmadığı gözlemlendiği için Post-Hoc Tamhane's-2 çözümlemesi yapılmış ve Tablo 37'de bilgiler yer almaktadır.

Tablo 37: Finansal Kavramlar İle Katılımcıların Yaşları Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi

	Yaş Aralıkları (1)	Yaş Aralıkları (2)	Anlamlı	P
FİNANSAL KAVRAMLAR	20-30	31-40	,68907*	,000
		41-50	,19883	,456
		51-60	,75977*	,000
	31-40	20-30	-,68907*	,000
		41-50	-,49024*	,000
		51-60	,07070	,739
	41-50	20-30	-,19883	,456
		31-40	,49024*	,000
		51-60	,56094*	,000
	51-60	20-30	-,75977*	,000
		31-40	-,07070	,739
		41-50	-,56094*	,000

20-30 yaş grubu 31-40 ve 51-60 yaş guruplarından pozitif ayrıışmaktadır. 41-50 yaş gurubu da 51-60 yaş gurubundan pozitif ayrıışmaktadır bu durumun 20-30 arası yaş gurubunun daha üst yaş gurubuna nazaran finansal kavramlar bilinirlik düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir.

Tablodan elde edilen verilere göre en genç grup olan 20-30 yaş grubunda finansal kavramların bilinirlik seviyesi diğer gruplara nazaran daha yüksektir. Yine bu analizde de 31-40 yaş grubu 41-50 yaş grubuna göre bilgi seviyesi daha düşüktür. Bu durumun sebepleri arasında 31-40 yaş grubunun orta yaş olarak bilinmesi genelinde finansal

konulara olan hayalperest yaklaşımları, borçlanmadan korkmamakla beraber finansal kurumlara ve finansal konulara karşı ilgisizlikleri sayılabilir.

Finansal kavramların bilinilirlik düzeyleri ile katılımcıların işletmedeki pozisyonları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının analiz edildiği 4 numaralı hipotezde tek yönlü varyans analizinden faydalanılmıştır. Alt boyutları ile analize tabi tutulan ölçeğe ait veriler tablo 38’de yer aldığı gibidir.

Tablo 38: Finansal Kavramların Bilinilirlik Düzeyinin Katılımcıların İşletmedeki Pozisyonlarına Göre Değişkenliği

		N	Ortalama	St. Sapma	F	p
FİNANSAL KAVRAMLAR	İŞLETME SAHİBİ	303	2,94	,61323	22,887	,000
	İŞLETME ORTAĞI	82	3,35	,64772		
	ÜST DÜZEY YÖNETİCİ	4	1,00	,00000		
	DİĞER	12	3,08	,99614		
	Toplam	401	3,01	,68167		

Yapılan ANOVA analizine göre Tablo 38’de finansal kavramlar ölçeği ile katılımcıların işletmedeki pozisyonlarının anlamlı farklılık oluşturduğu görülmektedir. En yüksek ortalamaya sahip pozisyon grubu işletme ortağı iken en düşük ortalama üst düzey yönetici grubundadır. Buna göre finansal kavramların bilinilirliğine ait hipotezlerden, 4 numaralı hipotezde H_0 hipotezi ret, **H_1 hipotezi kabul edilmiştir.**

Yapılan ANOVA analizi sonucunda oluşan anlamlı farklılığın kaynağının belirlenebilmesi için varyans homojenliği incelenmiş ve varyansların homojen dağılmadığı gözlemlendiği için Post-Hoc Tamhane’s-2 çözümlemesi yapılmış ve Tablo 39’da bilgiler yer almaktadır.

Tablo 39: Finansal Kavramlar İle Katılımcıların İşletmedeki Pozisyonları Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi

	Pozisyon (1)	Pozisyon (2)	Anlamlı	P
FİNANSAL	İŞLETME SAHİBİ	İŞLETME	-,41337*	,000
		ÜST DÜZEY	1,94123*	,000
		DİĞER	-,14851	,997
	İŞLETME ORTAĞI	İŞLETME SAHİBİ	,41337*	,000
		ÜST DÜZEY	2,35460*	,000
		DİĞER	,26485	,948

KAVRAMLAR	ÜST DÜZEY YÖNETİCİ	İŞLETME SAHİBİ	-1,94123*	,000
		İŞLETME	-2,35460*	,000
		DİĞER	-2,08974*	,000
	DİĞER	İŞLETME SAHİBİ	,14851	,997
		İŞLETME ORTAĞI	-,26485	,948
		ÜST DÜZEY	2,08974*	,000

Tablo 39'a göre analiz sonuçlarından işletmelerde ortak pozisyonundaki katılımcılar finansal kavramlar konusunda işletme sahiplerinden ve üst düzey yöneticilerden pozitif olarak farklılaşmaktadır. Bu duruma ek olarak işletme sahipleri de üst düzey yöneticilerden pozitif yönde farklılaşmaktadır.

Analiz sonuçları üst düzey yöneticilerin finansal kavramlar konusunda ciddi derecede zayıf olduklarını göstermekle beraber ankete katılan 4 üst düzey yönetici sayısının bu durumu güvenli kılmadığı söylenebilir. Bu analizden net bir şekilde ortaklı işletmelerde ortakların finansal kavramlara bireysel yönetilen işletmelere nazaran daha hakim oldukları çıkarımı oluşmaktadır.

Finansal kavramların bilinilirlik düzeyleri ile katılımcıların borçlanma tercihleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığının analiz edildiği 5 numaralı hipotezde tek yönlü varyans analizinden faydalanılmıştır. Alt boyutları ile analize tabi tutulan ölçeğe ait veriler tablo 40'ta yer aldığı gibidir.

Tablo 40:Finansal Kavramların Bilinilirlik Düzeyinin Katılımcıların Borçlanma Tercihlerine Göre Değişkenliği

		N	Ortalama	St. Sapma	F	p
FİNANSAL KAVRAMLAR	%100 ÖZKAYNAK	205	2,64	,52045	122,29	,000
	%50 ÖZKAYNAK+%50 BORÇLANMA	52	2,82	,80368		
	%100 BORÇLANMA	40	3,15	,30395		
	DİĞER	104	3,76	,21584		
	Toplam	401	3,01	,68167		

Yapılan ANOVA analizine göre Tablo 40'ta finansal kavramlar ölçeği ile katılımcıların borçlanma tercihlerinin anlamlı farklılık oluşturduğu görülmektedir. Buna göre finansal kavramların bilinilirliğine ait hipotezlerden, 5 numaralı hipotezde H_0 hipotezi ret, H_1 hipotezi kabul edilmiştir.

Yapılan ANOVA analizi sonucunda oluşan anlamlı farklılığın kaynağının belirlenebilmesi için varyans homojenliği incelenmiş ve varyansların homojen dağılmadığı gözlemlendiği için Post-Hoc Tamhane's-2 çözümlemesi yapılmış ve tablo 41'de bilgiler yer almaktadır.

Tablo 41:Finansal Kavramlar İle Katılımcıların Borçlanma Tercihleri Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi

	Borçlanma T1	Borçlanma T1 (2)	Anlamlı	P
FİNANSAL KAVRAMLAR	DİĞER	%100 ÖZKAYNAK	1,12028*	,000
		%50	,94527*	,000
		%100	,61775*	,000

Tablo 41'e göre analiz sonuçlarından borçlanma tercihlerinde diğer seçeneğini seçerek kendince veya işletmenin finansal durumuna göre borçlanmayı veya borçlanmamayı öngören KOBİ'ler diğer seçeneklere katılan KOBİ'lerden pozitif ayrılmaktadır.

Bu durum Finansal durumunu değerlendirerek borçlanmayı tercih edenlerin nispeten finansal kavramlara daha hâkim olduklarını göstermektedir.

Katılımcıların finansal kavramların bilinilirlik düzeylerine ilişkin görüşlerinin, teşvik kullanımlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için bağımsız örneklem t testinden faydalanan hipotez finansal kavramlara ait hipotezlerin 6.'sıdır. Bu kapsamda finansal kavramlar ölçeği analize tabi tutulmuştur. Analiz sonucunda oluşan veriler tablo 42'de yer aldığı gibidir.

Tablo 42:Finansal Kavramların Bilinilirlik Düzeyinin Borçlanma Tercihlerine Göre Değişkenliği

		N	Ortalama	St. Sapma	t	p
FİNANSAL KAVRAMLAR	EVET	164	3,59	,34661	20,074	,004
	HAYIR	237	2,60	,55576	21,756	

Tablo 42'deki verilere göre $p > 0,05$ olduğu için finansal kavramların bilinilirlik düzeyi ile teşvik kullanımı arasında anlamlı bir farklılık vardır. Teşviklerden faydalanan KOBİ'ler faydalanmayanlara nazaran finansal kavramlara daha aşinadır. Tabloda verilen ortalamalar kısmında 3,59 ortalama ile 2.60 ortalama arasında ciddi bir farklılık

vardır. Bu durumun sebepleri arasında KOBİ'lerin teşvik kullanabilmek ve faydalanabilmek için almış oldukları eğitimler ve bu süreçte karşılaştıkları finansal terimleri tanımları olduğu varsayılmaktadır. Finansal kavramların bilinirlik düzeyine ait hipotezlerden 6 numaralı hipotezde H_0 hipotezi ret, **H_1 hipotezi kabul edilmiştir.**

Katılımcıların finansal kavramların bilinirlik düzeylerine ilişkin görüşlerinin, finansal okuryazarlık eğitimi almalarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için bağımsız örneklem t testinden faydalanılan hipotez finansal kavramlara ait hipotezlerin 7.'sidir. Bu kapsamda finansal kavramlar ölçeği analize tabi tutulmuştur. Analiz sonucunda oluşan veriler tablo 43'te yer aldığı gibidir.

Tablo 43: Finansal Kavramların Bilinirlik Düzeyinin Finansal Okuryazarlık Eğitimi Almalarına Göre Değişkenliği

		N	Ortalama	St. Sapma	t	p
FİNANSAL KAVRAMLAR	EVET	55	3,46	,50597	5,521	,000
	HAYIR	346	2,93	,67857	6,814	

Tablo 43'teki verilere göre $p > 0,05$ olduğu için finansal kavramların bilinirlik düzeyi ile finansal okuryazarlık eğitimi arasında anlamlı bir farklılık vardır. Finansal okuryazarlık eğitimi alan KOBİ'ler herhangi bir eğitim almayanlara nazaran finansal kavramlara daha hâkimdir. Tablodaki veriler ışığında 3,46 ortalama ile bu farklılığı ortaya koymaktadır. Finansal kavramların bilinirlik düzeyine ait hipotezlerden 7 numaralı hipotezde H_0 hipotezi ret, **H_1 hipotezi kabul edilmiştir.**

3.5.4.3. Finansal Araçların Bilinirlik Düzeylerine Yönelik Hipotez Testleri

Finansal araçların bilinirlik düzeyleri ile eğitim durumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının analiz edildiği 1 numaralı hipotezde tek yönlü varyans analizinden faydalanılmıştır. Alt boyutları ile analize tabi tutulan ölçeğe ait veriler tablo 44'te yer aldığı gibidir.

Tablo 44: Finansal Araçların Bilinirlik Düzeyinin Eğitim Durumlarına Göre Değişkenliği

		N	Ortalama	St. Sapma	F	p
	İLKOKUL	12	2,20	,05685	47,418	,000

FİNANSAL ARAÇLAR	ORTAOKUL	160	3,25	,59086		
	LİSE	168	2,56	,59397		
	ÖNLİSANS	14	3,10	,39976		
	LİSANS	47	3,43	,36906		
	Toplam	401	2,94	,67384		

Yapılan ANOVA analizine göre tablo 44’de finansal araçlar ölçeği ile eğitim düzeyinin anlamlı farklılık oluşturduğu görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre finansal araçların en yüksek bilinirlik düzeyi lisans mezunlarına ait iken en düşük bilinirlik oranı 2.20 ile ilkokul mezunlarına aittir. Buna göre finansal araçların bilinirliğine ait hipotezlerden 1 numaralı hipotezimizde H_0 hipotezi ret, **H_1 hipotezi kabul edilmiştir.**

Yapılan ANOVA analizi sonucunda oluşan anlamlı farklılığın kaynağının belirlenebilmesi için varyans homojenliği incelenmiş ve varyansların homojen dağılmadığı gözlemlendiği için Post-Hoc Tamhane’s-2 çözümlemesi yapılmış ve tablo 45’te bilgiler verilmiştir.

Tablo 45: Finansal Araçlar İle Katılımcıların Eğitim Durumları Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi

	Eğitim Düzeyi (1)	Eğitim Düzeyi (2)	Anlamlı	P
FİNANSAL ARAÇLAR	İLKOKUL	ORTAOKUL	-1,05833*	,000
		LİSE	-,36032*	,000
		ÖNLİSANS	-,90476*	,000
		LİSANS	-1,23404*	,000
	ORTAOKUL	İLKOKUL	1,05833*	,000
		LİSE	,69802*	,000
		ÖNLİSANS	,15357	,898
		LİSANS	-,17571	,141
	LİSE	İLKOKUL	,36032*	,000
		ORTAOKUL	-,69802*	,000
		ÖNLİSANS	-,54444*	,002
		LİSANS	-,87373*	,000
	ÖNLİSANS	İLKOKUL	,90476*	,000
		ORTAOKUL	-,15357	,898
		LİSE	,54444*	,002
		LİSANS	-,32928	,116
	LİSANS	İLKOKUL	1,23404*	,000
		ORTAOKUL	,17571	,141
		LİSE	,87373*	,000
		ÖNLİSANS	,32928	,116

Tablo 45'te görüldüğü üzere ilkökul mezunları diğer gruplardan negatif ayrıışmaktadır. Lisans mezunları lise ve ilkökul mezunlarından pozitif farklılaşmaktadır ve ön lisans mezunları da lisans mezunlarından pozitif ayrıışmaktadır. Bu durum eğitim seviyesi arttıkça finansal araçlar bilinilirlik düzeyinin arttığını göstermektedir.

Analiz sonuçlarına göre görülmektedir ki eğitim seviyesi yükseldikçe finansal araçların bilinilirlik seviyesi yükselmektedir. Ancak ne kadar yükselse de genel ortalama 2,94 ile düşük bir oran olarak kabul edilmektedir. Tabloda dikkat çeken bir detay orta öğretim mezunlarının lise ve ön lisans mezunlarına oranla finansal kavramlara hâkimiyetidir. Bu detayın sebepleri araştırıldığında orta öğretim grubunun ticari faaliyetlere lise ve ön lisans gruplarından önce başlaması olarak değerlendirilmektedir.

Finansal araçların bilinilirlik düzeyleri ile işletmelerin faaliyet yılları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının analiz edildiği 2 numaralı hipotez de tek yönlü varyans analizinden faydalanılmıştır. Alt boyutları ile analize tabi tutulan ölçeğe ait veriler tablo 46'da yer aldığı gibidir.

Tablo 46: Finansal Araçların Bilinilirlik Düzeyinin İşletmelerin Faaliyet Yıllarına Göre Değişkenliği

		N	Ortalama	St. Sapma	F	p
FİNANSAL ARAÇLAR	1-5	36	2,92	,97065	43,511	,000
	6-10	192	2,68	,52577		
	11-15	117	3,28	,55606		
	16-20	40	3,60	,00000		
	20 ÜZERİ	16	2,11	,54948		
	Toplam	401	2,94	,67384		

Yapılan ANOVA analizine göre tablo 46'da finansal araçlar ölçeği ile işletmelerin faaliyet yıllarının anlamlı farklılık oluşturduğu görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre finansal araçların en yüksek bilinilirlik düzeyi 16-20 yıl arası faaliyet gösteren işletmelere ait iken en düşük bilinilirlik oranı 2.11 ile 20 yıldan fazladır faaliyet gösteren işletmelere aittir. Buna göre finansal araçların bilinilirliğine ait hipotezlerden, 2 numaralı hipotezimizde H_0 hipotezi ret, **H_1 hipotezi kabul edilmiştir.**

Yapılan ANOVA analizi sonucunda oluşan anlamlı farklılığın kaynağının belirlenebilmesi için varyans homojenliği incelenmiş ve varyansların homojen

dağılmadığı gözlemlendiği için Post-Hoc Tamhane's-2 çözümlemesi yapılmış ve tablo 47'de bilgiler verilmiştir.

Tablo 47: Finansal Araçlar İle İşletmelerin Faaliyet Yılları Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi

	Yıl Aralıkları (1)	Yıl Aralıkları (2)	Anlamlı	P
FİNANSAL ARAÇLAR	1-5	6-10	,24537	,798
		11-15	-,36353	,321
		16-20	-,67407*	,002
		20 ÜZERİ	,80926*	,004
	6-10	1-5	-,24537	,798
		11-15	-,60890*	,000
		16-20	-,91944*	,000
		20 ÜZERİ	,56389*	,010
	11-15	1-5	,36353	,321
		6-10	,60890*	,000
		16-20	-,31054*	,000
		20 ÜZERİ	1,17279*	,000
	16-20	1-5	,67407*	,002
		6-10	,91944*	,000
		11-15	,31054*	,000
		20 ÜZERİ	1,48333*	,000
	20 ÜZERİ	1-5	-,80926*	,004
		6-10	-,56389*	,010
		11-15	-1,17279*	,000
		16-20	-1,48333*	,000

16-20 yıl arası faaliyet gösteren işletmelerin finansal kavramların bilinilirliği açısından diğer yıl gruplarına karşı pozitif ayrıştığı tablo 47'de gözlemlenebilmektedir. 11-15 yıl arası faaliyet gösteren işletmelerde 6-10 yıl arası faaliyet gösteren işletmelerden pozitif yönde farklılaşmaktadır. Bu durum daha uzun süre faaliyette bulunan işletmelerin finansal kavramların bilinilirliğine yönelik daha yetkin olduklarını doğrulamaktadır. Ancak 20 ve üzeri işletmeler 11-15 ve 16-20 arası faaliyet gösteren işletmelerden negatif farklılık göstermektedir.

Tablodan yola çıkarak işletmelerin faaliyet yılları ne kadar uzun ise finansal araçlar ile olan ilişkilerinin, o kadar iyi olduğu çıkarımında bulunulabilmektedir. 20 yıl ve üzeri işletmelerin 11-15 ve 16-20 yıl arası işletmelere nazaran negatif ayrışması

yöneticilerinin nispeten ileri yaşlarda olması ve finansal gelişmelere uzak kalmaları ile birlikte ankete katılım oranlarının düşüklüğü ile açıklanabilmektedir. 1-5 yıl arası faaliyet gösteren KOBİ'lerin finansal araçlara uzak kalması, finansal okur yazar kişilerin ve bu bölümde eğitim almış mezunların KOBİ olmaktansa çalışan olmayı tercih etmeleri ile açıklanmaktadır.

Finansal araçların bilinilirlik düzeyleri ile Katılımcıların yaş aralıkları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının analiz edildiği 3 numaralı hipotez de tek yönlü varyans analizinden faydalanılmıştır. Alt boyutları ile analize tabi tutulan ölçeğe ait veriler tablo 48'de yer aldığı gibidir.

Tablo 48: Finansal Araçların Bilinilirlik Düzeyinin Katılımcıların Yaş Aralıklarına Göre Değişkenliği

		N	Ortalama	St. Sapma	F	p
FİNANSAL ARAÇLAR	20-30	44	3,26	,81536	17,806	,000
	31-40	229	2,75	,67472		
	41-50	60	3,12	,52471		
	51-60	68	3,25	,41353		
	Toplam	401	2,94	,67384		

Yapılan ANOVA analizine göre tablo 48'de finansal araçlar ölçeği ile katılımcıların yaş aralıklarının anlamlı farklılık oluşturduğu görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre finansal araçların en yüksek bilinilirlik düzeyi 20-30 yaş gurubundaki katılımcılara ait iken en düşük bilinilirlik oranı 2,75 ile 31-40 yaş gurubundaki katılımcılara aittir. Buna göre finansal araçların bilinilirliğine ait hipotezlerden, 3 numaralı hipotezimizde H_0 hipotezi ret, **H_1 hipotezi kabul edilmiştir.**

Yapılan ANOVA analizi sonucunda oluşan anlamlı farklılığın kaynağının belirlenebilmesi için varyans homojenliği incelenmiş ve varyansların homojen dağılmadığı gözlemlendiği için Post-Hoc Tamhane's-2 çözümlemesi yapılmış ve tablo 49'da bilgiler verilmiştir.

Tablo 49: Finansal Araçlar İle Katılımcıların Yaş Aralıkları Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi

	Yaş Aralıkları (1)	Yıl Aralıkları (2)	Anlamlı	P
	20-30	31-40	,51470*	,001
		41-50	,14222	,896

FİNANSAL ARAÇLAR	31-40	51-60	,01176	1,000
		20-30	-,51470*	,001
		41-50	-,37248*	,000
		51-60	-,50294*	,000
	41-50	20-30	-,14222	,896
		31-40	,37248*	,000
		51-60	-,13046	,550
	51-60	20-30	-,01176	1,000
		31-40	,50294*	,000
		41-50	,13046	,550

Tablo 49’da yer aldığı üzere analiz sonuçları göstermektedir ki 31-40 yaş grubu tüm yaş gruplarından negatif ayrıışmaktadır. Bu durum anlamlı farklılığı açıklamaktadır.

Tablodan elde edilen verilere göre en genç grup olan 20-30 yaş grubunda finansal araçların bilinilirlik seviyesi diğer gruplara nazaran daha yüksektir. Yine bu analizde de 31-40 yaş grubu 41-50 yaş grubuna göre bilgi seviyesi daha düşüktür. Bu durumun sebepleri arasında 31-40 yaş grubunun orta yaş olarak bilinmesi genelinde finansal konulara olan hayalperest yaklaşımları, borçlanmadan korkmamakla beraber finansal kurumlara ve finansal konulara karşı ilgisizlikleri sayılabilir.

Finansal araçların bilinilirlik düzeyleri ile Katılımcıların işletmedeki pozisyonları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının analiz edildiği 4 numaralı hipotez de tek yönlü varyans analizinden faydalanılmıştır. Alt boyutları ile analize tabi tutulan ölçeğe ait veriler tablo 50’de yer aldığı gibidir.

Tablo 50: Finansal Araçların Bilinilirlik Düzeyinin Katılımcıların İşletmedeki Pozisyonlarına Göre Değişkenliği

		N	Ortalama	St. Sapma	F	p
FİNANSAL ARAÇLAR	İŞLETME SAHİBİ	303	2,89	,64121	9,216	,000
	İŞLETME ORTAĞI	82	3,16	,61657		
	ÜST DÜZEY YÖNETİCİ	4	1,66	,00000		
	DİĞER	12	3,17	1,16145		
	Toplam	401	2,94	,67384		

Yapılan ANOVA analizine göre tablo 50’de finansal araçlar ölçeği ile katılımcıların işletmedeki pozisyonlarının anlamlı farklılık oluşturduğu görülmektedir. Analiz sonuçlarına göre finansal araçların en yüksek bilinirlik düzeyi 3,17 ile Diğer grubundaki katılımcılara ait iken en düşük bilinirlik oranı 1,66 ile Üst Düzey Yöneticilere aittir. Buna göre finansal araçların bilinirliğine ait hipotezlerden, 4 numaralı hipotezde H_0 hipotezi ret, **H_1 hipotezi kabul edilmiştir.**

Yapılan ANOVA analizi sonucunda oluşan anlamlı farklılığın kaynağının belirlenebilmesi için varyans homojenliği incelenmiş ve varyansların homojen dağılmadığı gözlemlendiği için Post-Hoc Tamhane’s-2 çözümlemesi yapılmış ve tablo 51’de bilgiler verilmiştir.

Tablo 51: Finansal Araçlar İle Katılımcıların İşletmedeki Pozisyonları Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi

	Pozisyon (1)	Pozisyon (2)	Anlamlı	P
FİNANSAL ARAÇLAR	İŞLETME SAHİBİ	İŞLETME	-,26706*	,005
		ÜST DÜZEY	1,23212*	,000
		DİĞER	-,27899	,964
	İŞLETME ORTAĞI	İŞLETME SAHİBİ	,26706*	,005
		ÜST DÜZEY	1,49919*	,000
		DİĞER	-,01192	1,000
	ÜST DÜZEY YÖNETİCİ	İŞLETME SAHİBİ	-1,23212*	,000
		İŞLETME	-1,49919*	,000
		DİĞER	-1,51111*	,005
	DİĞER	İŞLETME SAHİBİ	,27899	,964
		İŞLETME ORTAĞI	,01192	1,000
		ÜST DÜZEY	1,51111*	,005

Tablo 51’e göre analiz sonuçlarından işletmelerde ortak pozisyonundaki katılımcılar finansal araçlar konusunda işletme sahiplerinden ve üst düzey yöneticilerden pozitif olarak farklılaşmaktadır. Bu duruma ek olarak işletme sahipleri de üst düzey yöneticilerden pozitif yönde farklılaşmaktadır.

Analiz sonuçları üst düzey yöneticilerin finansal araçlar konusunda ciddi derecede zayıf olduklarını göstermekle beraber ankete katılan 4 üst düzey yönetici sayısının bu durumu güvenli kılmadığı söylenebilir. Bu analizden net bir şekilde ortaklı işletmelerde ortakların finansal araçlara bireysel yönetilen işletmelere nazaran daha hâkim oldukları çıkarımı oluşmaktadır.

Finansal araçların bilinilirlik düzeyleri ile katılımcıların borçlanma tercihleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığının analiz edildiği 5 numaralı hipotezde tek yönlü varyans analizinden faydalanılmıştır. Alt boyutları ile analize tabi tutulan ölçeğe ait veriler tablo 52’de yer aldığı gibidir.

Tablo 52: Finansal Araçların Bilinilirlik Düzeyinin Katılımcıların Borçlanma Tercihlerine Göre Değişkenliği

		N	Ortalama	St. Sapma	F	p
FİNANSAL ARAÇLAR	%100 ÖZKAYNAK	205	2,75	,66084	57,618	,000
	%50 ÖZKAYNAK+%50 BORÇLANMA	52	2,54	,74127		
	%100 BORÇLANMA	40	2,85	,37809		
	DİĞER	104	3,56	,19324		
	Toplam	401	2,94	,67384		

Yapılan ANOVA analizine göre tablo 52’de finansal araçlar ölçeği ile katılımcıların borçlanma tercihlerinin anlamlı farklılık oluşturduğu görülmektedir. Buna göre finansal araçların bilinilirliğine ait hipotezlerden, 5 numaralı hipotezde H_0 hipotezi ret, **H_1 hipotezi kabul edilmiştir.**

Yapılan ANOVA analizi sonucunda oluşan anlamlı farklılığın kaynağının belirlenebilmesi için varyans homojenliği incelenmiş ve varyansların homojen dağılmadığı gözlemlendiği için Post-Hoc Tamhane’s-2 çözümlemesi yapılmış ve tablo 53’de bilgiler yer almaktadır.

Tablo 53: Finansal Kavramlar İle Katılımcıların Borçlanma Tercihleri Arasındaki Anlamlı Farklılığın Analizi

	BorçlanmaT (1)	Borçlanma T (2)	Anlamlı	P
FİNANSAL ARAÇLAR	DİĞER	%100 ÖZKAYNAK	,80219*	,000
		%50	1,01282*	,000
		%100	,70821*	,000

Tablo 53’e göre analiz sonuçlarından borçlanma tercihlerinde diğer seçeneğini seçerek kendince veya işletmenin finansal durumuna göre borçlanmayı veya borçlanmamayı öngören KOBİ’ler diğer seçeneklere katılan KOBİ’lerden pozitif ayrılmaktadır.

Bu durum Finansal durumunu değerlendirerek borçlanmayı tercih edenlerin nispeten finansal araçlara daha hâkim olduklarını göstermektedir.

6 numaralı hipotezde katılımcıların finansal araçların bilinilirlik düzeylerine ilişkin görüşlerinin, teşvik kullanımlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için bağımsız örneklem t testinden faydalanılmıştır. Bu kapsamda finansal kavramlar ölçeği analize tabi tutulmuştur. Analiz sonucunda oluşan veriler tablo 54’te yer aldığı gibidir.

Tablo 54: Finansal Araçların Bilinilirlik Düzeyinin Teşvik Kullanımına Göre Değişkenliği

		N	Ortalama	St. Sapma	t	p
FİNANSAL ARAÇLAR	EVET	164	3,35	,40309	11,738	,00
	HAYIR	237	2,66	,67811	12,810	0

Tablo 54’deki verilere göre $p>0,05$ olduğu için finansal araçların bilinilirlik düzeyi ile teşvik kullanımı arasında anlamlı bir farklılık vardır. Teşviklerden faydalanan KOBİ’ler faydalanmayanlara nazaran finansal araçlara daha aşinadır. Tabloda verilen ortalamalar kısmında 3,41 ortalama ile 2,87 ortalama arasında önemli bir farklılık vardır. Bu durumun sebepleri arasında KOBİ’lerin teşvik kullanabilmek ve faydalanabilmek için almış oldukları eğitimler ve bu süreçte karşılaştıkları finansal terimleri tanınmaları olduğu varsayılmaktadır. Finansal araçların bilinilirlik düzeyine ait hipotezlerden 6 numaralı hipotezimizde H_0 hipotezi ret, **H_1 hipotezi kabul edilmiştir.**

7 numaralı hipotezde katılımcıların finansal araçların bilinilirlik düzeylerine ilişkin görüşlerinin, finansal okuryazarlık eğitimi almalarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesi için bağımsız örneklem t testinden faydalanılmıştır. Bu kapsamda finansal araçlar ölçeği analize tabi tutulmuştur. Analiz sonucunda oluşan veriler tablo 55’te yer aldığı gibidir.

Tablo 55: Finansal Araçların Bilinilirlik Düzeyinin Finansal Okuryazarlık Eğitimi Almalarına Göre Değişkenliği

		N	Ortalama	St. Sapma	t	p
FİNANSAL ARAÇLAR	EVET	55	3,41	,35733	5,725	,000
	HAYIR	346	2,87	,68301	8,898	

Tablo 55’deki verilere göre $p>0,05$ olduğu için finansal kavramların bilinirlik düzeyi ile finansal okuryazarlık eğitimi arasında anlamlı bir farklılık vardır. Finansal okuryazarlık eğitimi alan KOBİ’ler herhangi bir eğitim almayanlara nazaran finansal kavramlara daha hâkimdir. Tablodaki veriler ışığında 3,46 ortalama ile bu farklılığı ortaya koymaktadır. Finansal araçların bilinirlik düzeyine ait hipotezlerden 7 numaralı hipotezde H_0 hipotezi ret, **H_1 hipotezi kabul edilmiştir.**

3.6. HİPOTEZLERİN KABUL/RET DURUMU

Tablo 56’ da finansal bilgi düzeylerine dair hipotezlerin analizler sonucundaki kabul ve ret durumları yer almaktadır.

Tablo 56: Finansal Bilgi Düzeyine Dair Hipotezlerin Kabul / Ret Durumları

Hipotez No	Hipotez	Kabul /Ret durumu
1	H_0 :KOBİ’lerin finansal bilgi düzeylerinde eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık yoktur	RET
	H_1 :KOBİ’lerin finansal bilgi düzeylerinde eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık vardır.	KABUL
2	H_0 :KOBİ’lerin finansal bilgi düzeylerinde işletmenin faaliyet yılına göre anlamlı farklılık yoktur.	RET

	H ₁ :KOBİ'lerin finansal bilgi düzeylerinde işletmenin faaliyet yılına göre anlamlı farklılık vardır.	KABUL
3	H ₀ :KOBİ'lerin finansal bilgi düzeylerinde katılımcıların yaşına göre anlamlı farklılık yoktur	RET
	H ₁ :KOBİ'lerin finansal bilgi düzeylerinde katılımcıların yaşına göre anlamlı farklılık vardır	KABUL
4	H ₀ :KOBİ'lerin finansal bilgi düzeylerinde katılımcıların işletmedeki pozisyonuna göre anlamlı farklılık yoktur.	RET
	H ₁ :KOBİ'lerin finansal bilgi düzeylerinde katılımcıların işletmedeki pozisyonuna göre anlamlı farklılık vardır	KABUL
5	H ₀ :KOBİ'lerin finansal bilgi düzeylerinde katılımcıların borçlanma tercihlerine göre anlamlı farklılık yoktur.	RET
	H ₁ :KOBİ'lerin finansal bilgi düzeylerinde katılımcıların borçlanma tercihlerine göre anlamlı farklılık vardır.	KABUL
6	H ₀ :KOBİ'lerin finansal bilgi düzeylerinde katılımcıların teşvik kullanma durumlarına göre anlamlı farklılık yoktur.	RET
	H ₁ :KOBİ'lerin finansal bilgi düzeylerinde katılımcıların teşvik kullanma durumlarına göre anlamlı farklılık vardır.	KABUL
7	H ₀ :KOBİ'lerin finansal bilgi düzeylerinde katılımcıların finansal okuryazarlık eğitimi almış olmalarına göre anlamlı farklılık yoktur.	RET
	H ₁ :KOBİ'lerin finansal bilgi düzeylerinde katılımcıların finansal okuryazarlık eğitimi almış olmalarına göre anlamlı farklılık vardır.	KABUL

KOBİ'lerin finansal bilgi düzeylerinin belirlenmesine yönelik hazırlanan hipotezlerin tamamı kabul edilmiştir.

Tablo 57' de finansal kavramlar bilgi düzeylerine dair hipotezlerin analizler sonucundaki kabul ve ret durumları yer almaktadır.

Tablo 57: Finansal Kavramlar Bilgi Düzeyine Dair Hipotezlerin Kabul / Ret Durumları

Hipotez No	Hipotez	Kabul /Ret durumu
1	H ₀ : KOBİ'lerin finansal kavramların bilinilirlik düzeylerinde eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık yoktur.	RET
	H ₁ :KOBİ'lerin finansal kavramların bilinilirlik düzeylerinde eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık vardır.	KABUL
2	H ₀ :KOBİ'lerin finansal kavramların bilinilirlik düzeylerinde işletmenin faaliyet yılına göre anlamlı farklılık yoktur	RET

	H ₁ :KOBİ'lerin finansal kavramların bilinilirlik düzeylerinde işletmenin faaliyet yılına göre anlamlı farklılık vardır.	KABUL
3	H ₀ :KOBİ'lerin finansal kavramların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların yaşına göre anlamlı farklılık yoktur.	RET
	H ₁ :KOBİ'lerin finansal kavramların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların yaşına göre anlamlı farklılık vardır.	KABUL
4	H ₀ :KOBİ'lerin finansal kavramların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların işletmedeki pozisyonuna göre anlamlı farklılık yoktur.	RET
	H ₁ :KOBİ'lerin finansal kavramların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların işletmedeki pozisyonuna göre anlamlı farklılık vardır.	KABUL
5	H ₀ :KOBİ'lerin finansal kavramların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların borçlanma tercihlerine göre anlamlı farklılık yoktur.	RET
	H ₁ :KOBİ'lerin finansal kavramların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların borçlanma tercihlerine göre anlamlı farklılık vardır.	KABUL
6	H ₀ :KOBİ'lerin finansal kavramların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların teşvik kullanma durumlarına göre anlamlı farklılık yoktur.	RET
	H ₁ :KOBİ'lerin finansal kavramların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların teşvik kullanma durumlarına göre anlamlı farklılık vardır.	KABUL
7	H ₀ :KOBİ'lerin finansal kavramların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların finansal okuryazarlık eğitimi almış olmalarına göre anlamlı farklılık yoktur.	RET
	H ₁ :KOBİ'lerin finansal kavramların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların finansal okuryazarlık eğitimi almış olmalarına göre anlamlı farklılık vardır.	KABUL

KOBİ'lerin finansal kavramlar bilgi düzeylerinin belirlenmesine yönelik hazırlanan hipotezlerin tamamı kabul edilmiştir.

Tablo 58'de finansal araçlar bilgi düzeylerine dair hipotezlerin analizler sonucundaki kabul ve ret durumları yer almaktadır.

Tablo 58: Finansal Araçlar Bilgi Düzeyine Dair Hipotezlerin Kabul / Ret Durumları

Hipotez No	Hipotez	Kabul /Ret durumu
1	H ₀ : KOBİ'lerin finansal araçların bilinilirlik düzeylerinde eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık yoktur.	RET
	H ₁ :KOBİ'lerin finansal araçların bilinilirlik düzeylerinde eğitim durumlarına göre anlamlı farklılık vardır	KABUL

2	H ₀ :KOBİ'lerin finansal araçların bilinilirlik düzeylerinde işletmenin faaliyet yılına göre anlamlı farklılık yoktur	RET
	H ₁ :KOBİ'lerin finansal araçların bilinilirlik düzeylerinde işletmenin faaliyet yılına göre anlamlı farklılık vardır	KABUL
3	H ₀ :KOBİ'lerin finansal araçların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların yaşına göre anlamlı farklılık yoktur.	RET
	H ₁ :KOBİ'lerin finansal araçların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların yaşına göre anlamlı farklılık vardır.	KABUL
4	H ₀ :KOBİ'lerin finansal araçların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların işletmedeki pozisyonuna göre anlamlı farklılık yoktur.	RET
	H ₁ :KOBİ'lerin finansal araçların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların işletmedeki pozisyonuna göre anlamlı farklılık vardır.	KABUL
5	H ₀ :KOBİ'lerin finansal araçların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların borçlanma tercihlerine göre anlamlı farklılık yoktur.	RET
	H ₁ :KOBİ'lerin finansal araçların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların borçlanma tercihlerine göre anlamlı farklılık vardır.	KABUL
6	H ₀ :KOBİ'lerin finansal araçların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların teşvik kullanma durumlarına göre anlamlı farklılık yoktur.	RET
	H ₁ :KOBİ'lerin finansal araçların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların teşvik kullanma durumlarına göre anlamlı farklılık vardır.	KABUL
7	H ₀ :KOBİ'lerin finansal araçların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların finansal okuryazarlık eğitimi almış olmalarına göre anlamlı farklılık yoktur.	RET
	H ₁ :KOBİ'lerin finansal araçların bilinilirlik düzeylerinde katılımcıların finansal okuryazarlık eğitimi almış olmalarına göre anlamlı farklılık vardır.	KABUL

KOBİ'lerin finansal araçlar bilgi düzeylerinin belirlenmesine yönelik hazırlanan hipotezlerin tamamı kabul edilmiştir.

SONUÇ VE DEĞERLENDİRMELER

Günümüz dünyasında küresel şirketlerin gelişmelere hızlı tepki veremeyen hantal yapıları KOBİ'leri ön plana çıkarmaktadır. KOBİ'ler teknolojik gelişmeler veya finansal krizlere karşı daha hızlı pozisyon alabilme kabiliyetine sahiptirler. 1900'lü yılların başından itibaren finans alanında yaşanan gelişmeler ve 2000'li yıllarda yaşanan finans çağı KOBİ'ler için finansal eğitimin önemini ortaya çıkarmıştır.

Çalışma Tokat İlinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin finansal okuryazarlık düzeylerini tespit etmek amacı ile yapılmıştır. Araştırmanın evreni 9200 olarak tespit edilmiş ve kota örnekleme yöntemi ile örneklem sayısı 370 olarak belirlenmiştir. Toplam dağıtılan 800 anket formuna 401 geri dönüş sağlanmıştır. Anket formu 35 ifade içeren likert tipi finansal bilgi ölçme değerlendirme, likert tipi 26 adet finansal kavram, likert tipi 15 adet finansal araç, finansal tutum ve davranışların ölçüldüğü 8 adet çoktan seçmeli ifade ve demografik verilerin yer aldığı 5. bölüm olmak üzere 5 bölümden oluşmaktadır. Araştırmaya öncelikle pilot çalışma verilerinin değerlendirilmesi ve 35 katılımcı ile yapılan pilot çalışmadan elde edilen düzeltmelerin yapılması sonucu güvenilirlik analizinin yeterli görülmesi ile başlanmıştır. Daha sonra katılımcıların tamamından alınan 401 anketin verilerine dayanarak önce güvenilirlik analizi yapılmıştır. Güvenilirlik analizi sonucu 0.77 olarak tespit edilmiştir. Güvenilirlik analizinin ardından demografik verilere dayalı tanımlayıcı istatistikler yer almıştır. Faktör analizi ve Hipotezlerin test edilmesi ile analizler sonuçlanmıştır.

Tanımlayıcı istatistiklere göre KOBİ'lerin %98,8'inin erkeklerden oluştuğu ve yalnızca % 1,2'lik kısmının kadınlardan oluştuğu görülmektedir. Ankete katılan KOBİ'lerin %96'sı ithalat ihracat faaliyeti yapmazken %98'i 0-10 personel arasında çalışan mikro işletmelerdir. Yaş dağılımlarında nispeten daha dengeli bir dağılım olsa da 31-40 yaş grubundaki KOBİ oranı %57 ile öne çıkmaktadır. Eğitim düzeyinde ilköğretim mezunlarının %3 olduğu tespit edilmiş ancak %81,8 gibi bir oranla katılımcılar ortaöğretim ve lise grubunda yoğunluk göstermektedirler. Ankete katılanların %96'sı işletmenin sahibi veya ortağı konumundadır ve aynı yüzde ile işletmeler şahıs işletmesi konumundadır. KOBİ'lerin %78,6'lık bir kısmı 6-15 yıl arasında faaliyet göstermektedir. Sektörel dağılımlar nispeten dengeli olmakla beraber gıda sektörü % 30,9 oranı ile öne çıkmaktadır. Kaya (2015) İzmir İlinde faaliyet gösteren KOBİ yöneticilerinin finansal okuryazarlık seviyelerini tespit etmeye yönelik yapmış olduğu yüksek lisans tez çalışmasında benzer ve farklı istatistiklere ulaşmıştır. İzmir ilinde faaliyet gösteren 140 KOBİ üzerine yapmış olduğu çalışmada KOBİ'lerin %41,4'ü kadın,%58,6'sı erkek olurken, KOBİ'lerin %42'si ithalat/ihracat faaliyetinde bulunmaktadır. Kaya'nın çalışmasında eğitim alanında benzerlikler gösteren durum ise katılımcıların %70'i ortaöğretim ve lise mezunudur. Almenberg, Dreber (2015) yılında 1300 İsveçli borsa yatırımcısına uyguladıkları çalışmalarında erkeklerin kadınlara göre

daha fazla finansal bilgi sahibi olduğunu gözlemlemiştir. Bedir (2020) Hatay İlinde 403 KOBİ yönetici ve çalışanı üzerinde yapmış olduğu yüksek lisans tez çalışmasında finansal cinsiyet, yaş, eğitim ve işletmedeki pozisyona göre farklılıklar gösterdiğini gözlemlemiştir.

KOBİ'lerin finansal bilgilerinin ölçüldüğü 35 ifade bulunan anket çalışmasının 1. Bölümünde elde edilen verilere göre borçlanmada Türk Lirasını tercih ettikleri tespit edilmiştir. Yüksek maliyetli satın alımlarda finansal durumlarını mutlaka kontrol ettikleri ve finansal hedefler belirledikleri ortaya çıkmaktadır. 18. ifadeye göre yüksek bir ortalama ile borçlarını zamanında ödeme düşüncesinde oldukları gözlemlenmektedir. KOBİ'ler sigorta yaptırmanın işletme açısından maliyet oluşturduğunu düşünmektedirler. Nakit sıkışıklıklarında öncelikli olarak kredi kullanımını tercih etmemektedirler. 21. ifadede kredi kullanımı durumlarında maliyetleri karşıladıklarını belirtmektedirler.

KOBİ'lerin finansal kavramlara yönelik günlük hayatta kullanılan DASK, BES ve Gelir Vergisi Beyannamesi kavramları dışındaki birçok kavrama yabancı oldukları anketin ikinci bölümüne uygulanan frekans analizi verilerinde gözlemlenmektedir. Yıldırım,(2020) Gazi Osman Paşa üniversitesi akademik ve İdari personeline uygulamış olduğu yüksek lisans tez çalışmasında Finansal kavramlar bilgi düzeyinde benzer sonuçları elde etmiştir.

KOBİ'lerin finansal araçların bilinirliğine yönelik betimleyici istatistik verilerine göre nispeten finansal kavramlardan daha fazla hâkim oldukları tespit edilmiştir. BES, Sigorta, Tasarruf Hesabı, Cari Hesap, Kredi Kartı ve Teminatsız Banka Kredilerine yüksek oranla bilgi sahibi oldukları gözlemlenmekle beraber İslami finans kavramı olan Sukuk ve Murabaha konusunda neredeyse hiç bilgi sahibi olmadıklarını beyan etmişlerdir. Yıldırım,(2020) Gazi Osman Paşa üniversitesi akademik ve İdari personeline uygulamış olduğu yüksek lisans tez çalışmasında İslami finansal araçların bilinirliği konusunda benzer sonuçlara ulaşmıştır.

Ankete katılan KOBİ'lerin %59,1'inin işçi ve çalışanlar için teşviklerden faydalanmadığı ve teşvikler konusunda %60,8'inin sadece mali müşavirlerinden bilgi aldıkları tespit edilmiştir. Finansal danışmanlık hizmeti alanların oranı yalnızca %1,7 iken finansal okuryazarlık eğitimi alanların oranı %13,7 olarak tespit edilmiştir. Kaya (2015) İzmir ilinde yapmış olduğu çalışmasında finansal danışmanlık hizmeti alanların

oranını %34 olarak belirlenmiştir. Bu duruma ek olarak sadece KOBİ'lerin %11'lik bir kısmının izleyen yıla ait bütçe çalışması yaptıkları tespit edilmiştir. Agarwall vd.(2015) Hindistan'da yapmış oldukları çalışmada finansal okuryazarlık düzeyleri yüksek bireylerin daha iyi finansal planlama yapabildiklerini ortaya koymuştur. Katılımcıların gelirlerinin giderleri karşılamadığı durumlarda hangi kaynaklara yöneleceği sorusuna %35,9 oranında tasarruflarını kullanma eğiliminde oldukları %20'lik bir kesimin ise kredi kullanımına yöneleceği gözlemlenmektedir. KOBİ'lerin ödemeyi geciktiririmi seçeneğini hiç tercih etmedikleri tespit edilmiştir. KOBİ'lerin finansal ürünlere yatırım kararlarını %37 oranında etkileyen faktörün internette yapmış oldukları araştırmalar olduğu dikkat çekerken KOBİ'lerin ekonomi yayınlarından etkilenmedikleri gözlemlenmektedir. Kaya (2015) çalışmasında %39 ile benzer bir sonuca ulaşmıştır.

Yapılan faktör analizi sonucunda KOBİ'lerin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi ölçeğinde yer alan ifadelerin 8 faktörde toplandığı ve bu 8 faktörün toplam varyansın %76,628' ini açıklayabildiği tespit edilmiştir.

Faktör analizinin ardından çalışmaya hipotezlerin test edilmesi ile devam edilmiştir. Hipotezler finansal bilgi düzeyine ait hipotezler, finansal kavramlar ve finansal araçların bilinirlik düzeyine ait hipotezler olmak üzere 3 grupta incelenmiştir. Katılımcıların eğitim durumları, faaliyet yılları, yaşları, işletmedeki pozisyonları, borçlanma tercihleri, teşviklerden faydalanma durumları ve finansal okuryazarlık eğitim durumlarına göre yukarıda belirtilen başlıklarda analize tabi tutulmuşlardır.

Finansal bilgi düzeyleri ile eğitim durumları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının analiz edildiği 1 numaralı hipotezde eğitim seviyesi yükseldikçe finansal okuryazarlık seviyesinin yükseldiği finansal araç ve kavramlara hâkimiyet oranının daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Worthington (2016) Avustralya da yaptığı çalışmasında üniversite mezunlarının finansal okuryazarlık seviyelerinin alt eğitim gruplarına oranla daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Tamimi, Bin Kalli (2009) Birleşik Arap Emirliklerinde yapmış oldukları çalışmalarında eğitim düzeyinin finansal okuryazarlığı etkilediğini ortaya koymuşlardır. Finansal bilgi düzeyleri ile işletmelerin faaliyet yılları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının analiz edildiği 2 numaralı hipotezde işletmelerin faaliyet yılları uzadıkça yatırım ve borçlanma tercihlerinde daha ihtiyatlı davrandıklarını ancak nispeten daha genç işletmelerin finansal konu ve kurumlara daha hâkim olduğu çıkarımı yapılmaktadır. Finansal bilgi düzeyleri ile

katılımcıların yaş aralıkları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının analiz edildiği 3 numaralı hipotezde gençlerin, yaşlılara göre finansal konularda daha bilgili oldukları tespit edilmekle beraber borçlanma ve yatırım konularında cesur kararlar aldıkları tespit edilmektedir. Diğer taraftan 31-40 yaş grubundaki KOBİ'lerin gençlere ve yaşlılara göre negatif tutum izledikleri tespit edilmektedir. Finansal bilgi düzeyleri ile katılımcıların işletmedeki pozisyonları arasında anlamlı bir fark olup olmadığının analiz edildiği 4 numaralı hipotezde üst düzey yöneticilerin işletme sahiplerine oranla finansal konulara daha hâkim olduğu tespit edilmekle beraber ortaklı işletmelerin şahıs işletmelerine nazaran finansal okuryazarlık seviyelerinin daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Finansal bilgi düzeyleri ile katılımcıların borçlanma tercihleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığının analiz edildiği 5 numaralı hipotezde tamamı ile borçlanarak yatırım yapmayı tercih edenlerin finansal konulara hâkim olmadıkları, yatırım maliyeti analizi yapamadıkları gözlemlenirken %50+%50 borçlanma tercihinde bulunanların nispeten daha bilinçli hareket ettikleri tespit edilmiştir. Katılımcıların finansal bilgi düzeylerine ilişkin görüşlerinin, çalışanlar için teşvik kullanım durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesine yönelik 6 numaralı hipotez için bağımsız örneklem t testinden faydalanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre teşviklerden faydalanan KOBİ'ler yatırım değerlemeleri ve borçlanma konularında yüksek oranda bilgi sahibi olmakla birlikte, bütçelerini, teşvik kullanmayan katılımcılara göre daha iyi yapabilmektedirler. Katılımcıların finansal bilgi düzeylerine ilişkin görüşlerinin, finansal okuryazarlık eğitimi alıp/almama durumlarına göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğinin belirlenmesine yönelik 7 numaralı hipotez için bağımsız örneklem t testinden faydalanılmıştır. Analiz sonuçlarına göre ankete katılan KOBİ'lerin düşük bir kısmı finansal okuryazarlık eğitimi almakla birlikte eğitim alanlar alamayanlara göre belirgin bir farklılık gösterememektedir. Bu farklılığın nedenleri alınan eğitimlerin kalitesi, içerikleri, süreleri boyutları ile değerlendirilebilir.

Finansal kavramların bilinilirliğine yönelik hipotezlerin test edilmesinde elde edilen veriler ışığında eğitim seviyesi yükseldikçe finansal kavramların bilinilirliğinin arttığı tespit edilmiş ve işletmelerin faaliyet yılları yükseldikçe finansal kavramların bilinilirlik oranının arttığı tespit edilmiştir. KOBİ'lerin yaşları ile finansal kavramların bilinilirlik seviyesinin analiz edildiği 3 numaralı hipoteze göre KOBİ'lerin yaşları gençleştikçe finansal kavram bilgilerinin arttığı tespit edilmektedir. KOBİ'lerin

işletmedeki pozisyonları ile finansal kavramlar arasında anlamlı farklılığın olup olmadığının analiz edildiği 4 numaralı hipoteze göre ortaklı işletmeler finansal kavramlara daha hâkim konumdadır. Finansal kavramların bilinilirlik düzeyleri ile katılımcıların borçlanma tercihleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığının analiz edildiği 5 numaralı hipotezde borçlanarak yatırım yapmayı tercih edenlerin finansal kavramlar bilgi düzeyinin yüksek olduğu tespit edilmektedir. 6 numaralı hipotezde teşviklerden faydalanan KOBİ'lerin finansal kavramlar konusunda faydalanmayanlara nazaran daha bilgili oldukları gözlemlenmiştir. Finansal okuryazarlık eğitimi alan KOBİ'lerin finansal kavramlara eğitimi olmayan KOBİ'lerden daha fazla bilgili oldukları tespit edilmiştir.

Finansal araçların bilinilirliğine yönelik hipotezlerin test edilmesinde elde edilen veriler ışığında eğitim seviyesi yükseldikçe finansal araçların bilinilirliğinin arttığı tespit edilmiş ve işletmelerin faaliyet yılları yükseldikçe finansal araçların bilinilirlik oranının arttığı tespit edilmiştir. KOBİ'lerin yaşları ile finansal araçların bilinilirlik seviyesinin analiz edildiği 3 numaralı hipoteze göre KOBİ'lerin yaşları gençleştikçe finansal araç bilgilerinin arttığı tespit edilmektedir. KOBİ'lerin işletmedeki pozisyonları ile finansal araçlar arasında anlamlı farklılığın olup olmadığının analiz edildiği 4 numaralı hipoteze göre ortaklı işletmeler finansal araçlara daha hâkim konumdadır. Finansal araçların bilinilirlik düzeyleri ile katılımcıların borçlanma tercihleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığının analiz edildiği 5 numaralı hipotezde borçlanarak yatırım yapmayı tercih edenlerin finansal araçlar bilgi düzeyinin yüksek olduğu tespit edilmiştir. 6 numaralı hipotezde teşviklerden faydalanan KOBİ'lerin finansal araçlar konusunda faydalanmayanlara nazaran daha bilgili oldukları gözlemlenmiştir. Finansal okuryazarlık eğitimi alan KOBİ'lerin finansal araçlara eğitimi olmayan KOBİ'lerden daha fazla bilgili oldukları tespit edilmiştir.

KOBİ'lerin finansal sorunlarına çözüm üretebilmek ve finansal okuryazarlık düzeylerini artırabilmek öncelikle bu sorunların kaynaklarının doğru teşhisinden geçmektedir. Bu bağlamda Tokat ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin finansal okuryazarlık seviyelerini belirlemek adına yapılan çalışmadan elde edilen veriler ışığında KOBİ'lerin finansal okuryazarlık seviyelerinin yeterli olmadığını söylemek mümkündür. KOBİ'ler finansal kavramlar ve finansal araçlar hakkında yeterli bilgi sahibi değiller, finansal piyasaları tanımamaktalar. Finansal tutum ve davranışları bilgi

eksikliğinden kaynaklı olarak hatalı olarak şekillenmektedir. Yanlış borçlanma, kaynakların verimli kullanılmaması, kaynağa erişememe gibi problemler bu durumun getirileri arasındadır.

Tokat ilinde faaliyet gösteren KOBİ'lerin finansal okuryazarlık düzeylerini belirlemeye yönelik yapılmış olan bu çalışma ve literatürde yer alan çalışmalar eğitim seviyesi yükseldikçe finansal bilginin ve dolayısıyla finansal okuryazarlık seviyesinin yükseldiğini göstermektedir.

Türkiye'deki işletmelerin büyük bir kesimini oluşturan ve istihdama önemli katkı sağlayan KOBİ'lerin finansal okuryazarlık düzeylerinin geliştirmek için, yapılan çalışmanın verileri ile desteklenen öneriler aşağıdaki gibidir.

- ✓ Finansal eğitim artırılmalıdır.
- ✓ Gelişmiş ülkelerdeki finansal eğitim modelleri denetlenerek uygun finansal eğitim modelleri geliştirilmelidir.
- ✓ KOBİ'lere gerektiğinde yerinde eğitimler verilmelidir.
- ✓ Üniversiteler ile işbirliği yapılarak Organize Sanayi Bölgelerinde (OSB) eğitim programları ve danışmanlık hizmetleri desteklenmelidir.
- ✓ Desteklenen bu eğitim ve hizmetler denetlenmeli ve aksayan yönlerinde iyileştirmeler yapılmalıdır.
- ✓ Özel sektör finans kuruluşlarının KOBİ'lere ulaşması ve bilgilendirmelerde bulunması gerektiğinde eğitim programları düzenlemeleri teşvik edilmelidir.

Toplumsal refah öncelikle ekonominin gelişmesi ile sağlanabilir. Ekonominin gelişmesi ise KOBİ'lerin piyasalarda daha etkin rol oynaması ile mümkündür. Kurumsallaşmaları ve ithalat ihracat faaliyetlerinde bulunmaları gereklidir. Bu durumda finansal okuryazar KOBİ'leri kaçınılmaz kılmaktadır.

KAYNAKÇA

- ABACI, H., (2015). *Türkiye’de KOBİ’lerin Gelişimi ve Yeri, KOBİ’lere sağlanan Teşvik ve Desteklerin Ürün Yeniliği ve Karlılık Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi; Afyonkarahisar Küçük Sanayi Sitesi Örneği*. İstanbul Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- AGARWALLA, S., G. AMROMİN, I. BEN-DAVID, vd., "Financial Literacy And Financial Planning: Evidence From India", *Journal Of Housing Economics*, 2015, (27), ss. 4-21.
- AGARWALLA, S., S. BARUA, J. JAKOP, vd., Financial Literacy Among Working Young in Urban India", *World Development*, 2015, (Vol. 67), ss. 101-109.
- AĞAÇ, S. (2020), “*Dijital Okuryazarlığın Finansal Okuryazarlık Üzerine Etkisi: Batı Akdeniz Örneği.*”, Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- AKGÜÇ, Ö. (1998). *Finansal Yönetim*. İstanbul: Avcıol Basım-Yayın.
- ALKAYA, A. ve YAĞLI, İ. (2015). Finansal Okuryazarlık - Finansal Bilgi, Davranış Ve Tutum: Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi İİBF Öğrencileri Üzerine Bir Uygulama. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(40), 585-589.
- AL-TAMİMİ, H. H. ve KALLİ, A. B. (2009). Financial Literacy and Investment Decisions of UAE Investors. *The Journal of Risk Finance*, 10(5), 500-516.
- ALTINTAŞ, K. M. (2008). *Bireysel yatırımcılar açısından finansal eğitimin önemi*, İstanbul: Sigorta Araştırma ve İnceleme Yayınları.
- ALTINTAŞ, K. M., “Belirlenmiş Katkı Esaslı Emeklilik Planlarında Finansal Eğitimin Önemi: Katılımcıların Finansal Okur Yazarlığı Çerçevesinde Alternatif Bir Yatırım Eğitimi Modeli,” *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 5.9, 2009
- AKGEMCİ, T., (2001), *KOBİ’lerin Temel Finansman Sorunları ve Sağlanan Destekler*, Ankara: KOSGEB Yayınları.
- ARAS, G., (2001), ‘*KOBİ’lerin Sermaye Piyasası Yoluyla Fon Sağlama Olanakları: Tezgahüstü Piyasalar ve Risk Sermayesi Finansman Modeli*’, 1. Orta Anadolu Kongresi: KOBİ’lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları, 18-21 Ekim 2001, Nevşehir.

- ARHIN, I. (2019), “KOBİ’lere Yönelik Desteklerin İncelenmesi: Türkiye Gana Karşılaştırması.”, yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, İşletme Anabilim Dalı.
- ATKINSON, A., ve MESSY, F. A. (2012). Measuring Financial Literacy – Results of the OECD. *International Network on Financial Education (INFE) Pilot Study*.
- AYDIN, N., BAŞAR, M., ve ÇOŞKUN, M. (2010). *Finansal Yönetim*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- AYDIN, İ., (2018), “KOBİ’lerin Finansmanında Kredi Garanti Fonunu Önemi Ve Ekonomiye Katkısı”, Kültür Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı.
- Bah, A. D., (2020), “The Problem Of Access To Finance By Small And Medium Size Denterprizes: Case Of Guinea” ,Marmara Üniversitesi, İşletme Anabilim Dalı.
- BAKAN, A. Z., (2020), “Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık, Yaşam Tatmini, Liderlik Kavramları Arasındaki İlişkinin Belirlenmesi”. İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BALIKÇIOĞLU, İ., (2010), “Türk KOBİ’lerine Verilen Devlet Yardımları ve AB KOBİ Yardım Mekanizmasının Karşılaştırılması”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi (JEBPIR)* 2020, 6(1), 29-55 Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- BARNAKİ, N. (2015). “Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma: Hacettepe Üniversitesi Örneği”,(Doktora Tezi),Ankara Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- BAYRAM, S. S. (2014). Finansal Okuryazarlık Ve Para Yönetimi Davranışları: Anadolu Üniversitesi Öğrencileri Üzerine Uygulama. *Business & Management Studies: An International Journal*, 2(2), 105-135.
- BEAL, D. J., & DELPACHİTRA, S. B. (2003). Financial Literacy among Australian University Students. *Economic Papers: A journal of applied economics and policy*(22(1)), 65-78.
- BEDİR, G. (2020), “Finansal Okuryazarlık, Finansal Eğitim, Finansal Okuryazarlık Tutum Ve Davranışlarına İlişkin Hatay İlinde Bir Araştırma”(Yüksek Lisans Tezi), Hatay Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- BİÇER, B., ALTAN, F., Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık İle İlgili Tutum Ve Davranışlarının Değerlendirilmesi, *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2016, 20(4)
- BLUE, L., GROOTENBOER, P. ve BRİMBLE, M. (2014). Financial literacy education in the curriculum: Making the grade or missing the mark? *International Review of Economics Education*, 51-62.
- BOLAK, M. (1998). *İşletme Finansı*. İstanbul: Birsen Yayınevi.
- BREALEY, R. A., STEWART, M. C., ve MARCUS, A. J. (1997). *İşletme Finansmanının Temelleri*. (Ü. BOZKURT, T. ARIKAN , ve H. DOĞUKANLI , Çev.) İstanbul: Literatür Yayıncılık.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş. (2002). *Faktör Analizi: Temel Kavramlar ve Ölçek Geliştirmede Kullanımı*. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 470-483, Pergem A Yayıncılık, Ankara.
- CAMERON, M. P., v.d., (2014). Factors associated with financial literacy among high school students in New Zealand. *International Review of Economics Education*, 12-21.
- CAN, A. N., (2012), “Girişim Sermayesi ve KOBİ’lerde Uygulanabilirliği”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- CAPİTAL. (2015, Kasım 23). Ağustos 30, 2021 tarihinde Capital: <https://www.capital.com.tr/gundem/aktuel/spnin-arastirmasinda-turkiye-sinifta-kaldi> adresinden alındı
- CEYLAN, A. ve KORKMAZ, T. (2017). *İşletmelerde Finansal Yönetim*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- CİVAN, M. ve CENGER, H. (2010). Finansal Yönetim Dersini Almış Öğrencilerin Finans Eğitimi Beklentilerini Ölçmeye Yönelik Bir Çalışma. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*. Sayı-46: 84-99.
- CHEN, H. ve VOLPE, R. P. (1998). An analysis of personal financial literacy among college students. *Financial Services Review*, 107-128.
- COURCHANE , M., ve ZORN , P. (2005). Consumer Literacy and Credit Worthiness . *Paper presented at the Allied Social Sciences Association*.

- ÇİNKÖ, M. vd. (2017), “Üniversite Öğrencilerinin Finansal Bilgi, Finansal Tutum Ve Finansal Davranış Düzeylerinin İncelenmesi.”, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- ÇAM, H., AYAYDIN, H., ve ÇAM, A. V. (2018). Bireylerin Finansal Bilgi Düzeyi İle Finansal Katılım Düzeyi Arasındaki İlişki: TR 90 Bölgesinde Bir Araştırma. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 10(1), 1-13.
- ÇATAL, M.F.,(2018). Bölgesel Kalkınmada Küçük Ve Orta Boy İşletmelerin (KOBİ) Rolü. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*,10(2), 333-352
- ÇELİKKOL, H. (2012). *Finansal Yönetime Giriş ve Finansal Yönetimin Genel İlkeleri*. , Kütahya Dumlupınar Üniversitesi İİBF İşletme Bölümü Muhasebe Finansman Anabilim Dalı.
- ÇETİN, C., (1996), *Yeniden Yapılanma, Girişimcilik, Küçük ve Orta Boy İşletmeler ve Bunların Özendirilmesi*, İstanbul: Der Yayınları.
- DANES, S. M. ve HABERMAN, H. R. “Teen Financial Knowledge, Self- Efficiency, and Behavior: A Gendered View”, *Journal of Financial Counseling and Planning*, 2007/18 (2),ss. 48-60.
- DELAFTROOZ, N. ve PAİM, L. H. (2011). Determinants of Financial Wellness Among Malaysia Workers. *African Journal of Business Management*, 5(24), 10092-10100.
- DEMİR, N., KADERLİ, Y. ve ÖZDEMİR, M. (2016). *TR32 Bölgesinde Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi ve Geliştirilmesine Yönelik Çözüm Önerileri*, Doğrudan Faaliyet Desteği Programı, Adnan Menderes Üniversitesi Vakfı (ADVAK). Aydın.
- DEMİRKOL, E. (2013). *Sermaye Piyasası'nda Faaliyet Gösteren Dayanıklı Tüketim Sektöründeki İşletmelerin Finansal Yönetim Süreci Ve Bir Uygulama*. İstanbul: T.C. Marmara Üniversitesi Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü Sermaye Piyasası Ve Borsa Ana Bilim Dalı.
- DPT, (1990), *Küçük Sanayi Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara: DPT Yayınları.
- DPT, (2000), *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Sanayi politikaları Özel İhtisas Komisyonu Raporu*, Ankara: DPT Yayınları.

- DURSUN, (2019),”Üniversite Öğrencilerinin Finansal Bilgi, Tutum Ve Davranış Düzeylerinin Belirlenmesi”, Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- EKER, F. (2017). “*Finansal Farkındalık, Finansal Okuryazarlık ve Finansal Erişim Düzeyleri Üzerine Bir Çalışma: Silifke Ticaret ve Sanayi Odası Örneği.*” (Yüksek Lisans Tezi), Toros Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı İşletme Yüksek Lisans Programı.
- ER, B., ve ÇETİNTAŞ, M. (2018). İşçilerde Finansal Okuryazarlık: Finansal Bilgi, Tutum ve Davranış Eksenli Bir Araştırma. *Mersin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü e-dergi*, 1(2), 61-71.
- ER, F., TEMİZEL, F., ÖZDEMİR, A., ve SÖNMEZ, H. (2014). Lisans Eğitim Programlarının Finansal Okuryazarlık Düzeyine Etkisinin Araştırılması: Türkiye Örneği. *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(4), 113-126.
- ERCAN, M. K., ve BAN, Ü. (2005). *Değere Dayalı İşletme Finansı Finansal Yönetim*. Ankara: Gazi Kitapevi.
- ERDOĞMUŞ, N., (2004), *Aile İşletmeleri: İkinci Kuşağın Yetiştirilmesi*, İstanbul: İGİAD Yayınları.
- ERGÜN, vd., (2014), “Öğrencilerin Finansal Okuryazarlık Tutum ve Davranışlarını Belirlemeye Yönelik Bir Çalışma” Korkutata Üniversitesi, İİBF, İşletme Anabilim Dalı, Osmaniye.
- ERKAN, M. ve ELEREN, A., (2001) “*Küreselleşme Sürecinde KOBİ’lerin Yeniden Yapılandırılması ve Bir Model Önerisi*”, I. Orta Anadolu Kongresi Kongre Kitabı, Nevşehir.
- EROL, S. (2005). “*Bankaların Denetim Sorunu ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumunun Fonksiyonları.*” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı.
- ESKİCİ, Y. (2014). “*Seçilmiş Ülke Örnekleriyle Finansal Okuryazarlığın Önemi ve Tasarruflar Üzerindeki Etkileri*”. (Yüksek Lisans Tezi), T.C. Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı.
- FODER. (2014, Haziran). www.fo-der.com. Mayıs 26, 2021 tarihinde Finansal Okuryazarlık Ve Erişim Derneği: <https://www.fo-der.org/foder-hakkinda/> adresinden alındı.

- FODER. (2016, Şubat). www.fo-der.org. Mayıs 26, 2021 tarihinde Finansal Okuryazarlık ve Erişim Derneği: <https://www.fo-der.org/finansal-okuryazarlik-nedir/> adresinden alındı.
- GIBSON, T., VAART, H. J., v.d., (2008), Defining SMEs: A Less Imperfect Way of Defining Small and Medium Enterprises in Developing Countries, Washington D. C. (USA): *Brookings Global Economy and Development*.
- GÖKMEN, H. (2012). *Finansal Okuryazarlık. İstanbul: Hiperlink Yayınları*.
- GÖKTÜRK, M., (2019), “KOBİ’lerde İhracatın Finansman Aracı Olarak COSME Programı:Kahramanmaraş Örneği”,(yüksek lisans tezi) Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, İİBF İşletme Anabilim Dalı.
- GÜLER, E. (2015). “*Hanehalkının Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma: Sakarya İli Örneği.*” (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Muhasebe-Finansman Bilim Dalı, Sakarya.
- GÜLTEKİN, G. (2020), “*Kamu Çalışanlarının Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Ölçülmesi: Isparta İli Örneği.*”, Süleyman Demirel Üniversitesi, Finansal Araştırmalar ve Çalışmalar Dergisi , 13 (25) , 432-456.
- GÜNAYDIN, M. M. ve GÖZEN, A. (2020), “KOBİ’lerin Yönetimsel Sorunlarına yönelik ampirik bir çalışma”, İstanbul Ticaret Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, 19-37, İstanbul, Kocaeli
- GÜNDOĞDU, A. *Finansal Yönetim Temel Teoriler ve Açıklamalı Örnekler* (s. 28-41). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- GÜRBÜZ, S. ve ŞAHİN , F. (2017). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Felsefe-Yöntem- Analiz*. Ankara: Seçkin Kitapevi.
- HAYTA, B. (2014). Bireysel Yatırımcıların Risk Algısına Etki Eden Psikolojik Önyargılar. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 18(3), 329-352.
- HAYTA, B. (2011). *Aile Finans Sistemi İlişkileri*. Ankara: Gazi Kitapevi.
- HASTINGS , J. S., MADRIAN, B. C., ve SKIMMYHORN, W. L. (2013). Financial Literacy, Financial Education, and Economic Outcomes. *Annual Review of Economics*(5(1)), 347-373.

- HEİDARZADEH, K., ASSOCIATE, H. ve RAMEZANİ, M. R. (2011). Intention to Halal Products in the World Markets. *Interdisciplinary Journal of Research in Business*, 1(5), 1-7.
- HOLZMAN, R. (2010). *Bringing Financial Literacy and Education to Low and Middle Income Countries: The Need to Review, Adjust and Extend Current Wisdom*. World Bank Social Protection Discussion Paper.
- HOPLEY, V. (2003). Financial Education: What is it and What Makes it So Important? *Community Reinvestment Report*, Federal Reserve Bank of Cleveland.
- İNCEOĞLU, M. (2010). *Tutum Algı İletişim*. İstanbul: Beykent Üniversitesi Yayınevi.
- KADERLİ, Y., v.d. (2016). *TR32 Bölgesinde Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi ve Geliştirilmesine Yönelik Çözüm Önerileri*. Adnan Menderes Üniversitesi Vakfı (ADVAK).
- KAHRAMAN, Y. E. (2015). “Erciyes üniversitesi öğrencileri üzerinde finansalokuryazarlık araştırması” (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- KANMAZ, A. (2018). “Bİreysel Hİsse Senedİ Yatırımcılarının Finansal Okuryazarlık Düzeyi Üzerine Bir Çalışma: İzmir Örneği”. (Yüksek Lisans Tezi),İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Finansal Ekonomi Anabilim Dalı.
- KARAAĞAÇ, A. (2015). “Finansallaşma Sürecinde Finansal Okuryazarlık” (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sosyal Yapı Ve Sosyal Değişme Anabilim Dalı.
- KARAASLAN, H. (2020), “Ortaokul Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesi: Karma Yöntem Araştırmalarından Yakınsayan Paralel Desen Yöntemi.” Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara
- KARABACAK, S. (2012). Finansal Okuryazarlık ve Kurumsal Yatırım. *Türkiye Kurumsal Yatırımcı Yöneticileri Dergisi*, 18.
- KARAKULLE, İ.,TAN, F. "Finansal Okuryazarlık İle Kredi Kartı Tutumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma", Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Yıl: 6, Sayı: 69, Nisan 2018, s. 461-477.
- KARATAŞ, S., (1991), *Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler*, İstanbul: Veli Yayınları.
- KAYA, F. (2013). *Bankacılık Giriş ve İlkeleri*. İstanbul: Beta Yayınları .

- KAYA, A. (2015). “*KOBİ Yöneticilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerini Belirlemeye Yönelik Bir Araştırma;İzmir İli Örneği*” (Yüksek Lisans Tezi)İzmir Katip Çelebi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Finansal Ekonomi Anabilim Dalı.
- KILIÇ, Y. (2016). “*Finansal Okuryazarlık Ve Finansal Refahın Belirleyicileri: Gaziantep Ve Çevre İlleri İçin Yapısal Eşitlik Modeli Uygulaması*” Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı.
- KILIÇ, Y., ATA, H. A. ve SEYREK, İ. H. (2015). “Finansal okuryazarlık:Üniversite öğrencilerine yönelik bir araştırma”. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*,66, 129-150.
- KİM, J. (2001). Financial Knowledge and Subjective and Objective Financial Well-Being. *Consumer Interest Annual*. 47(1).
- KOLB, R. W., RODRİGEZ, R. J., ve CARLİN, A. E. (1996). *Finasal Yönetim*. (A. İ. KARACAN, Çev.) Ankara: Sermaye Piyasası Kurulu Yayınları.
- KOSGEB, (2000), *Dünyada ve Türkiye’de KOBİ Tanımları*, Ankara: KOSGEB Yayınları.
- KUTLU, H. A. ve DEMİRCİ, N. S. (2007), “*KOBİ’lerin Finansal Sorunları Ve Çözüm Önerileri*”, 4. KOBİ’ler Ve Verimlilik Kongresi, Kültür Üniversitesi, İstanbul.
- KÜÇÜK, O., (2005), *Girişimcilik ve Küçük İşletme Yönetimi*, Ankara: Seçkin Yayıncılık, 2.Baskı.
- LUSARDİ, A. (2008). *Household Saving Behavior: The Role of Financial Literacy, Information, and Financial Education Programs*. Working Paper 13824. NBER Working Paper Series.
- LUSARDİ, A., ve TUFANO, P. (2009). Debt literacy, financial experiences, and over indebtedness. *Nber Working Paper 14808*.
- LUSARDİ, A. ve MITCHELL, O. S., (2011) "The Economic Importance Of Financial Literacy: Theory And Evidence", *Journal Of Economic Literature*, 2014, 52(1), ss. 5-44.
- MANDELL, L. (2006). Financial Literacy: If It Is So Important, Why Is Not Improving? *Networks Financial Institute at Indiana State University Policy Brief*, 1.

- MAKSUDUNOV, A., (2007), "KOBİ'lerin Pazarlama Anlayışının Belirlenmesine Yönelik Kırgızistan'da Bir Araştırma", 4. KOBİ'ler ve Verimlilik Kongresi Bildiriler Kitabı, İstanbul: *İstanbul Kültür Üniversitesi Yayınları*, s.403-414.
- MASON, C. L., ve WILSON, R. M. (2000). Conceptualizing Financial Literacy. *Loughborough University Business School*.
- MECEK, G., "Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmelerin (KOBİ) Uluslararası Tanımlama Ölçütleri ve Kavramlaştırılması". *Ekonomi İşletme Siyaset ve Uluslararası İlişkiler Dergisi (JEBPIR)* 2020, 6(1), 29-55
- MİHALCOVA, B., CSİKOSOVA, A., ve ANTOSOVA, M. (2014). Financial literacy – the urgent need today. *Procedia - Social and Behavioral Sciences* 109, 317-321.
- MÜFTÜOĞLU, T., (1997), *Türkiye'de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler: Sorunlar ve Öneriler*, Ankara: Sevinç Yayınevi.
- NOFSİNGER, J. R. (2012). Household behavior and boom/bust cycles. *Journal of Financial Stability*, 8(3), 161-173.
- OECD & INFE (International network on Financial Education). (2011). Measuring Financial Literacy: Core Questionnaire in Measuring Financial Literacy: Questionnaire and Guidance Notes for conducting an Internationally Comparable Survey of Financial literacy. *OECD*.
- OECD. (2005)a. Improving Financial Literacy.
- OECD. (2005)b. *Recommendation on Principles and Good Practices for Financial Education and Awareness*. OECD.
- OECD. (2009). *Financial Literacy and Consumer Protection: Overlooked Aspects of the Crisis, OECD Recommendation On Good Practices On Financial Education And Awareness Relating To Credit*.
- OECD. (2012). *PISA 2012 Financial Literacy Assessment Framework*. Paris: OECD.
- OKKA, O. (2010)a. *İşletme Finansmanı*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- OKKA, O. (2010).b *Finansal Yönetim: Teori ve Çözümlü Problemler (4. Baskı)*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- OPLETALOVA, A. (2015). Financial education and financial literacy in the Czech education. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 1176-1184.
- ORALAT, O. (2006), *Türkiye'de KOBİ Anlayışının Dünü Bugünü Geleceği -Panel-1*, KOSGEB Yayınları, Ankara.

- ORTON, L. (2007). *Financial Literacy Lessons from International Experience*. Canadian Policy Research Networks Inc.
- ÖNDEŞ, T. (1995), “*Küçük ve Orta Ölçekli İşletmelerin Finansal Sorunları ve Çözüm Önerileri*” (Basılmamış Doktora Tezi), A.Ü, Sosyal Bilimler Enstitüsü Erzurum
- ÖREN, B. M. (2020), “*Karabük Üniversitesi Öğrencilerinin Finansal Tutum, Davranış Ve Okuryazarlık Seviyelerinin Belirlenmesi.*” Yüksek lisans tezi, Karabük Üniversitesi Lisans Üstü Eğitim Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı.
- ÖZBEK, Z. (2010), KOBİ’lerin Türk Ekonomisine Etkileri, *Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi*, 50.
- ÖZBEK, M. (2015), “*KOBİ’lerin Finansman Sorunlarının Çözümünde Borsalarının Rolü*”, Yüksek Lisans Tezi Okan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 102.
- ÖZDEMİR, M. (1999). *Finansal Yönetim*. İstanbul: Türkmen Kitabevi.
- ÖZDEMİR, F. S. (2011). “*Finansal Raporlama Sistemlerinin Bilginin İhtiyaca Uygunluğu Açısından Değerlendirilmesi : İMKB Şirketlerinde Finansal Başarısızlık Tahminleri Yönüyle Bir Uygulama*” (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ÖZER, D. (2020), “*Kamu Çalışanlarının Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir İnceleme: Çanakkale İli Örneği*”, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Ana Bilim Dalı.
- ÖZGÜLER, İ. (2013). “*Bireysel Finansal Kaynakların Yönetiminde Bir Araç Olarak Finansal Eğitimde Dünya Uygulamaları ve Türkiye Karşılaştırması*” Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı, Eskişehir.
- ÖZSOY, İ. (1997). *Özel Finans Kurumları*. İstanbul: Asya Finans Kültür Yayınları.
- ÖZTÜRK, E. ve DEMİR. (2015), “*Finansal Okuryazarlık ve Para Yönetimi: Süleyman Demirel Üniversitesi Akademik Personel Üzerine Bir Uygulama*”, Muhasebe ve Finansman Dergisi , (68) , 113-134.
- PACFL. (2008). *Annual Report to the President*. Şubat 20, 2021 tarihinde <http://www.treas.gov/offices/domestic-finance/financial-institution/fineducation/council/index.shtml>. adresinden alındı

- PARMAKSIZ, H.,ve OYMAK, S. A. (2017). *Finansal Okuryazarlık: Harran Üniversitesi Öğretim Görevlileri Üzerinde Bir Araştırma*. 4. Ulusal Meslek Yüksekokulları Sosyal Ve Teknik Bilimler Kongresi, 169-182.
- PLAKOLOVİÇ, N. (2015), “*Financial Literacy of SME’s Managers.*”, International Conference, 2011, Bosna-Hersek.
- POYRAZ, E. (2013). *Finansal Yönetim*. Bursa: Ekin Yayınevi.
- REMUND, D., "Financial Literacy Explicated: The Case For A Clearer Definition In An Increasingly Complex Economy", The Journal Of Consumer Affairs, 2010 (Vol.44 No.2), ss. 276-295.
- RİPAİN, N., AMİRUL, S. M. ve MAİL, R. (2017), “*Financial Literacy and SME’s Potential Entrepreneurs: The Case of Malaysia*”, Journal of Administrative and Business Studies, 2017, Malezya.
- SABRİ, M. F. (2011). Pathways to Financial Success: Determinants of Financial Literacy and Financial Well-Being Among Young Adults. *Graduate Theses and Dissertations*(11205).
- SAM, Y., GEETHA, C. ve MOHİDDİN, R.A. (2012). What were the factors that influence financial management behavior of undergraduates?. International Journal of Business Trends and Technology, 2(1).
- SAYILGAN, G. (2013). *Soru ve Yanıtlarıyla İşletme Finansmanı*. Ankara: Turhan Kitabevi.
- SARIASLAN, H., (1996), *Türkiye Ekonomisinde Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler*, Ankara: Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) Yayınları.
- SARIGÜL, H., (2014). “A Survey of Financial Literacy Among University Students”, The Journal of Accounting and Finance, S. 64, s.207-224.
- SCHAGEN, S., ve LİNES, A. (1996). *Financial Literacy in Adult Life*. A Report to the Natwest Group Charitable Trust.
- SHOCKEY, S. S. (2002). *Low-Wealth Adults' Financial Literacy. Money Management Behaviors and Associated Factors Including Critical Thinking*. Ohio: The Ohio State University.
- SOHN, S.-H. vd., (2012), "Adolescents’ Financial Literacy: The Role Of Financial Socialization Agents, Financial Experiences, And Money Attitudes In Shaping

- Financial Literacy Among South Korean Youth, *Journal Of Adolescence*, 2012, (35), ss. 969-980
- SPORAKOWSKI, M. (1979). Financial Problems as Stress and Crisis. Developing a Personal Approach to Financial Counselling. 75-81.
- STOREY, D. J., (1994), Understanding The Small Business Sector, Andover-UK: Cengage Learning EMEA Publications.
- ŞAHİN, M., ve BARIŞ, S. (2017). Finansal Okuryazarlık ve Tasarruf Davranışları: Kamu Çalışanları Üzerine Bir İnceleme. *Çankırı Karatekin Üniversitesi İİBF Dergisi*, 7(2), 77-103.
- ŞAMILOĞLU, F. ve AKGÜN, A. İ., *Finansal Yönetim*. İstanbul: Lisans yayıncılık
- TAFT, M. K., vd.. (2013). The Relation Between Financial Literacy, Financial Wellbeing And Financial Concerns. *International Journal of Business and Management*, 8(11), 63-75.
- TAŞ, T. (2019). *TR83 bölgesindeki üniversitelerin iktisadi ve idari bilimler fakültesi öğrencilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin karşılaştırması*. (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- TAYLOR, S. M. ve WAGLAND, S. (2013). The Solution to the Financial Literacy Problem: What is the Answer? *Australasian Accounting, Business and Finance Journal*, 7(3), 69-90.
- TAYMAZ, E, vd. (2013). KOBİ'lerde Dönüşüm: Küçük Firmaların Büyük Başarıları, Türk Girişim Ve İş Dünyası Konfederasyonu (TÜRKONFED), Akbank Yayınları, İstanbul.
- TCMB. (2017, Aralık). Herkes İçin Ekonomi 'Finansal Okuryazarlık: Bireysel ve Toplumsal Faydaları. *TCMB Bülten*(48), 2-4.
- TUNA, G. ve ULU, O. (2016), “Üniversite Öğrencilerinin Finansal Okuryazarlık Düzeylerinin Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi: İşletme Bölümü Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma” ,Sakarya Üniversitesi İşletme Fakültesi
- Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (TCMB) (2011). *Dünyada ve Türkiye’de Finansal Hizmetlere Erişim ve Finansal Eğitim*. <https://www.tcmb.gov.tr/> sayfasından erişilmiştir.

- TEB . (2014). *Türkiye Finansal Okuryazarlık ve Erişim Endeksi*. 05 05, 2021 tarihinde
TEB: http://www.teb.com.tr/upload/PDF/foe_endeks_rapor_2014.pdf
adresinden alındı
- TEB. (2015). *Türkiye’de Finansal Okuryazarlık ve Erişim*. TEB – Boğaziçi Üniversitesi
Analitik ve İçgörü Merkezi..
- TEB. (2017). *Türkiye’de Finansal Okuryazarlık Ve Erişim*. TEB - Boğaziçi Üniversitesi
Analitik ve İçgörü Merkezi.
- TEMİZEL, F.,ve BAYRAM, F. (2011). Finansal Okuryazarlık: Anadolu Üniversitesi
İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Öğrencilerine Yönelik Bir Araştırma. *C.Ü.
İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 73-86.
- TIRAŞ, O. (2011). “Kobi’lerin Finansman Sorunları ve Banka Kredilerinin KOBİ’lere
Etkisinin İncelenmesi” Ankara: Atılım Üniversitesi Sosyal BilimlerEnstitüsü
İşletme Yönetimi Anabilim Dalı.
- TİMUR, E. (2018). Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Mersin Üniversitesi
İktisadi Ve İdari Bilimler Fakültesi (İİBF)’nde Bir Araştırma. *Sosyal Bilimler
Dergisi*, 528-540.
- TUNÇ, S. Ve KÖROĞLU, Y. (2019). KOBİ’lerde Güncel Finansal Problemler ve KDV
İadesi. *Uluslararası Akademik Yönetim Bilimleri Dergisi*.
- TURKONFED, (2009), “Kobilerde Finansmana Erişim” Özyeğin Üniversitesi, İstanbul
- TUTAR, F. ve ÜNLÜLEBLEBİCİ, Y. (2014). Türkiye’de Kobi Kredilerinin Ekonomik
Büyümeye Etkisi. *Küresel İktisat ve İşletme Çalışmaları Dergisi*. 3(5): 01-14.
- UÇKUN, N., (2009), "KOBİ’lerin Finansal Sorunlarına Melek Sermaye Çare Olabilir
mi?", *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, S.41, ss.121-131.
- UÇKUN, N. (2012). Kısa Vadeli Finansman Kaynakları. F. Şamiloğlu ve A. İ. Akgün
(Dü) içinde, *Finansal Yönetim* (s. 221-238). istanbul: Lisans Yayıncılık.
- ULUDAĞ, İ. ve SERİN, V., (1991), Türkiye' de Küçük ve Orta Ölçekli İşletmeler:
Yapısal ve Finansal Sorunlar – Çözümler, İstanbul: *İstanbul Ticaret Odası
Yayınları*.
- ULUSOY, T. (2017). *Finansal Yönetim ve İşlevleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- USLU, Ş. ve DEMİREL, Y., (2002), "KOBİ’lerde Çalışanların Sorunları Üzerine Bir
Araştırma", *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, S.12, ss.173-
184.

- ÜNAL, S., ve DÜGER, Y. S. (2015). Akademik Personelin Finansal Gönenç Hâli İle Finansal Davranış Eğilimi Arasındaki İlişkiye Yönelik Ampirik Bir Araştırma. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(1), 213-226.
- ÜNVER, T. C. (2009). “Türkiye’deki Kobi Yöneticilerinin Çevre ile İlgili Konulara Verdikleri Tepkilerin Belirleyicileri” Ankara: Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- VİTT , L. A., ANDERSON, C., KENT, J. ve LYTER, D. M. (2000). Personal Finance and The Rush to Competence: Financial Literacy Education in the U. S. *Fannie Mae Foundation: Washington, DC*.
- XIAO, J. J., SORHAİNDİ, B. ve GARMAN, E. T. (2006). Financial Behaviours Of Consumers In Credit Counselling. *International Journal of Consumer Studies*, 30(2), 108-121.
- YAMAN, E. (2020), “KOBİ’lerin Finansman İhtiyacının Karşılmasında Fonlama Yönteminin Kullanılması Ve Bilinirliği”, yüksek lisans tezi, Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı / Finansman Bilim Dalı.
- YANG, S., İSTİHAQ, M. ve ANVAR, M. (2018), “Kurumsal Risk Yönetimi Uygulamaları İle KOBİ Performansı Arasındaki Rekabet Avantajının Aracı Rolünün İncelenmesi ve Finansal Okuryazarlığın Finansal Risk Yönetimi İle KOBİ Performansı Arasındaki Düzenleyici Rolünün Belirlenmesi”, Journal of Risk and Financial Management, İslamabat Üniversitesi, Multidispliner Dijital Yayıncılık Enstitüsü, Pakistan
- YILDIRIM, M. V. (2020). “İslami Finansal Okuryazarlık Düzeyinin Belirlenmesi: Gaziosmanpaşa Üniversitesi Örneği” (Yüksek Lisans Tezi), Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- YILDIRIM, M., (2020).” Finansal Okuryazarlıkta Kadınların Durumu: Kocaeli Örneği.” Kocaeli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İktisat Ana Bilim Dalı, İktisat Politikası Bilim Dalı, Kocaeli.
- YILDIRIMALP, S. ve YENİHAN, B., (2014), "İşverenlerin Gözüyle KOBİ'lerin Sorunları ve Çözüm Önerileri: Gebze Bölgesindeki KOBİ'lerde Bir Uygulama", *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, S.19(3), s.229-251.

- YILDIZ, S. B. (2013). “KOBİ’lere Sağlanan Kamu Desteklerinde Etki Değerlendirmesinin Önemi”, *Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*.11(2).
- YILMAZ, T. ve KAYGIN, Y. C. (2019), “KOBİ’lerin Finansal Sorunları”, Kars Kafkas Üniversitesi, *İnsan Ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi* 8 (4)3314-3336, 2019.
- YÖRÜK, N. (2001), “KOBİ’lerin Kredi Yoluyla Finansmanında Karşılaştıkları Sorunlar ve Tokat İlinde Bir Uygulama”, 1. Orta Anadolu Kongresi: KOBİ’lerin Finansman ve Pazarlama Sorunları, 18-21 Ekim 2001, Nevşehir.
- YÜCEL, F. (2009). *Temel Bileşenler Yöntemiyle Türk Sermaye Piyasası Gelişiminin Ekonomik Büyüme Üzerine Etkilerinin Bir Analizi*. Sosyoekonomi, 77-86.
- WIDDOWSON, D. ve HAILWOOD, K. (2007). Financial Literacy And Its Role In Promoting A Sound Financial System. *Reserve Bank of New Zealand: Bulletin*, 70(2), 37-47.
- WORTHINGTON, A. C. (2006). Predicting Financial Literacy in Australia. *Financial Services Review*, 59-79.
- www.wikipedi.com (2021,02,03). 22,08,2021 tarihinde Cari hesap : https://tr.wikipedia.org/wiki/Cari_hesap adresinden alındı.
- www.zingat.com (tarih yok). 22,08,2021 tarihinde Teminatsız banka kredisi: <https://www.zingat.com/emlak-terimleri/acik-kredi-1508t> adresinden alındı.
- www.allianz.com (tarih yok). 22,08,2021 tarihinde Hesap bildirim cetveli : https://www.allianz.com.tr/content/dam/onemarketing/aztr/allianz/pdf/bes-azye-form/yillikekstre_AZYE.pdf adresinden alındı.
- www.tcmb.gov.tr (2020,09,22). 22,08,,2021 tarihinde Devlet faizi : <https://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/tr/tcmb+tr/main+menu/temel+faaliyetler/para+politikasi/merkez+bankasi+faiz+oranlari> adresinden alındı.
- www.doviz.com (2019,10,08). 22,08,2021 tarihinde Elektronik fon transferi : <https://www.doviz.com/makale/eft-ne-demek-havale-ile-arasindaki-fark-nedir/144> adresinden alındı.
- www.parasut.com (2012,08,05). 22,08,2021 tarihinde Gelir tablosu: <https://www.parasut.com/blog/gelir-gider-tablosu-nedir> adresinden alındı.

www.muhasebettr.com (2019,12,19). 22,08,2021 tarihinde Nakit akış tablosu :
<http://www.muhasebettr.com/yazarlarimiz/meltemakoz/008/> adresinden alındı.

www.kuveytturk.com (tarih yok). 22,08,2021 tarihinde Finansal kiralama :
<https://www.kuveytturk.com.tr/kobi/finansman-urunleri/leasing> adresinden alındı.

www.capital.com (23,11,2015). 30,08,2021 tarihinde Finansal Okuryazarlık S&P anketi: <https://www.capital.com.tr/gundem/aktuel> adresinden alındı

www.mysoft.com (tarih yok). 22,08,2021 tarihinde Geçici vergi beyannamesi:
<https://www.mysoft.com.tr/gecici-vergi-nedir-kimler-gecici-vergi-verir> adresinden alındı.

www.mysoft.com (tarih yok). 22,08,2021 tarihinde Gelir vergisi beyannamesi :
<https://www.mysoft.com.tr/yillik-gelir-vergisi-beyannamesi-verme-donemi-basladi> adresinden alındı.

www.mysoft.com (tarih yok). 22,08,,2021 KDV beyannamesi :
<https://www.mysoft.com.tr/kdv-beyannamesi-nedir-nasil-duzenlenir-ne-zaman-verilir> adresinden alındı.

www.mysoft.com (tarih yok). 22,08,2021 tarihinde Muhtasar Beyanname :
<https://www.mysoft.com.tr/muhtasar-beyanname-nedir-muhtasar-nasil-hesaplanir-muhtasar-kodlari-nelerdir> adresinden alındı.

www.fibafactoring.com (tarih yok). 22,08,2021 tarihinde Factoring:
<https://www.fibafactoring.com.tr/#:~:text=Faktoring%2C%20firmalar%C4%B1n%20mal%20ve%20hizmet,sunuldu%C4%9Fu%20komple%20bir%20finansman%20y%C3%B6ntemidir.> adresinden alındı.

www.sezginkoyun.com (tarih yok). 22,08,2021 tarihinde İşletme sermayesi:
<https://www.sezginkoyun.com/isletme-sermayesi> adresinden alındı.

www.sezginkoyun.com (tarih yok). 22,08,2021 tarihinde Tasarruf hesabı:
<https://www.sezginkoyun.com/tasarruf-hesabi-nedir/> adresinden alındı.

www.isbank.com (tarih yok). 22,08,2021 tarihinde Kredi risk raporu:
<https://www.isbank.com.tr/blog/kredi-risk-raporu-hangi-kanallardan-alinabilir#> adresinden alındı.

www.ziraatportfoy.com (tarih yok). 22,08,2021 tarihinde Bireysel emeklilik fonu:
<https://www.ziraatportfoy.com.tr/tr/bireysel-emeklilik-fonlari#> adresinden
alındı.

www.alternatifbank.com (tarih yok). 22,08,2021 tarihinde Türev ürünler:
<https://www.alternatifbank.com.tr/bireysel/yatirim-urunleri/turev-urunler#nadir>
adresinden alındı.

www.qnbfi.com (tarih yok). 22,08,2021 tarihinde Sukuk: [https://www.qnbfi.com/yurt-](https://www.qnbfi.com/yurt-disi-yatirim-islemleri)
disi-yatirim-islemleri adresinden alındı.

www.katilimbancaciligi.com (tarih yok). 22,08,2021 tarihinde Murabaha:
<http://www.katilimbancaciligi.com/murabaha-nedir/> adresinden alındı.

www.hangikredi.com (tarih yok). 22,08,2021 tarihinde Döviz tevdiat hesabı:
<https://www.hangikredi.com/bilgi-merkezi/doviz-tevdiat-hesabi/> adresinden
alındı.

EK-1 ANKET FORMU

KOBİ'LERİN FİNANSAL OKURYAZARLIK DÜZEYİNİN BELİRLENMESİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA: TOKAT İLİ ÖRNEĞİ

Sayın katılımcı;

Çalışma, Tokat ilinde faaliyet göstermekte olan KOBİ'lerin finansal okuryazarlık seviyelerinin belirlenmesi amacı ile hazırlanmıştır. Kısa bir sürenizi alacak olan bu çalışma sonucu elde edilen veriler bilimsel araştırmaların dışında kullanılmayacaktır. Araştırma sonucu elde edilecek bulguların güvenilirliği sorulara vereceğiniz cevaplara bağlı olduğundan soruları cevaplarken azami dikkat göstermenizi rica ederiz. Katkılarınızdan dolayı teşekkür eder çalışma hayatınızda başarılar dileriz.

Doç. Dr. Mihriban COŞKUN ARSLAN

Engin ARSLAN

1.BÖLÜM

Lütfen aşağıda yer alan ifadelere katılım düzeyinizi belirtiniz.

(1: Kesinlikle Katılmıyorum, 2: Katılmıyorum, 3: Ne Katılıyorum, Ne Katılmıyorum, 4: Katılıyorum, 5: Kesinlikle Katılıyorum)

No	İfadeler	1	2	3	4	5
1	Finansal hedefler belirlememin ticari faaliyetlerimin devamlılığı için önemlidir.					
2	Aylık, yıllık dönemlerde tasarruf planları yapmak önemlidir.					
3	Ticari geleceğim için nakit bütçesi planlanmalıdır.					
4	Harcamalar dönemsel olarak planlanmalı ve planlamalara sadık kalınmalıdır					
5	Ödemeler dengesi sağlanmalı ve zamanında düzenli olarak yapılmalıdır.					
6	Satın almalarda vadeli veya kredili alım yerine nakit alım tercih edilmelidir.					
7	Tasarruf yerine yatırım yapmayı tercih ederim.					
8	Piyasada rekabet avantajı sağlayabilmek için kurumsallaşmak gereklidir.					
9	Borçlanma sorunları, yenilenme ve yeni yatırımları olumsuz yönde etkiler.					
10	Sermaye yapısında öz kaynak zayıflığı işletme devamlılığını olumsuz etkiler.					
11	Tasarruf planları geliştirerek değişen koşullara göre güncellenmelidir.					
12	Yeni yatırımlar işletmen daha sağlam temellerde büyümesini sağlar.					
13	Varlık ve yatırımların sigortalanması işletmenin devamlılığı için önemlidir.					
14	Finansal sistemin işleyişi hakkında eğitimler KOBİ'lere sunulmalı.					
15	Finansal sistem hakkında yeterli bilgi sahibi değilim.					
16	Finansal kurumların (banka, SPK vb.) işleyişlerini tanımanın, finansal kaynaklara erişimi kolaylaştıracağını düşünüyorum.					
17	Ticari itibarımı korumak ve fazla ödemelerden kaçınmak için ödemelerimi zamanında yaparım.					
18	Harcamalarının sürekli kontrol edilmesini sağlarım, bizzat kontrol ederim.					
19	Gider kalemlerindeki dönemsel olarak gerçekleşen artış azalışları sorgularım.					
20	Nakit sıkışıklıklarında kredi kullanımına yönelirim, farklı bir kaynak araştırmam.					
21	Kredili alımlarda kredi maliyetlerini ve fiyat seçeneklerini karşılaştırmam.					
22	Yatırımlarımın %50 den fazlasında yabancı kaynak (borçlanma) kullanımını tercih ederim.					
23	Planlanmamış durumlarda (Kriz vb.) faaliyetlerimin en az 6 ay sorunsuz ilerlemesini sağlayacak kadar tasarrufa sahibim.					
24	Yüksek maliyetli satın almalarda finansal durumumu mutlaka analiz ederim.					
25	Borçlanmalarda, bu durumun maliyet ve faydalarını değerlendirebilirim.					
26	Finansal bilgimin yeterli olduğunu düşünüyorum.					
27	Sigorta yaptırmak işletme açısından ekstra maliyettir.					
28	Bütçe denk gelmediğinde harcamalarımızı kısıtlamanın yolları aranmalı.					
29	Borçlanmanın işletme açısından kötü bir durum olduğunu düşünüyorum.					
30	Borçlanmak zorunda kaldığımda TL cinsinden borçlanmayı tercih ediyorum.					
31	Yatırım yapmak yerine nakit parayı kasada tutmayı tercih ediyorum.					
32	İşletmenin tüm borçlarını ödeyebilecek kadar stoklarının olması gerekir.					
33	İşletmenin bilanço ve gelir tablosu kalemlerinin ne anlama geldiğini biliyorum.					
34	İşletmem ile ilgili yararlanacağım teşviklere nereden ulaşacağımı biliyorum.					
35	Tek bir yatırım aracını değerlendirmek yerine farklı yatırım araçlarına yönelmek riski azaltır.					

2 / 3. BÖLÜM

Aşağıdaki finansal kavramlar ve araçlar hakkındaki bilgi düzeyinizi 1'den 5'e kadar değerlendiriniz.

(1: Çok Zayıf, 2: Zayıf, 3: Orta, 4: İyi, 5: Çok İyi)

No	Kavramlar	1	2	3	4	5
1	Bileşik Faiz					
2	Basit Faiz					
3	Hesap Bildirim Cetveli					
4	Temerrüt Faizi					
5	Devlet Faizi					
6	Elektronik Fon Transferi					
7	Virman					
8	DASK					
9	Vadeli Mevduat					
10	Bireysel Emeklilik Sistemi					
11	Repo					
12	Ters Repo					
13	Bilanço					
14	Gelir Tablosu					
15	Nakit Akış Tablosu					
16	Finansal Kiralama (Leasing)					
17	Factoring					
18	Geçici Vergi Beyannamesi					
19	Gelir Vergisi Beyannamesi					
20	KDV Beyannamesi					
21	Muhtasar Beyanname					
22	Acil Durum Fonu					
23	Portföy					
24	Likidite					
25	İşletme Sermayesi					
26	Kredi Risk Raporu					

No	Finansal Araçlar	1	2	3	4	5
1	Bireysel Emeklilik Fonu					
2	Yatırım Fonu					
3	Teminatlı Banka Kredisi					
4	Türev Ürünler					
5	Sukuk (Kira Sertifikası)					
6	Murabaha					
7	Döviz Tevdiat Hesabı					
8	Tahvil					
9	Bono					
10	Hisse Senedi					
11	Sigorta					
12	Tasarruf Hesabı					
13	Cari Hesap					
14	Kredi Kartı					
15	Teminatsız Banka Kredisi					

4.BÖLÜM

1. Gelirlerinizin giderlerinizi karşılamadığı durumlarda aşağıdakilerden hangisine ilk olarak yöneldiniz/yönelirdiniz.

☐ Tasarruflarımı kullandım.	☐ Kredi kullandım..
☐ Gider kalemlerimi azalttım.	☐ Ödemelerimi geciktirdim.
☐ Varlık/varlıkları sattım.	☐ Gelirlerimi artırdım.
☐ Borç tedarik ettim.	☐ Diğer kaynaklar

2. Bir finansal ürüne yatırım kararınızı en çok etkileyen faktörü belirtiniz.

☐ İnternet veya televizyondaki finansal ürün reklamları	☐ Banka, sigorta şirketi çalışanları tarafından sağlanan bilgiler.
☐ Ekonomi yazarları	☐ İnternet araştırmalarım
☐ Ekonomi dergileri veya yayınları	☐ Mali müşavir veya broker tavsiyesi
☐ Finans sektöründe çalışan arkadaş ya da akraba tavsiyesi	☐ Diğer kaynaklar

3. Yatırım yapacağınız zaman aşağıdaki yöntemlerden hangisini ne oranda tercih edersiniz (Teşvik olmadığı varsayımı altında)

☐ % 100 Öz kaynak	☐ %100 borçlanma
☐ %50 Öz kaynak + %50 Borçlanma	☐ Diğer %.... Öz kaynak + %...Borçlanma

4. Teşvikler konusunda nereden bilgi alıyorsunuz?

☐ Mali Müşavir	☐ Haber Kaynağı	☐ Arkadaşlar	☐ Aile	☐ Diğer

5. İşçi/çalışanlar için teşvik kullanıyor musunuz?

☐ Evet	☐ Hayır

6. Finansal okuryazarlık eğitimi aldınız mı?

☐ Evet	☐ Hayır

Cevabınız evet ise eğitim aldığınız kurumu ve süresini belirtiniz.

7. Herhangi bir finansal danışmanlık hizmeti aldınız mı / alıyor musunuz?

☐ Evet	☐ Hayır

Cevabınız evet ise eğitim aldığınız kurumu ve süresini belirtiniz.

8.İşletmenizin her yılın sonunda izleyen yıla ait bütçesi hazırlanıyor mu?

☐ Evet	☐ Hayır

5.BÖLÜM

DEMOGRAFİK BİLGİLER

1. İşletmeniz kaç yıldır faaliyet göstermektedir?

☐ 1-5 ☐ 6-10 ☐ 11-15 ☐ 16-20 ☐ 20'den fazla

2. Sektörünüz?

☐ Tekstil ☐ İnşaat ☐ Gıda ☐ Hizmet ☐ Diğer

3. Eğitim durumunuz?

☐ İlkokul ☐ Ortaokul ☐ Lise ☐ Ön lisans ☐ Lisans

4. Yaşınız?

☐ 20-30 ☐ 31-40 ☐ 41-50 ☐ 51-60 ☐ 61'den fazla

5. İşletmenizin Türü?

☐ Şahıs İşletmesi ☐ Anonim ŞTİ ☐ Ltd. Şti. ☐ Kollektif/Komandit

6. İşletmedeki Pozisyonunuz?

☐ İşletme Sahibi ☐ Ortak ☐ Üst Düzey Yönetici ☐ Diğer

7. İşletmedeki personel sayısı?

☐ 0-10 ☐ 11-50 ☐ 51-100 ☐ 101-250

8. İşletmeniz ithalat/ihracat faaliyetinde bulunmakta mıdır?

☐ Evet ☐ Hayır

9.Cinsiyet?

☐ Erkek ☐ Kadın

EK-2 SÖZLÜK

1- Finansal Kavramlar;

Bileşik Faiz: Ara dönemlerde gerçekleşmiş faizlerin anaparaya eklenmesi yoluyla elde edilen toplam üzerinden ödenen faiz. (Oxford Languages, 2020)

Basit Faiz: Anaparaya, önceki faizleri üzerine eklenmeksizin, vade sonunda gerçekleştirilen faizdir. (Oxford Languages, 2020)

Hesap Bildirim Cetveli: Hesap dönemlerini takiben alacaklı veya borçlu tarafından gönderilen veya alınan hesapların takip edildiği bilgi formudur.(www.allianz.com)

Temerrüt Faizi: Zamanında ödenmeyen borç için daha sonra ödenmesi gereken ek faiz. (Oxford Languages, 2020)

Devlet Faizi: Merkez Bankası tarafından piyasa fiyatlamalarını etkilemek amacı ile kullanılan politika faizidir. (www.tcmb.gov.tr)

Elektronik Fon Transferi: EFT olarak bilinen bankalar arası para transfer mekanizmasıdır.(www.m.doviz.com.tr)

Virman: Bir banka müşterisini aynı bankada sahip olduğu hesapları arasında yapmış olduğu fon transfer işlemidir.

DASK: Varlıkları doğal afetlere karşı sigortalama durumunu ifade eden finansal kavramdır.

Vadeli Mevduat: Banka hesaplarındaki varlıklara belirli sürelerde faiz işletilen hesap türüdür. (Oxford Languages, 2020)

Repo: Bankalarca yapılan belli bir süre sonra geri almak koşuluyla bono, tahvil, gibi değerli kâğıt satım işlemidir. (Oxford Languages, 2020)

Ters Repo: Belirli bir süre sonra geri satmak koşulu ile değerli kâğıt alım sürecidir. (Oxford Languages, 2020)

Bilanço: Bir kuruluşun belirli bir dönem sonunda varlıklarını ve borçlarını bir denge içerisinde gösteren tablodur. (Oxford Languages, 2020)

Gelir Tablosu: Bir kuruluşun belirli bir dönemde elde ettiği gelirleri, bu gelirler için katlandığı maliyetleri ve sonuçta oluşan kar/zarar durumunu gösteren tablodur. (www.parasut.com)

Nakit Akış Tablosu: Bir hesap dönemine ait nakitlerin giriş ve çıkışlarını gösteren tablodur. (www.muhasabetr.com)

Finansal Kiralama (Leasing): Bir yatırım malının mülkiyeti leasing şirketinde kalmak sureti ile kiralarak kullanım hakkını elde etme işlemidir. (www.kuveytturk.com)

Factoring: Vadeli satışlardan oluşan alacakların vadesinden erken olacak şekilde factoring şirketlerince nakitte çevrilmesi işlemidir. (www.fibafactoring.com)

Geçici Vergi Beyannamesi: Gelir ve Kurumlar vergisi mükelleflerinin 3'er aylık kazançları üzerinden hesaplanıp peşin ödenen vergi türüdür. (www.mysoft.com)

Gelir Vergisi Beyannamesi: Bir yıl içerisinde elde edilen kazancın devlete bildirilmesidir. (www.mysoft.com)

KDV Beyannamesi: Devletin belirlediği oranlarda satılan mal ve hizmetlerden elde edilen gelirin vergilendirilmesidir. (www.mysoft.com)

Muhtasar Beyanname: İşverenler ya da vergi takibi yapan diğer şahıslarca, kesilen vergilerin matrahlarıyla beraber vergi dairesine beyan edilmesidir. (www.mysoft.com)

Acil Durum Fonu: Yaşanacak olağanüstü durumlarda kullanmak üzere ayrılan kaynak.

Portföy: Banka, aracı kuruluş ya da kişinin elinde bulundurduğu, üzerinde her türlü işlem uygulayabildiği pay belgiti vb. gibi taşınır değerler toplamı. (Oxford Languages, 2020)

Likidite: Para ve kolaylıkla paraya çevrilebilecek özellikteki varlıklar. (Oxford Languages, 2020)

İşletme Sermayesi (çalışma sermayesi): Bir şirketin bilançosundaki cari varlıklar ile cari borçlar arasındaki farktır (www.sezginkoyun.com)

Kredi risk raporu: Bankalar arası bir oluşum sayesinde kredibilitenizi öğrenebileceğiniz rapordur. (www.isbank.com)

2- Finansal Araçlar;

Bireysel Emeklilik Fonu: Kişinin, kazancından bir miktarı bankaya ya da bu tür bir kuruluşa ödeyerek ileride emekli olabilmesini düzenleyen sistemdir. (www.ziraatportfoy.com)

Yatırım Fonu: üretimi geliştirmek ya da işler durumda tutmak için yapılacak harcamalara ayrılan kaynak.

Teminath Banka Kredisi: Karşılığında bir değer ipotek edilerek alınan banka kredileridir.

Türev Ürünler (Forward, Futures, Options, Swaps): Değeri bir dayanak varlığın değerindeki değişimlere göre değişen ürünlerdir. (www.alternatifbank.com)

Sukuk (Kira Sertifikası): Devlet ve şirketlere finansman sağlama aracı olarak ihraç edilen, yatırımcıya faizsiz sabit getiri imkânı sunan finansal sertifikalardır (www.qnbfi.com).

Murabaha: Klasik fıkıhta malın maliyetinin müşteriye bildirilmesi ve üzerine kâr eklenerek satılmasıdır.(www.katilimbancaciligi.com)

Döviz Tevdiat Hesabı: Yurt dışında ya da yurt içinde yerleşik olarak bulunan kişilerin, bankalarda açtıkları tüm yabancı para biriminden olan hesaplarına verilen isimdir.(www.hangikredi.com)

Tahvil: Devletin ya da ticari bir kuruluşun ödünç para sağlamak amacıyla çıkardığı, yıllık belli bir faiz getiren ve alınıp satılabilen değerli kâğıttır. (Oxford Languages, 2020)

Bono: Üzerinde miktarı yazılı bulunan paranın, belirli bir sürenin sonunda belirli bir kişi ya da kuruluşa ödenmesi gereken senettir. (Oxford Languages, 2020)

Hisse Senedi: Bir ortaklığın anamalinin belirli bir parçası değerinde, böyle bir değeri gösteren belgedir. (Oxford Languages, 2020)

Sigorta: önceden ödenen prim karşılığında, bir kimsenin ya da bir şeyin herhangi bir yönden ilerde karşılaşılabileceği zararı gidermek için, bu işle uğraşan bir kuruluşla yapılan bağlantı sözleşmesi. (Oxford Languages, 2020)

Tasarruf Hesabı: Geleneksel tasarruf hesabı bir banka veya kredi birliği düzenlenen bir hesaptır. Kişilerin hesaba para yatırmalarına ve az miktarda faiz kazanmalarına izin verilir. Müşteri tarafından ihtiyaç duyulduğunda fonlar hızlı ve kolay bir şekilde çekilebilir. (www.sezginkoyun.com)

Cari Hesap: Cari Hesap, Türk lirası veya döviz cinsinden açılabilen ve istendiği anda kısmen veya tamamen geri çekilebilen karşılığında hesap sahibine faiz, kâr veya hangi nam altında olursa olsun bir bedel ödeme zorunluluğu olmayan hesaplardır. (www.wikipedia.com)

Kredi Kartı: bankalarca ve kimi kuruluşlarca kişilere verilen, günlük satın almalarda para ve çek kullanımını önlemeyi amaçlayan bir ödeme biçimi olarak yararlanılan, alınan malın ya da yaptırılan hizmetin bedelinin söz konusu kartı veren yerce ödenmesi güvencesini taşıyan kart. (Oxford Languages, 2020)

Teminatsız Banka Kredisi: Bu tür kredilerde herhangi bir imzanın eklenmesi veya krediye karşılık teminat istenmesi söz konusu değildir.(www.zingat.com)

ÖZGEÇMİŞ

